

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE
TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN
İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

İlhan POLAT

2501050225

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Adem SÖZÜER

İstanbul 2009

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE
TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN
TEZ ONAYI

KAMU HUKUKU Anabilim Dalında **2501050225** numaralı **İLHAN POLAT**'İN hazırladığı **“CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ”** konulu **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA-TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **18.06.2009 PERŞEMBE** günü saat **16.00**'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **...Kabul...ne*** **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI (2)	İMZA
PROF. DR. ADEM SÖZÜER	Kabul	
PROF. DR. FÜSUN SOKULLUAKINCI	Kabul	
PROF. DR. FATİH SELAMİ MAHMUTOĞLU	Kabul	
PROF.DR. BAHİR ÖZTÜRK	Kabul	
YRD.DOÇ.DR. RAGİP BARIŞ ERMAN	Kabul	

Adres : Besim Ömerpaşa Caddesi Kaptan-ı Derya Sokağı 34452 Beyazıt / İSTANBUL
Tel: 0212 440 00 00 Fax: 0212 440 03 40
e-mail: sbe@istanbul.edu.tr

ÖZ

CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

İLHAN POLAT

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında, iletişimin denetlenebilmesi için tedbirin; yasal bir dayanağı olmasını, sınırlarının kesin olarak belirlenmesini, keyfi uygulamalara karşı koruyucu önlemler içermesini, ulaşılabilir ve öngörülebilir olmasını, meşru bir amacının bulunmasını ve demokratik bir toplumda duyulan zorunluluklar nedeniyle uygulanıyor olmasını zorunlu kılmıştır.

“Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi” konulu tez çalışmamızda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun ‘Genel Hükümler’ başlıklı birinci kitabının ‘Koruma Tedbirleri’ başlıklı dördüncü kısmının Beşinci Bölümünde “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi” başlığı altında düzenlenen iletişimin denetlenmesi tedbiri incelenmiştir.

İletişimin denetlenmesinin hukukumuzdaki tarihsel gelişimi incelenirken, iletişimin denetlenmesi tedbirinin 1999 yılında yürürlüğe giren Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununa kadar yasal bir dayanağının olmadığı, bu kanunun ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ortaya koyduğu kriterleri karşılamaktan uzak olduğu görülmüştür.

Tezimizde, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi ve ilintili kavramlar tanımlanmaya çalışılmış ve bu denetlemenin çeşitlerinin tanımları ve tabi oldukları farklı esas ve usuller açıklanmaya çalışılmıştır.

Ayrıca bu tezde, müdafî ve tanıklıktan çekinme hakkına sahip kişiler arasındaki iletişimin hiçbir surette denetlenemeyeceği ortaya koyulmuş, iletişime son verilmesini gerektiren durumlardan ve denetleme sonucu elde edilen kayıtların imha

edilme usullerinden bahsedilmiştir. Bunlarla birlikte, iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen delillerin ve tesadüfi elde edilen delillerin hukuki durumlarına da değinilmiştir. İletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen tesadüfi deliller, sadece Ceza Muhakemesi kanunun 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlardan biriyle ilişkiliyse ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi kanuna göre verilmiş hakim kararına dayanıyorsa delil olarak değerlendirilebilecektir.

ABSTRACT

**SUPERVISION OF THE COMMUNICATION MADE BY
TELECOMMUNICATION ACCORDING TO THE CODE OF
CRIMINAL PROCEDURE**

BY İLHAN POLAT

In our study of thesis with the subject of “Supervision of the Communication Made By Telecommunication According to the Code of Criminal Procedure” the precaution for the supervision issued under the heading of “Supervision Of the Communication Made by means of Telecommunication” in the fifth article of the fourth section under the heading of “Precautions of Protection” of the first volume with the heading of “General Conditions” of the Code Of Criminal Procedures with reference no. 5271 was examined.

When the historical development of the supervision of the communication in your law is studied, it has been concluded that the supervision of the communication did not have any legal basis until the Code of Struggle With the Criminal Organizations Having the Purpose of Interests which came into force in 1999 and that Code could not fulfill the requirements of the criterions which were established by the Court of European Human Rights.

In our thesis we tried to define the concepts about the supervision of the communication made by telecommunication and the related concepts and we tried to explain the definitions of the varieties of this supervision and different bases and procedures to which these supervisions are interrelated.

Furthermore in this thesis it has been claimed that the communication between the persons who have the right to refrain from the defense and testimony could never been supervised and it has been mentioned about the cases such as the situations in which the communication should not be allowed and the procedures of annihilation of the records which were provided as a result of the supervision.

ÖNSÖZ

Gelişen teknolojiye paralel olarak iletişim araçları hayatımızın her alanında yerini almış, sağladığı kolaylıklar nedeniyle hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. İletişim araçlarının sağladığı kolaylıkların suçlular tarafından fark edilmesi uzun sürmemiş; suçun işlenmesi, suç delillerinin gizlenmesi, suçun ve suç örgütlerinin organize edilmesi amacıyla bu araçlar kullanılmaya başlanmıştır.

Bu nedenle, teknolojinin sağladığı imkanları, hukuk devleti ilkelerini ihlal etmeden, delil elde etmek amacıyla suçla mücadelede kullanmak, amacı maddi gerçeği bulmak olan ceza muhakemesi açısından gereklilik arz etmektedir.

Bu çalışmada, 04.12.2004 günü TBMM’de kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ortaya koyduğu kriterlere uygun bir şekilde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi incelenmiştir.

03.07.2005 tarihli 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununda, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununda ve 2803 Sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanununda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler, suçun önlenmesi amacı ile telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesini düzenlediğinden çalışmamızda incelenmemiştir.

Çalışmada, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi ve çeşitleri tanımlanmaya ve Türk hukukundaki tarihsel gelişimi açıklanmaya çalışılmıştır. Sonrasında, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesi için gerekli koşullar detaylı bir şekilde incelenmiş, denetlemenin uygulama aşaması ve denetleme sonucu elde edilen delillerin durumu değerlendirilmiştir.

Tezimi hazırlarken yardımlarını, desteğini ve yol göstericiliğini eksik etmeyen tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Prof. Dr. Adem SÖZÜER’e, yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek olan Doç. Dr. Ertan BEŞE’ye ve Doç. Dr. Mehmet Tevfik ÖZCAN’a, tezimi hazırlama sürecinde ilgisiz bırakmama rağmen bana sabreden aileme ve eşime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, AMACI VE TÜRK HUKUKUNDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ KAVRAMI	4
2. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN ÇEŞİTLERİ	8
2.1. İLETİŞİMİN TESPİTİ	8
2.2. İLETİŞİMİN DİNLENMESİ VE KAYDA ALINMASI	10
2.3. SİNYAL BİLGİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	11
2.4. MOBİL TELEFONUN YERİNİN TESPİTİ	13
3. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN AMACI	14
4. TÜRK HUKUKUNDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN ANAYASAL VE KANUNİ DÜZENLEMELER	15
4.1. 1924 ANAYASASINDAKİ DÜZENLEMELER	15
4.2. 1961 ANAYASASINDAKİ DÜZENLEMELER	15
4.3. 1982 ANAYASASINDAKİ DÜZENLEMELER	17
4.4. CEZA MUHAHEMELERİ USULÜ KANUNU	18
4.5. 2559 SAYILI POLİS VAZİFE VE SELAHİYETİ KANUNU	20

4.6. 2803 SAYILI JANDARMA TEŞKİLATI GÖREV VE YETKİLERİ KANUNU	21
4.7. 2937 SAYILI DEVLET İSTİHBARAT HİZMETLERİ VE MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI KANUNU	22
4.8. 4422 SAYILI ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE KANUNU	24
4.9. 5584 SAYILI POSTA KANUNU, 406 SAYILI TELGRAF VE TELEFON KANUNU	27
4.10. 5809 SAYILI ELEKTRONİK HABERLEŞME KANUNU	28
İKİNCİ BÖLÜM	30
TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN KOŞULLARI	30
1.İLETİŞİMİN DİNLENMESİ, KAYDA ALINMASI VE SİNYAL BİLGİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNİN KOŞULLARI	30
1.1. İLETİŞİMİ DENETLENEBİLECEK KİŞİLER	30
1.2. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ TEDBİRİNİN UYGULANABİLECEĞİ SUÇ	32
1.3. ŞUÇUN İŞLENDİĞİNE DAİR KUVVETLİ ŞÜPHENİN VARLIĞI	36
1.4. BAŞKA ŞEKİLDE DELİL ELDE ETME İMKANININ OLMAMASI	38
1.5. İLETİŞİME MÜDAHALE EDİLEBİLECEK EVRE	40
1.6. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ TALEBİ VE İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE KARAR VERME YETKİSİ	42
1.6.1. HAKİM KARARI İLE İLETİŞİMİN DENETLENMESİ	43
1.6.2. GECİKMESİNDE SAKINCA BULUNAN HALLERDE CUMHURİYET SAVCISININ KARAR VERMESİ VE HAKİM ONAYINA SUNMASI	47
1.6.3. KARARIN ONAYLANMAMASI HALİNDE ELDE EDİLEN BİLGİLERİN DURUMU	51
1.6.4. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ KARARINA İTİRAZ	52
1.7. İLETİŞİMİN DENETLENME SÜRESİ	55

1.7.1. İLETİŞİMİN DENETLENME SÜRESİNİN UZATILMASI.....	56
1.7.2. İLETİŞİMİN DENETLENME SÜRESİNİN BAŞLANGICI.....	58
2. İLETİŞİMİN TESPİTİNİN KOŞULLARI	61
3. MOBİL TELEFONUN YERİNİN TESPİTİNİN KOŞULLARI	64
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	68
TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN UYGULANMA ŞEKLİ	68
1. GİZLİLİK.....	68
2. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ TEDBİRİNİ UYGULAYAN KİŞİ VE KURUMLAR	72
2.1. GENEL OLARAK	72
2.2. 5397 SAYILI KANUNA GÖRE KURULAN TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞI.....	78
3. İŞLEMLERİN TUTANAĞA BAĞLANMASI.....	79
3.1. GENEL OLARAK	79
3.2. KONUŞMA KAYDI ÇÖZÜMÜ (TAPE)	80
4. İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN YASAKLAR.....	82
4.1. CMK’NIN 135. MADDESİNDE DÜZENLENEN ESAS VE USULLER DIŞINDA İLETİŞİMİN DİNLENEMEMESİ VE KAYDA ALINAMAMASI	82
4.2. TANIKLIKTAN ÇEKİNME HAKKI SAHİPLERİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLETİŞİMİN DENETLENEMEMESİ.....	83
4.2.1. SUÇ ŞÜPHESİ ALTINDAKİ TANIKLIKTAN ÇEKİNEBİLECEK KİŞİLERİN DURUMU	86
4.2.2. SADECE KAYDA ALINMA TEDBİRİNİN UYGULANMAMASI DURUMU	88
4.3. MÜDAFİİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLETİŞİMİN DENETLENEMEMESİ	89
4.4. ELDE EDİLEN VERİLERİN DURUMU VE YOK EDİLMESİ.....	93

5. İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE SON VERİLMESİ	96
6. İLETİŞİM İÇERİKLERİNİN YOK EDİLMESİ.....	99
6.1. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DURUM.....	99
6.2. HAKİM ONAYININ ALINAMAMASI VE KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARAR VERİLMESİ HALİNDE	100
6.3. ŞÜPHELİ VEYA SANIĞIN TANIKLIKTAN ÇEKİNEBİLECEK KİŞİLERLE YAPTIĞI İLETİŞİME AİT KAYITLARIN YOK EDİLMESİ.....	104
6.4. YARGILAMA SONUNDA DİĞER KARARLARIN VERİLMESİ HALİNDE ELDE EDİLEN KAYITLARIN DURUMU	104
6.5. VERİLERİN İMHA EDİLMESİ.....	106
7. İLGİLİSİNE İLETİŞİMİNİN DENETLENDİĞİNİN BİLDİRİLMESİ	107
7.1. GENEL OLARAK	107
7.2. İLETİŞİMİNİN DENETLENDİĞİ BİLDİRİLECEK KİŞİLER	111
8. ELDE EDİLEN DELİLLERİN HUKUKİ DURUMU	112
8.1. ELDE EDİLEN DELİLLERİN NİTELİĞİ.....	112
8.2. HUKUKA AYKIRI ELDE EDİLEN DELİLLERİN DURUMU.....	118
9. TESADÜFİ ELDE EDİLEN DELİLLERİN DURUMU.....	122
9.1. GENEL OLARAK	122
9.2. KATALOG DIŞI SUÇLARLA İLGİLİ ELDE EDİLEN TESADÜFİ DELİLLER	126
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	129
KAYNAKÇA	136

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	:Aynı eser
AİHM	:Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
A.Ü.SBF.	:Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Bkz.	:Bakınız
Bs.	:Bası
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	:Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
ÇASÖMK	:Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu
Ed.	:Editör
GSM	:Küresel Mobil İletişim Sistemi (Global System For Mobile Communication)
Haz.	:Hazırlayan
HTS	: Geçmişe Yönelik Hareket Araştırması (Historical Traffic Search)
md.	:madde
MİT	:Milli İstihbarat Teşkilatı
PVSK	:Polis Vazife Ve Selahiyet Kanunu
s.	:Sayfa
S.K.	:Sayılı kanun

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TESEV	:Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TİB	:Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
v.	:-e karşı
v.d.	: Ve diğerleri
vd.	:Ve devamı
vb.	:Ve benzeri
y.y.	: Yayın yeri yok
y.y.	: Yayımcı yok

GİRİŞ

Globalleşen dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı gelişmeler sonucunda siyasi düzeyde teknokraside, sosyal yaşamda toplumlararası bütünleşmede, ekonomik alanda uluslararası örgütlenmede ve rekabette büyük gelişmeler meydana gelmektedir.¹ Meydana gelen bu gelişmeler, toplumları ve kurumları ayakta kalabilmeleri açısından değişime zorlamaktadır. Bu değişimin doğal sonucu olarak, suçla mücadelede değişen ve yeni ortaya çıkan suç tiplerine karşı kullanılan yöntem ve tekniklerin yenilenmesi ve değiştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.²

Bu bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucunda, birbirinden uzak iki nokta arasında iletişim kurmak çok kolay hale gelmiş, iletişim araçları hayatımızı kolaylaştırmış, lüks olmaktan çıkarak zaruri bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu nedenle çağımıza verdiğimiz adlardan birisi de iletişim çağı olmuştur.

İletişim araçlarının hayatımızın her alanına girmiş olması, kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesi ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi ve haberleşme hürriyeti ile ilgili Anayasamızın 22. maddesinde yer verilen temel hak ve özgürlüklere³ yönelik ciddi müdahalelerin oluşmasına yol açmıştır. Gelişen teknolojiyle birlikte, zamanla, bu temel hak ve özgürlüklere yönelik ihlallerin artması nedeniyle özel hayatı ve özel hayatın gizliliğini korumak, zamanımızın önemli bir problemi haline gelmiştir.

Suç işlenirken teknolojinin sağladığı imkanlardan azami ölçüde yararlanıldığından, 'silahların eşitliği' ilkesi uyarınca bilim ve tekniğin ışığı altında yeni delil toplama yol ve yöntemlerinin hukuk kuralları ile düzenlenmesi gerekmektedir fakat düzenlemelerin içerikleri ve uygulamada kullanılma şekilleri

---

¹ Muzaffer IŞIK, "Polis ve İnsan Hakları 1997–2000 Projesi", **Polis Bilimleri Dergisi**, Ankara, Cilt:1, Sayı:3, 1999, s.101

² Füsun Sokullu-Akıncı, "Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinde Yer Alan Maddi Ceza Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle İnternette Çocuk Pornografisi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl 2001, Cilt LIX, Sayı 1-2, Beta, İstanbul, s.11

³ Füsun Sokullu-Akıncı, "Kişinin Üzerinin Aranması ve İnsan Hakları", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD) Prof. Dr. Lütü Duran'a Armağan Özel Sayısı**, Yıl 1988, Sayı 1-3, İstanbul, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 1990, s.261

amacından sapmamalı, hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde demokratik bir toplumda duyulan somut zorunluluklar gereğince kanunlarla sınırları net olarak ortaya koyulmalı, yetkinin kötüye kullanılmasını önleyici yaptırımlar kabul edilmeli ve yetkiyi kötüye kullananlar hakkında bu yaptırımlar vakit geçirilmeden uygulanmalıdır.⁴

İletişim araçları kullanılarak işlenen yeni suç tipleri ortaya çıkmış, bunun yanında, iletişim araçları, suç delillerinin ve faillerinin gizlenmesi, suçtan elden edilen faydanın ele geçirilmesi, birden fazla kişinin karıştığı suçlarda ve organize suçlarda, suça karışan kişiler veya organize suç örgütüne mensup kişiler tarafından aralarındaki haberleşmenin sağlanması amacıyla yaygın bir şekilde kullanılmaktadır, bu nedenle, amacı maddi gerçeği bulmak olan ceza muhakemesinin, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi denetlemesi gerekmektedir.⁵

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri, ilk olarak 30.07.1999 tarihli ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda sadece belirli örgütlü suçlar için düzenlenmekte idi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları doğrultusunda mevcut kanunun yetersizliği sebebiyle yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktaydı. 04.12.2004 günü TBMM’de kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, AİHM kararları ile ortaya koyulan kriterlere uygun bir şekilde telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirini düzenlemiştir.

Çalışmamızda 5271 sayılı Ceza Muhakemesinde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirini değerlendirmeye çalışacağız. Bu çalışmamız üç bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde

---

⁴ Ersan Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhabir**, Ankara, Seçkin, 2008, s.17; Hikmet Sami Türk, “Örgütlü Suçlar ve Terörle Mücadele”, **Adalet Dergisi**, Sayı 11, (Çevrimiçi)http://www.yayin.adalet.gov.tr/11_sayi%20icerik/Prof.%20Dr.%20Hikmet%20Sami%20T%20URK.htm, 17 Mayıs 2008, s.3

⁵ Seydi Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi**, Ankara, Seçkin, 2009, s.22; Aras Ünal, “Türk Ceza Ve Ceza Yargılaması Hukukunda Telefon Dinleme”, **Mersin Barosu Dergisi**, , Sayı 21, 2006 (Çevrimiçi) http://www.mersinbarosu.org.tr/diger/dosya/21._6238061786.pdf, 11 Haziran 2008, s.1

telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesinin tanımını, çeşitlerini, amacını ve Türk hukukunda tarihsel gelişimini açıklamaya çalışacağız.

İkinci bölümde ise, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesinin koşulları, iletişimi denetlenebilecek kişiler, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabileceği suçlar, iletişimin denetlenmesine karar verme yetkisi, iletişimin denetlenme süresi ile ilgili bilgi vermeye çalışacağız.

Üçüncü bölümde ise, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesinin uygulanması aşamasında; denetlemenin gizli olarak uygulanması, işlemlerin tutanağa bağlanması, iletişimin denetlenmesi tedbirine katılanlar, iletişimin denetlenmesine ilişkin yasaklar, iletişimin denetlenmesine son verilmesi, iletişim içeriklerinin yok edilmesi, ilgisine iletişiminin denetlendiğinin bildirilmesi ve elde edilen delillerin ve tesadüfi elde edilen delillerin hukuki durumu konularında açıklamalarda bulunacağız.

Sonuç kısmında ise tespitlerimiz ve önerilerimiz yer alacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, AMACI VE TÜRK HUKUKUNDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ KAVRAMI

İletişimin denetlenmesi tedbiri, gizli soruşturma tedbirleri içinde uzun bir geçmişe sahip olan ve klasikleşmiş bir tedbirdir. Organize suçlulukla mücadelede yaşanan zorluklar, birçok ülkede ceza usulü mevzuatının uzaktan haberleşmenin yapısında meydana gelen değişimlere uydurulması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.¹

Hukuki bir dayanağa 1999 yılında özel bir kanun olan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ile kavuşan iletişimin denetlenmesi gibi bir takım koruma tedbirleri, ilk defa, genel bir kanun olan ve 04.12.2004 günü TBMM’de kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yer almıştır.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, mevzuatımızda sadece 30.07.1999 tarihli ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununa göre bazı örgütlü suçlar için uygulanabilmekteydi. Bu kanunun eksikliklerinden dolayı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına ve uluslar arası standartlara uygun genel bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktaydı. 04.12.2004 günü TBMM’de kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 135., 136., 137. ve 138. maddeleri telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi yetkisini düzenlemiştir.²

---

¹ Ayşegül Gürsoy, “Suçluluğun Önlenmesinde Telefon Dinleme”, İstanbul, y.y., 2006, s.3

² Fahri Toga, “Suçlulukla Mücadelede İletişime Müdahale”, İstanbul, 2006, (Çevrimiçi)http://www.adaletvehukuk.org/icerik/makale_detay.php?id=3, 11 Ocak 2008, s.6

Kanunda; iletişim, telekomünikasyon, iletişimin denetlenmesi ve iletişimin denetlenmesi tedbirinin çeşitleri³ olan iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, mobil telefonun yerinin tespit edilmesi kavramları ile ilgili bir tanımlama bulunmamakta, fakat bu kavram tanımlarına, 10.11.2005 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren, 26572 sayılı “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi ve Kayda Alınmasına Dair Usul ve Esaslar ile Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının⁴ Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik”⁵, 5 Mayıs 2007 tarihi itibarıyla yürürlükten kalkmış bulunan 24299 sayılı “4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”⁶ ile 14.01.2007 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 26434 sayılı “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”te⁷ rastlanabilmektedir.⁸

İletişim, bir yerden, bir kişiden, bir makineden bir başkasına, herhangi bir ortamdan yararlanarak bilgi gönderme işlemi olarak tanımlanmakta olup, iletişim kavramının eşanlamlısı olarak dilimize diğer dillerden geçmiş olan komünikasyon kavramının kullanıldığı da görülmektedir.⁹ İletişim, bir düşüncenin, bir duygunun yüz anlatımı, el, kol ve baş hareketleri, konuşma yoluyla ya da yazı, telefon, radyo,

³ Veli Özer Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2006, s.421

⁴ 2559 sayılı Kanunun ek 7. maddesi, 2803 sayılı Kanunun ek 5. maddesi ve 2937 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca ve 5271 sayılı Kanunun 135. maddesi kapsamında yapılacak telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına yönelik iş ve işlemleri tek bir merkezden yürütmek amacıyla kurulmuş olan kurumdur.

⁵ “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

⁶ “4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20225.html>, 26 Kasım 2008

⁷ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁸ Mustafa Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, 2. Bs., Ankara, Seçkin, 2008, s.73

⁹ Köksal Aydın, **Bilişim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1981, s.52

televizyon gibi bildirişim araç ve gereçlerinden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye iletimi olarak da ifade edilmektedir.¹⁰ İletişimi, düşünce ve duyguların bireyler, toplumsal kümeler, toplumlar arasında söz, el-kol devimi, yazı, görüntü vb. aracılığı ile değiş tokuş edilmesini sağlayan toplumsal etkileşim süreci olarak açıklamak mümkündür.¹¹ Başka bir tanımda ise iletişim, telefon, telgraf, radyo gibi aygıtlarla yapılan bildirişim ve bu yollardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır.¹²

Telekomünikasyon; yeni Türkçe ifadesi uzakla iletişim anlamına gelen uziletişim¹³ olarak tanımlanmış olup, uziletişim kavramı ise Radyo ya da telefon bağlantısı aracılığıyla birbirinden uzak noktalar arasında bilgi gönderiminin sağlanmasıdır.¹⁴ Başka bir tanımda ise uziletişim, daha önceden saptanmış bilgi, yazı, resim ve seslerin tel, radyo, optik ya da başka elektromanyetik düzenlerle uzağa iletimi, yayımı olarak açıklanmıştır.¹⁵

İletişim kavramı ise, CMK'da tanımlanmamış olup, iletişimin tanımına 4422 sayılı Kanunun uygulanmasını göstermek için hazırlanmış bulunan ancak şu anda mülga olan "4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" in¹⁶ 4. maddesinde yer verilmişti.¹⁷ Bu yönetmelikte, iletişim; telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektro manyetik sistemlerle veya tek yönlü sistemlerle alınan veya iletilen sinyaller, yazılar, resimler, görüntü veya sesler ve diğer nitelikteki verilerin nakledilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır. Burada iletişim olarak tanımlanan kavramın aslında telekomünikasyon kavramı olduğu görülmektedir.

¹⁰ Ferhan A. Oğuzkan, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1974, s.90

¹¹ Özer Ozankaya, **Toplumbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1975, s.63

¹² Kaya Türkay, **Uygulayım Terimleri Sözlüğü**, 2. Bs., Ankara, Türk Dil Kurumu, 1980, s.80

¹³ Barış Kılıç, "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi", 2007, s.1, (Çevrimiçi) <http://www.hukuksokagi.com/makale/telekomunikasyon-yoluyla-yapilan-iletisimin-dinlenmesi.html>, 20 Haziran 2008

¹⁴ Aydın, **Bilişim Terimleri Sözlüğü**, s.80

¹⁵ Türkay, **Uygulayım Terimleri Sözlüğü**, s.127

¹⁶ "4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20225.html>, 26 Kasım 2008

¹⁷ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.73

Telekomünikasyon kavramı hem 10.11.2005 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 26572 sayılı ve hem de 14.01.2007 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 26434 sayılı Yönetmelikte tanımlanmaktadır. Yönetmeliklerde yer verilen tanıma göre telekomünikasyon, "işaret, sembol, ses ve görüntü ile elektrik sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin; kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınmasını ifade eder".¹⁸

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim ise; telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektro manyetik sistemlerle veya tek yönlü sistemlerle alınan veya iletilen sinyaller, yazılar, resimler, görüntü veya sesler ve diğer nitelikteki verilerle, işaret, sembol, ses ve görüntü ile elektrik sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin; kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer sistemler vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınması şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁹ Bu tanımında telekomünikasyon kavramının tanımı olduğu görülmektedir.

05.11.2008 günü kabul edilen 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununda²⁰; "*Elektronik haberleşme, elektrikselsel işaretlere dönüştürülebilen her türlü, işaret, sembol, ses, görüntü ve verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınması*" olarak tarif edilmiştir.

İletişim ve telekomünikasyon terimleri incelendiğinde görülmektedir ki, telekomünikasyon kavramının; iletişimin telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer

---

¹⁸ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008; "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

¹⁹ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.74

²⁰ Elektronik Haberleşme Kanunu, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5809.html>, 06 Aralık 2008

iletim sistemleri vasıtasıyla uzakla yapılanını ifade ettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, “telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim” ifadesi ile ortaya “uzakla iletişim yoluyla yapılan iletişim” ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ifadesi ile de “Uzakla İletişim İletişim Başkanlığı” ifadesi ortaya çıkmaktadır. Bu iki kavramda iletişim kavramının iki kere tekrar edildiği görülmektedir.

05.11.2008 günü kabul edilen 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu²¹ ile Telekomünikasyon Kurumu’nun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değişmiş olduğundan²² Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı isminin Telekomünikasyon Başkanlığı olarak ve bununla birlikte CMK’nın Beşinci Bölüm başlığında da “Uzakla Haberleşmenin Denetlenmesi” veya “Uzakla İletişimin Denetlenmesi” teriminin kullanılmasının daha yerinde olacağı kanaatindeyiz.²³

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi kavramını ise, araya bir vasıta sokulmak suretiyle gerçekleştirilen her türlü haberleşmenin gizlice dinlenmesi ve buradan elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ve değerlendirilmesi olarak tanımlanabilmektedir.²⁴ Diğer bir tanıma göre ise, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, görüşenlerin bilgisi dışında, görüşmenin dışarıdan uygun teknik araçlarla müdahale edilerek dinlenmesi ve elde edilen bilginin kaydedilmesi ile değerlendirilmesidir.²⁵

2. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN ÇEŞİTLERİ

2.1.İLETİŞİMİN TESPİTİ

İletişimin tespiti, iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen verilerin herhangi bir işleme tabi tutulmadan kayıt altına alınarak muhafaza edilmesi ve

---

²¹ Elektronik Haberleşme Kanunu, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5809.html>, 06 Aralık 2008

²² Bkz., (Çevrimiçi) http://www.tk.gov.tr/Kurum_Hakkinda/Tarihce.htm, 26 Kasım 2008

²³ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.419

²⁴ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.74

²⁵ Vahit Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, Ankara, Seçkin, 2007, s.357

ilgililere aktarılması olarak ifade edilmektedir.²⁶ Yani bir iletişim aracından kim kimi aramış, ne kadar görüşmüş, nerede görüşmüş veya kimlerle elektronik posta yoluyla iletişim kurmuş olduğunun tespiti.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 2. maddesinin başlığı “İletişimin dinlenmesi veya tespiti” şeklinde idi.²⁷ 4422 sayılı Kanunda ifade ettiği anlam ile CMK bakımından ifade ettiği anlam arasında farklılık olduğunu söylemek mümkündür çünkü 4422 sayılı Kanunda, iletişimin tespiti kavramından, dinlenen iletişimin ses ve görüntü bantları gibi teknik araçlarla kayıt edilmesi anlaşılmaktadır.²⁸ CMK bakımından ise iletişimin tespiti, sadece sanık veya şüphelinin telekomünikasyon yoluyla kimler ile, kaç defa, ne kadar süre ile iletişim kurduğunun belirlenmesi anlamına gelmektedir.

İletişimin tespiti kavramı, uygulamada HTS (**Historical Traffic Search**)²⁹, geçmişe yönelik olarak bilgi trafiğinin araştırılması olarak adlandırılabilmekte ve geçmişe yönelik iletişim aracına ait kayıtların bilgilerini içermektedir.³⁰

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmelikte iletişimin tespiti, "iletişimin içeriğine müdahale etmeden, iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemler" olarak tanımlanmıştır.³¹

‘Dış bağlantı verileri’ adı verilen konuşmanın içeriğine müdahale edilmeksizin kimler arasında ve hangi saatte yapıldığına ilişkin bilgilerin elde

---

²⁶ Cumhur Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, Ankara, Seçkin, 2007, s.267

²⁷ Hakan Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması”, (Çevrimiçi) http://portal.hakanhakeri.com/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=35, 17 Mayıs 2008

²⁸ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.77

²⁹ “**Historical Traffic Search**” terimini “Geçmişe Yönelik Hareket Araştırması” olarak tercüme edebiliriz.

³⁰ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.77

³¹ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

edilmesi olarak tanımlanan³² iletişimin tespiti tedbirinin uygulanabileceği suçlar CMK 135. Maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlarla sınırlı değildir. İletişim araçları kullanılarak işlenen suçların aydınlatılması amacıyla, telekomünikasyon hizmeti sunan kuruluşlar tarafından ücretlendirme amacıyla tutulan bu bilgilerden faydalanılmasında CMK'nın 135. Maddesi engel oluşturmamaktadır.³³ 25.05.2005 tarihli 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirlerinin CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlara yönelik olarak uygulanabileceği açıkça belirtilmiştir. Sayılan tedbirler arasında iletişimin tespiti bulunmadığından, iletişimin tespiti açısından bir sınırlama söz konusu değildir. Söz konusu değişiklik uygulamada da bir Yargıtay kararına³⁴ konu olmuştur.

2.2. İLETİŞİMİN DİNLENMESİ VE KAYDA ALINMASI

İletişimin dinlenmesi, telekomünikasyon yoluyla yapılmakta olan iletişimin, yetkilendirilen üçüncü bir kişi tarafından dinlenmesi ve yapılmakta olan iletişim hakkında bilgi sahibi olunması anlamına gelmektedir.³⁵

İletişimi sağlayan araçlar gelişen teknoloji nedeniyle çok çeşitli olup; telefon, faks, bilgisayar, kablolu veya kablosuz diğer araçlar ile gerçekleştirilen her türlü haberleşmenin gizlice dinlenmesini iletişimin dinlenmesi olarak anlamak gereklidir.³⁶

İletişimin kayda alınması, araya bir vasıta sokulmak suretiyle gerçekleştirilen her türlü haberleşmenin gizlice dinlenmesi sonucu elde edilen bilgilerin kaydedilmesi olarak tanımlanabildiği gibi³⁷, telekomünikasyon yoluyla

---

³² Bahri Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 5. Bs., Turhan, 2007, Ankara, s.435

³³ A.e., s.436

³⁴ Yargıtay 5. Ceza Dairesinin, 03.10.2005 tarihli, 2005/14969 Esas sayılı ve 2005/20489 Karar sayılı kararı için Bkz. Ünal, "Türk Ceza ve Ceza Yargılaması Hukukunda Telefon Dinleme", s.13

³⁵ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.421,

³⁶ Atakan Çoksezen, "5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ve Avrupa İnsan hakları Çerçevesinde Ceza muhakemesi Tedbiri olarak iletişimin Denetlenmesi", İstanbul, 2006, s.3, http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_229.htm, 21 Temmuz 2008

³⁷ A.e., s.3

yapılan iletişimin üçüncü kişi tarafından bir kayıt cihazı yardımıyla kayıt altına alınması olarak da tanımlanabilmektedir.³⁸

İletişimin dinlenmesi ceza muhakemesi açısından tek başına bir değer ifade etmeyip, bu bilgilerin delil olabilmesi ve istenildiği zaman ulaşılabilmesi için kayda alınması zorunludur, bu nedenle, iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması, telekomünikasyon yoluyla gerçekleştirilmekte olan her türlü iletişimin –*yazılı veya sözlü*-, uygun teknik araçlarla dinlenmesi ve kayda alınmasına yönelik yapılan işlemleri ifade etmektedir.³⁹

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı Yönetmelikte ise iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması; “Telekomünikasyon yoluyla gerçekleştirilmekte olan konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması ile diğer her türlü iletişimin uygun teknik araçlarla dinlenmesi ve kayda alınmasına yönelik işlemler” olarak tarif edilmiştir.⁴⁰

2.3. SINYAL BİLGİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi kavramı, elde edilen “kişisel veriler” üzerinde araştırma yapmak ve elde edilen verileri analiz etmek şeklinde tanımlanmaktadır.⁴¹

04.12.2004 günü 5271 sayılı Türk Ceza Kanunu kabul edildiğinde, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirine yer verilmemişti. 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle bu tedbir Ceza Muhakemesi kanunumuza eklenmiştir.

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmelikte yapılan tanıma göre, bir şebekede haberleşmenin iletimi veya faturalama amacıyla işlenen her türlü veri

---

³⁸ Ersan Şen, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Ed. Veli Özer Özbek, Yıl 2, Sayı 4, Ankara, Seçkin, Ağustos 2007, s.104; Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.422

³⁹ Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s.266

⁴⁰ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁴¹ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.51

sinyal bilgisi sayılmaktadır. Bahse konu yönetmelikte sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi kavramı ise, “İletişimin içeriğine müdahale niteliğinde olmayıp yetkili makamdan alınan karar kapsamında sinyal bilgilerinin iletişim sistemleri üzerinde bıraktığı izlerin tespit edilerek, bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkarmak üzere gerçekleştirilen değerlendirme işlemleri” olarak tanımlanmaktadır.⁴²

Telefon görüşmeleri, içerik bilgisi ve faturalandırma bilgisi olmak üzere iki temel unsurdan oluşmakta olup, içerik bilgisi, iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması işleminin konusunu oluşturmaktadır, faturalandırma bilgisi ise sunulan iletişim hizmeti karşılığında alınacak ücrete temel teşkil edecek bilgileri -telefon numarasını, telefonun seri numarasını, görüşmenin olduğu yer bilgisini, görüşmenin süresi, aranan kişilerle ilgili bilgiler- kapsamaktadır.⁴³ Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ise, iletişim sistemleri üzerinde faturalama amaçlı tutulan tüm verilerin bir bilgi havuzunda işlenmesi ve işlendikten sonra da belirlenen amaçlar doğrultusunda değerlendirilmesidir. Bu işlemde de iletişimin tespitinde olduğu gibi, haberleşme içeriğine müdahale edilmemektedir.

Tespit; arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemler iken, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesini, sinyal bilgilerinin iletişim sistemleri üzerinde bıraktığı izlerin tespit edilerek, bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkarmak üzere gerçekleştirilen değerlendirme işlemleri olarak tanımlanmakta, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ile iletişimin tespiti işlemlerinin benzerlik göstermesi nedeniyle uygulamada karışıklığa yol açabileceği ifade edilmektedir.⁴⁴

Fatura bilgilerini, hakim veya Cumhuriyet savcısı kararlarıyla elde eden kolluk, özel yazılımlar aracılığıyla, şüpheli veya sanık hakkında delil elde etmekte yararlanılabilecek hale getirmektedir.⁴⁵ Eğer elde edilen verilerin

---

⁴² “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁴³ Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s.266

⁴⁴ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.81

⁴⁵ Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s.267

değerlendirilmesinde özel yazılımlar⁴⁶ kullanılmış ise bunun sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi kapsamında ele alınması, basitçe kim kimle, kaç defa, ne zaman ve nerede gibi soruların cevabı özel programlar kullanılmadan, dökümler üzerinden elde edilebiliyorsa bu işlemin ise iletişimin tespiti kapsamında ele alınması gerektiğini düşünmekteyiz.

2.4. MOBİL TELEFONUN YERİNİN TESPİTİ

İnsanlar toplum içerisinde daha güvenli ve huzurlu bir yaşamın yollarını ararken, dünya üzerinde sürekli artan nüfus ve gelişen teknoloji birçok problemi de beraberinde getirmekte, suç oranları devamlı artmakta ve suç toplum yaşamını her geçen gün daha da çok etkilemektedir, bu nedenle güvenli ve huzurlu yaşam için suçla mücadelede uygulanan taktik ve teknikler de devamlı gelişim göstermektedir.⁴⁷ Bu açıdan şüpheli veya sanıkların yakalanmasının sağlanması açısından mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinin uygulanması önem arz etmektedir.

Mobil telefonlar kapsama alanında bulundukları ilgili **GSM** operatörüne ait baz istasyonu ile sürekli devam eden bir sinyal alışverişi bulunmakta, mobil telefonların göndermiş olduğu bu sinyal bilgilerinden sinyali gönderen telefonun numarası, yer bilgisi belli olmakta, bu veri de yer verisi olarak adlandırılmaktadır.⁴⁸ Mobil telefonun göndermiş olduğu bu sinyallerden şüpheli veya sanığın bulunduğu yerin tespit edilerek yakalanması amacıyla da yararlanmak mümkündür.

Bu amaçla, CMK'nın 135. maddesinin 4. fıkrasında iletişimin denetlenmesinin diğer bir çeşidi olan mobil telefonun yerinin tespiti tedbiri ile ilgili düzenlemeye yer verilmiştir. Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, herhangi bir mobil telefonun yeri, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilecek, bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, yeri tespit edilecek mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi

---

⁴⁶ Bilal ŞEN, “Elektronik Gözetim”,

(Çevrimiçi) <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=64&KKey=121>, 26.01.2008

⁴⁷ Arif AKGÜL, “Kentlerde Güvenliğin Sağlanması Ve Suçun Önlenmesinde Bilgi Teknolojisinin Kullanımı”, (Çevrimiçi) <http://www.sucveceza.com/yazi-228.html>, 21 Temmuz 2008

⁴⁸ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.129

belirtilecektir. Tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilecek olup; bu süre, bir defa daha uzatılabilecektir.

Mobil telefonun yerinin tespiti tedbirindeki amaç, şüpheli veya sanığın yerinin tespit edilerek yakalanmasıdır.

3. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN AMACI

Toplumların gelişmesi ve toplumsal ilişkilerin karmaşıklaşmasıyla, suç kavramı da karmaşıklaşmış ve çeşitli boyutlar kazanmıştır. Karmaşık ticari ilişkiler ve organizasyon ilkeleri ışığında, günümüzde suçluluk kavramı ve suç işleme metotları karmaşıklaşmıştır. İnsanoğlu, suç, suçlu ve suça neden olan etkenler ile her zaman mücadele etmeye çalışmış, suçla özel yollarla mücadele etmeye geç de olsa başlamıştır.⁴⁹

Bu nedenle suçla mücadelede sıkça, ceza muhakemesi hukukundaki koruma tedbirlerinden biri olan telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulmaktadır.

Ceza muhakemesinin, şüpheli ve sanık haklarına saygılı bir şekilde, yargılama kurallarına riayet ederek, maddi gerçeğe ulaşma, hukuki düzeni ve toplumsal barışı kurma amaçları doğrultusunda; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesindeki öncelikli amaç delil elde etmektir,⁵⁰ bununla birlikte,

---

⁴⁹ Mustafa Taşkın, “Türkiye’de Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadelede Kullanılabilecek Yeni Yöntemler”, **Adalet Dergisi**, Sayı 15, (Çevrimiçi) http://www.yayin.adalet.gov.tr/15_sayi%20i%C3%A7erik/Dr.%20Mustafa%20Ta%C5%9Fk%C4%B1n.htm - 15 Mayıs 2008, s.1; Murat Volkan Dülger, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Organize Suçla Mücadelede Özel Koruma Tedbirleri”, (Çevrimiçi) http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/aihmde_organizesuc.htm, 20.07.2008, s.1; İsmail Fert, “Polis İstihbaratı Ve Teknik Araştırma”, 2006, (Çevrimiçi) <http://www.sucveceza.com/yazi-259.html>, 11 Ocak 2008, s.1

⁵⁰ Ozan Ergül, “Yargıdan Telefon Dinlemeye Yeni Bir Yorum”, (Çevrimiçi) http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/docs/analizler/telefon_dinleme.pdf, 25 Eylül 2008, s.1

verilecek kararın uygulanmasını sağlamak için sanığın yakalanması veya yerinin tespit edilmesi de bu tedbirin bir diğer amacıdır.⁵¹

İletişimin denetlenmesi tedbiri sonucu elde edilen bilgiler, amaca bağlılık ilkesi çerçevesinde elde edildiği amaç dışında başka amaçlar için kullanılmamalıdır.⁵²

4. TÜRK HUKUKUNDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN ANAYASAL VE KANUNİ DÜZENLEMELER

4.1. 1924 ANAYASASINDAKİ DÜZENLEMELER

Temel hak ve hürriyetler 1924 Anayasasında, sistematik bir biçimde düzenlenmemiş olup, maddeler halinde sayılmaktadır.⁵³

1924 Anayasasının⁵⁴ beşinci bölümünde ‘Türklerin Kamu Hakları’ başlığı altında 70. maddede kişi dokunulmazlığı, 71. maddede cana, mala, ırza, konuta karşı dokunulmazlık, 76. maddede, kanunda yazılı usul ve haller dışında kimsenin konutuna girilemeyeceği ve üstünün aranamayacağı, 81. maddede ise, postalara verilen kağıtların, mektupların ve her türlü emanetlerin yetkili sorgu yargıcı veya yetkili mahkeme kararı olmadıkça açılmayacağı, telgraf ve telefonla haberleşmenin gizliliğinin bozulamayacağı düzenlenmiştir.⁵⁵

4.2. 1961 ANAYASASINDAKİ DÜZENLEMELER

1961 Anayasasında temel hak ve özgürlükler ikinci kısımda düzenlenmiş, birinci bölümünde temel hak ve özgürlüklere ilişkin genel hükümler bulunmakta idi,

---

⁵¹ Zeki Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi**, Ankara, Beta, 2009, s.30

⁵² Mustafa Ruhan Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/115.doc, 15 Haziran 2008, s.2; Hanifi Sever, “Bant Kayıtları Açısından Özel Hayatın Gizliliği - Haberleşme Hürriyeti ve Hukuka Aykırı Deliller”, **Çağın Polisi Dergisi**, Yıl 6, Sayı 67, Temmuz 2007, Ankara, s.46

⁵³ Feyzullah Avcı, “Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği Hak ve Hürriyetinin Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilen Deliller Nedeniyle İhlali”, Konya, y.y., 2006, s.16

⁵⁴ Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.kentli.org/yasa/a1924.htm>, 01 Kasım 2008

⁵⁵ Avcı, “Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği...”, s.16

ayrıca ikinci bölümde kişinin hakları ve ödevleri, üçüncü bölümde sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler, dördüncü bölümde ise siyasi haklar ve ödevler düzenlenmişti.⁵⁶

Özel hayatın gizliliği ve korunması kavramından temel hak olarak ilk defa, 1961 Anayasasının ikinci kısmının ikinci bölümünde, ‘Özel Hayatın Korunması’ başlığı altında düzenlenen 15., 16. ve 17. maddelerinde geniş olarak bahsedilmişti.⁵⁷

1961 Anayasasının iletişimin özgürlüğüne ilişkin 17. maddesi, Özel Hayatın Korunması başlığı altında “*Herkes haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Kanunu gösterdiği hallerde, hakim tarafından kanuna uygun olarak verilmiş bir karar olmadıkça, bu gizliliğe dokunulamaz*”⁵⁸ şeklinde düzenlenmişti.

Buradaki düzenlemeye göre, iletişimin özgürlüğü, posta, telgraf veya telefon gibi araçlar sayılmadan bir bütün olarak ele alınmış ve hakim kararı olmadan sınırlandırılmayacağı belirtilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında haberleşme özgürlüğü koruma altına alınmakta, ikinci fıkrasında ise hangi hallerde ve hangi koşullarla bu özgürlüğün sınırlandırılacağı gösterilmektedir.⁵⁹

1961 anayasasında temel hak ve özgürlükleri düzenleyen diğer maddeler incelendiğinde, milli güvenlik veya kamu düzeni, kamu sağlığı, genel ahlakın korunması amacıyla hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceğinden bahsedilirken, 17. maddede herhangi bir kısıtlama sebebine yer verilmemiştir.

Ayrıca, temel hak ve özgürlükleri düzenleyen diğer maddeler incelendiğinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunun açıkça yetkili kıldığı mercilere bazı temel hak ve özgürlükleri kısıtlama yetkisi verilmişken, 17. maddede haberleşme hürriyetini kısıtlama yetkisi sadece hakim kararına bağlanmıştı.

---

⁵⁶ Şerife Günaydın, “İnsan Hakları Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı”, Adana, y.y., 2007, s.96

⁵⁷ Ersan ŞEN, **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, İstanbul, Kazancı, 1996, s.84

⁵⁸ 1961 Anayasası için bkz., (Çevrimiçi) <http://www.anayasa.gen.tr/1961ay.htm>, 08 Haziran 2008

⁵⁹ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.55

4.3. 1982 ANAYASASINDAKİ DÜZENLEMELER

1982 Anayasasında⁶⁰ haberleşme özgürlüğü ‘Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması’ başlığı altında 22. maddede düzenlenmiştir.⁶¹ Herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğu ve haberleşmenin gizliliği belirtildikten sonra, bu özgürlüğün hangi hallerde kısıtlanabileceği sayılmıştır.⁶²

Anayasamızın 22.maddesi, 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı kanunun 7. maddesi ile değişikliğe uğramış⁶³ ve AİHS’in 8. maddesindeki düzenlemeye yakın bir şekilde haberleşme özgürlüğü; milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya bir kaçına bağlı olarak kısıtlanabileceği düzenlenmiştir.⁶⁴ 1961 Anayasasının iletişimin özgürlüğüne ilişkin 17. maddesinde yer almayan kısıtlama sebeplerine, 1982 Anayasasında böylece yer verilmiştir.

1961 Anayasasında iletişim özgürlüğü, kanunun gösterdiği durumlarda ancak hakim tarafından sınırlandırılabilmekte iken, 1982 Anayasası ile yetki biraz daha genişletilmiş ve gecikmesinde sakıncalı bulunan durumlarda, kanunla yetkili kılınmış merciler tarafından da bu özgürlüğün kısıtlanabilmesi mümkün hale getirilmiştir.⁶⁵

Anayasanın sisteminde, bir hakkın sınırlandırılma koşulları, genellikle bu hakkın düzenlendiği maddede hükme bağlanmaktadır, özel hayatın gizliliği ilkesi

⁶⁰ 1982 Anayasası için bkz., (Çevrimiçi) <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>, 08 Haziran 2008

⁶¹ Kenan Özdemir, “Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği”, **Adalet Dergisi**, Sayı 23, (Çevrimiçi) http://www.yayin.adalet.gov.tr/23_sayi%20icerik/Kenan%20ÖZDEMİR.htm, 17 Ağustos 2008

⁶² Nevzat Toroslu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 2. Bs., Ankara, Savaş, 1999, s.231

⁶³ Değişiklik öncesi madde metni “Madde 22 - Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğe dokunulamaz. İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir” şeklinde idi.

⁶⁴ Füsün Sokullu-Akıncı, **Polis Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi Polis Alt-Kültürü ve İnsan Hakları**, İstanbul, Gümüş, 1990, s. 130

⁶⁵ Soner Tatar, “İletişimin Dinlenmesinin Hukuki ve Uygulama Boyutu”, 2007, (Çevrimiçi) www.sucveceza.com, 11 Ocak 2008, s.9

Anayasamızın 20. maddesinde düzenlenmekte ve aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bu hakkın hangi hallerde ve nasıl sınırlandırılacağı gösterilmektedir.⁶⁶

Birinci fıkra haberleşme özgürlüğünün kural olduğu vurgulanmaktadır. İkinci fıkra, bu özgürlüğün sınırlandırılma koşulları hükme bağlanmaktadır. Üçüncü fıkrasında ise bazı kamu kurum ve kuruluşlarına, haberleşme özgürlüğü bakımından farklı bir statünün verilebileceği, ancak bunun kanunla belirlenmesi gerektiği düzenlenmektedir.

Kişinin haberleşme hürriyetine getirilecek sınırlamalara ilişkin yasal düzenlemelerin, Anayasanın 22. maddesine uygun olması gerekmektedir, aykırılık bulunması halinde, iletişimin hukuka uygun olarak denetlenmediğini ifade edebiliriz. 1982 Anayasası, özel hayatı ve haberleşme hürriyetini güvence altına almakta, kişilerin haberleşme hürriyetine ilişkin müdahalelerinin, belirlenen sınırlar çerçevesinde ve belirtilen koşulların varlığı halinde, hakim kararı veya onayıyla mümkün olabileceğini öngörmektedir.⁶⁷

4.4.CEZA MUHAKEMLERİ USULÜ KANUNU

1999 yılında kabul edilen ve yürürlüğe giren 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’ndan önce Türk mevzuatında iletişimin denetlenmesi konusunda açık bir yasal dayanak bulunmamakta idi.

4422 sayılı kanunla iletişimin denetlenmesi tedbiri hakkında açık yasal düzenleme getirilmeden önce, söz konusu tedbire yasal çerçevede başvurulup başvurulmayacağı konusunda üç farklı görüş ileri sürülmekteydi.⁶⁸

Birinci görüşe göre, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 91. maddesinde⁶⁹ yer alan postada elkoyma ile ilgili hükümlerin kıyas yoluyla iletişimin

---

⁶⁶ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.56

⁶⁷ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.35

⁶⁸ Gürsoy, “Suçluluğun Önlenmesinde Telefon Dinleme”, s.15

⁶⁹ Kanun metni için bakınız. (Çevrimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/1412.htm>, 08 Haziran 2008

denetlenmesi için de kullanılabileceği ileri sürülmekteydi.⁷⁰ İletişimin denetlenmesi konusunda ileri sürülen diğer bir görüş ise, CMUK'un 91. Maddesinin 2. fıkrasında yer alan 'sair mersule' (öteki gönderiler) kavramı ile ilgiliydi. Bu görüşe göre, burada kıyasla değil fakat genişletici yorumla 'sair mersule' terimi telefon, teleks ve diğer iletişim araçlarını da kapsayacak şekilde yorumlanmalıydı⁷¹.

Üçüncü görüşe göre, mevcut yasal düzenleme karşısında iletişimin denetlenmesi bakımından kıyas veya geliştirmeci yorumla bir sonucu varılamayacağı çünkü CMUK'un postada el koymaya ilişkin düzenlemelerinin, kıyas veya genişletici yorum yoluyla iletişim araçlarının denetimi için gereken asgari koşulları dahi sağlamadığı ifade edilmekteydi.⁷²

Anayasanın 22. maddesinde, 'haberleşme özgürlüğü' garanti altına alınmakta olup, bu maddenin 3. fıkrasında "*İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir*" ifadesi yer almaktadır. İletişimin denetlenmesi 22. maddede düzenlenen haberleşmenin gizliliğini ihlal eden istisnai bir durum olduğuna göre, söz konusu tedbire başvurulabilmesi için bu konunun kanunda açıkça düzenlenmesi gerekmekte idi.

Anayasanın 22. maddesi, AİHS'nin 8. maddesi ve AİHM'nin kararları göz önüne alındığında, iletişimin denetlenmesi tedbirinin bu dönem itibari ile hukuka aykırı olduğu ifade edilmekteydi ve elde edilen deliller hukuka aykırı şekilde elde edildiklerinden hükme esas alınamamaktaydı.⁷³ Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesi 1995 tarihli bir kararında⁷⁴; "*Her ne kadar sanıklar A.T., L.Z. ve O.D. ile PKK terör örgütü lideri A.Ö. arasında geçtiği ileri sürülen telefon konuşmasına ilişkin olup 5 Temmuz 1991 tarihinde çözümü yaptırılan bant metni hükme dayanak alınmışsa da; bu bantı, elde edilişi itibarıyla Anayasanın haberleşme özgürlüğüne dair 22'nci maddesinin "Haberleşmenin gizliliği esastır. Kanunun açıkça gösterdiği hallerde*

⁷⁰ Şen, "İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", s.103

⁷¹ Adem Sözüer, "Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Dinlenmesi)", **Legal Hukuk Dergisi**, Yıl Ekim 2003, Sayı 10, İstanbul, Legal, 2003, s.2500

⁷² A.e., s.2501

⁷³ Ayhan Metin, "Türkiye'de Telefonların Gizlice Dinlenmesi", **Adalet Dergisi**, Sayı 8, (Çevrimiçi) http://www.yayin.adalet.gov.tr/8_sayi%20icerik/Ayhan%20METİN.htm, 19 Haziran 2008

⁷⁴ Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 26.10.1995 tarihli 1995/4186 Emsal, 1995/5414 Karar sayılı kararı

usulüne uygun verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin emri bulunmadıkça, haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.” şeklindeki, CMUK’un ise 135/a ile 254’üncü maddesinin “soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz.” şeklindeki zorlayıcı hükümleri karşısında geçerli kanıt olarak kabul etmeye olanak yoktur.” diyerek bu hususu ortaya koymuştur.⁷⁵

4.5. 2559 SAYILI POLİS VAZİFE VE SELAHİYETİ KANUNU

Günümüzde toplum ve devlete gelecek olan tehlikelerin önceden sezilmesi ve bunların önlenmesi için tedbir alınması, demokratik hukuk devletinin korunması açısından kaçınılmaz bir sorumluluk olmuştur.

1985 yılında 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununa eklenen Ek 7. maddede yer alan hükümler⁷⁶, önleyici kolluk hizmetleri için dayanak oluşturmakta ve verilen yetki sadece istihbarat faaliyetlerinde bulunma yetkisi vermektedir. Bu maddeye göre, iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulması olanağı bulunmamaktaydı.⁷⁷

PVSK’nın ek 7. maddesinin birinci fıkrasında yer alan istihbarat yetkisinin, açık ve net bir şekilde düzenlenmediği ve bu şekliyle yetkinin kötüye kullanılmasına ve keyfî uygulamalara imkan sağlayacak bir düzenleme olduğu ifade edilmekteydi.⁷⁸

---

⁷⁵ Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri...**, s.139

⁷⁶ Değişiklikten önce PVSK’nın 7. maddesi şu şekilde idi. “Polis Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayiş sağlamaya üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar.” Bkz. Ali Şafak, Ahmet Şükrü Şafak, **Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı**, 9. Bs., Ankara, Başkent, 2005, s.417

⁷⁷ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.59

⁷⁸ Mesut Bedri Eryılmaz, “Polis İstihbarat”, **Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim**, Ed. Ümit Cizre, Haz. Volkan Aytar, Z. Selen Artan, S. Mirhan Köroğlu İstanbul, TESEV, 2006, s.146

Telekomünikasyon yoluyla iletişim dinlenmesinin önleme amaçlı alanda da uygulanması haberleşme hürriyeti ile ilgilidir. Anayasada bulunan haberleşme hürriyeti ile ilgili düzenleme nedeniyle, Türkiye’de istihbarat hizmetlerinin yapılabilmesi için kanuni bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmaktaydı.

03.07.2005 tarihli 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun⁷⁹ ek 7. maddesi ile polise verilen görev ve yetkilerin kullanılma yöntemleri düzenlenmiştir.⁸⁰ Maddede, güvenlik ve istihbarat amaçlı önlemler; anlaşılır ve sınırları belli olacak şekilde düzenlenmiş ve hangi şartlarda iletişimin denetlenebileceği, Anayasada öngörülen ilkeler doğrultusunda açık olarak ortaya konmuştur.⁸¹

4.6. 2803 SAYILI JANDARMA TEŞKİLATI GÖREV VE YETKİLERİ KANUNU

2559 sayılı PVSİK’nın Ek 7. maddesinde ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6. maddesinde yapılan değişikliklerin bir benzeri de, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanununda, 03.07.2005 tarihli 5397 sayılı kanun ile yapılan değişikliklerdir.

Bu kanunun 7. maddesinin (a) bendinde sayılan Jandarmanın mülki görevleri olan emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmak görevlerini ek olarak, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250. maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçların işlenmesinin önlenmesi görevleri de eklenmiştir.

---

⁷⁹ Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Bkz., (Çevrimiçi)

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/569.html>, 11 Aralık 2008

⁸⁰ Murat Durmuş, “Özel Hayatın Korunması Hakkı ve Bu Çerçeve de İstihbarat Faaliyetleri”, Kırıkkale, y.y., 2006, s.39

⁸¹ Tatar, “İletişimin Dinlenmesinin Hukuki ve Uygulama Boyutu”, s.23

Yine ek madde 5'in birinci fıkrasının devamında Jandarmaya bu kanunun 7. maddesinin a bendinde ve ek madde 5'in birinci fıkrasında sayılan suçları önlemek amacıyla telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi denetleme yetkisi vermiştir. Şu konunun altının çizilmesi gerekir, ek madde 5'in birinci fıkrasında “sadece kendi sorumluluk alanında” ifadesine yer verilmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere jandarma bu suçlarla mücadele ederken kendisine verilen bu yetkiyi sadece kendi sorumluluk alanında kullanabilecektir.⁸²

İletişimin denetlenmesinin uygulanması sırasında bilgilerin değerlendirilmesi özel eğitim, tecrübe gerektirdiğinden bu faaliyetler bu konuda görevlendirilmiş ve uzmanlaşmış Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı görevlilerince yerine getirilecek olup, görevli birimler sınırlı tutulmuştur çünkü tüm jandarma birimlerinin bu konuda görevlendirilmesi sakınca doğurabilecektir.⁸³

2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7. maddesindeki hüküm Jandarma Genel Komutanlığına uyarlanmıştır. Böylece, jandarmanın istihbarat faaliyetinde bulunma yetkisi düzenlenmiştir.

Yine bu kanunda, ek madde 5'in birinci fıkrasındaki “istihbarat başkanının yazılı emriyle” ifadesi gözden kaçmamalıdır. Düzenlemeden önceki halinde, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanun'da istihbarat kelimesine yer verilmemişken, yapılan bu düzenlemede yer verilmiştir.⁸⁴

4.7. 1937 SAYILI DEVLET İSTİHBARAT HİZMETLERİ VE MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI KANUNU

Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Kanununun 4. maddesinde, Milli İstihbarat Teşkilatının görevleri sayılmıştır.⁸⁵ Bu sayılan görevlerinden Anayasanın 2. maddesinde belirtilen temel niteliklere ve demokratik

---

⁸² Toga, “Suçlulukla Mücadelede İletişime Müdahale”, s.48,

⁸³ Tatar, “İletişimin Dinlenmesinin Hukuki ve Uygulama Boyutu”, s.51

⁸⁴ Durmuş, “Özel Hayatın Korunması Hakkı ve Bu Çerçeve de İstihbarat Faaliyetleri”, s.41

⁸⁵ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.59

hukuk devletine yönelik ciddi bir tehlikenin varlığı halinde devlet güvenliğini sağlanması, casusluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılması, devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önlenmesine ilişkin görevlerinde, MİT'e iletişimi denetleme yetkisi verilmiştir.

İstihbarat, devlet güvenliğini sağlamanın vazgeçilemez bir unsurudur. Bu nedenle, istihbari amaçlı iletişimin denetlenmesi konusunda ortaya çıkan hukuki boşluğun doldurulması ve bu ihtiyacın karşılanması amacıyla, AİHM kriterleri, Anayasanın 22. maddesinde yer alan temel ilkeler ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda belirtilen esaslara bağlı kalınarak, iletişimin önleme amaçlı olarak denetlenmesinin usul ve esasları düzenlenmiştir.⁸⁶

2937 sayılı kanunun 6. maddesinin b bendine “iletişim alt yapısından kendi görev sahasına giren konularda yararlanabilmek” ifadesi eklenmiştir. 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da bu ifade sadece Milli İstihbarat Teşkilatı ile ilgili düzenlemede yer almaktadır. Böylece MİT'e telekomünikasyon kurumlarının iletişim alt yapısından yararlanma, müdahale ve buradaki her türlü bilgiyi inceleyerek değerlendirme yetkisi verilmiştir. Bu yetki ülkemizde istihbarat hizmeti veren üç kurumdan sadece Milli İstihbarat Teşkilatı'na tanınmıştır.

Yine 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu ve Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunda yapılan değişikliklerde bu kurumlara 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 250. maddesinde sayılan suçlarda bu kurumlara iletişimi denetleme yetkisi verilmiştir. Bununla birlikte, aynı bentte yer alan “casusluk suçları hariç” ifadesine dikkat edilmelidir. Bu ifadeyle casusluk suçlarıyla mücadelede iletişimi denetleme yetkisi sadece Milli İstihbarat Teşkilatına verilmiştir.

---

⁸⁶ Tatar, “İletişimin Dinlenmesinin Hukuki ve Uygulama Boyutu”, s.47

4.8. 4422 SAYILI ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE KANUNU

Organize suç örgütlerinin dışa kapalı yapısının bulunması, illegal faaliyetlerinin açıkça görülememesi, faaliyetlerinde hızla gelişen teknolojiye ve yasal boşluklardan faydalanmaları, iç bünyelerinde müdahale veya sızmayı önleyen mekanizmalara sahip olmaları nedeniyle bu tür suçlulukla mücadele etmekte yaşanan problemleri aşmak amacıyla birçok ülke, ceza ve ceza usul kanunlarına eklemeler yaparak veya özel kanunlar meydana getirerek organize suçlulukla mücadele etmeye çalışmaktadır.⁸⁷

Bu sebeple 1999 yılında 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra suçla mücadele kapsamında yapılan iletişimin denetlenmesi ve diğer koruma tedbirleri bu kanunun 2. maddesinde yer alan hükümlere göre uygulanmaya başlanmıştır.⁸⁸

Bu kanunun birinci maddesinin ilk fıkrasında hangi fiilleri işleyen örgütlerin bu kanun maddeleri kapsamı içinde değerlendirileceğinin tanımı yapıldıktan sonra, yine aynı maddenin daha sonraki fıkralarında suçun ağırlaştırıcı halleri sıralanmıştır.

Aynı kanunun 16. maddesi, iletişimin denetlenmesi tedbiri ile ilgili 2. ve 10. maddelerinin, 1. fıkrada sayılan suçlar dışında,

- Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla,
- 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda,
- 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununda,

---

⁸⁷ Ümit CEYLAN, **Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu**, Ankara, Turhan, 2003, s.1,

⁸⁸ **A.e.**

➤ Türk Ceza Kanununun 403, 404 ve 406 ncı maddelerinde, yer alan suçların örgütlü biçimde işlenmesi durumunda da iletişimi denetlemeye imkan tanımaktaydı.

Ceza Muhakemesi Kanunun 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girerek, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununu ve bütün ek ve değişikliklerini birlikte yürürlükten kaldırmasına kadar terörle mücadele edilirken kolluk kuvvetleri bu kanun hükümlerine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi denetlemiştir.

Bu kanun, 16. maddede belirtildiği üzere, terörle mücadele konusunda sadece 2. maddede geçen telefon dinleme tedbirine izin verirken gizli görevli kullanma, gizli izleme ve tanıkların korunması gibi tedbirleri düzenlememişti.

Ayrıca, terör suçlarıyla mücadelede ve kanunun 16. maddesinde sayılan suçların teşekkül halinde işlenmesi durumunda ve örgütlü suçlarla mücadelede iletişimi denetleme yetkisi vermemekteydi. Açıkça sayılan suçlar dışında kalan bireysel ve teşekkül halinde işlenebilen suçlarda, kişilere karşı ve mala karşı işlenen suçlarda iletişimi denetleme yetkisi vermemekteydi.

Bu kanunun ikinci maddesinin birinci fıkrasında, *“Bu Kanunda öngörülen suçları işleme veya bunlara iştirak yahut işlendikten sonra”* ifadesi bulunmaktadır. Ayrıca 16. maddesinde Terörle Mücadele Kanunu kapsamında bu kanun hükümlerinin uygulanabileceği belirtilmişti. Buradan anlaşıldığı üzere bu kanun hem suç öncesi suçla mücadelede telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi denetleme yetkisi vermemekteydi hem de suç işlendikten sonra suçun faillerinin ortaya çıkarılması için telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişime denetleme yetkisi vermemekteydi. Yani bu kanunda tanımlanan ve belirtilen suç tipleriyle mücadelede hem suç öncesinde hem de suç sonrasında telekomünikasyon yoluyla iletişimi denetleme yetkisi vardı.

Yine bu kanunun ikinci maddesinin birinci fıkrasında, *“Bu Kanunda öngörülen suçları işleme veya bunlara iştirak yahut işlendikten sonra faillere her ne suretle olursa olsun yardım veya aracılık veya yataklık etme kuşkusu altında bulunan*

kimselerin kullandıkları” ifadesi bulunmaktadır. Bu fıkradan anlaşıldığı üzere suç işlediği şüphesi altında bulunan şahıs haricinde; yardım etme, aracılık etme ve yataklık etme kuşkusu altında bulunan herkesin telefonu dinlenilebilmekteydi. Bu maddeden anlaşıldığı üzere dinlenebilecek kişiler açısından bir sınırlama getirmemiştir.

Kanunun 2. maddesinin 4. fıkrasında “iletişimin içeriği dışında kalan kayıtlar” ibaresiyle, telefon dinleme yetkisinin yanı sıra şirketler tarafından tutulan görüşme detayları ve log bilgileri gibi datalarında incelenmesinin telefon dinlemede öngörülen usule tabi olduğunu belirtmekteydi. Olağan durumlarda bu bilgilerin incelenmesi hakim kararına, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısının iznine bağlıydı.

Bu kanun telekomünikasyon yoluyla iletişimi denetleme yetkisini, kuvvetli şüphenin var olduğu durumlarda ve başka bir tedbir ile failin belirlenmesi, ele geçirilmesi veya suç delillerinin elde edilmesinin mümkün olmadığı durumlarda vermektedir.⁸⁹ İletişimin denetlenmesini karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi suçla mücadelede son çare olarak görmektedir.⁹⁰

Dinleme veya tespitte veya kayıtların incelenmesi için hakim kararı alınması gerekliydi. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısı da dinleme, tespit veya kayıtların incelenmesi kararı verebilirdi. Hakim kararı olmaksızın yapılan bu gibi işlemlerin yirmi dört saat içinde hakim kararına bağlanması şarttı. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet Savcısı tarafından derhal kaldırılmak zorundaydı.

Dinleme ve tespit kararları en çok üç ay için verilebilirdi, bu süre en çok iki defa üçer aydan fazla olmamak üzere uzatılabilirdi. Yani bir telefon en fazla 9 ay dinlenebilirdi. Bu fıkroda “*verilebilir*” ifadesi kullanılmıştı. Yani hakim dinleme

⁸⁹ Feridun Yenisey, **İnsan Hakları Açısından Arama, Elkoyma, Yakalama ve İfade Alma**, Ankara, A.Ü. SBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, 1995, s.67

⁹⁰ Kristian Kühl, “30.7.1999 Tarih ve 4422 Sayılı Türk Yasasının Hukuk Devleti Genel İlkeleri İle Bağdaşıp Bağdaşmadığına Dair Hukuki Görüş”, (Çevrimiçi) http://www.bav-savunma.org/tr/belgeler/yeniler/m3_kuehl.html, 17 Ağustos 2008, s.2

süresini tayin etmek hakkına sahipti. Bu süreyi en çok 3 ay verebileceği gibi, yeterli gördüğü takdirde bu süreyi kısıtlayabilme hakkına sahipti. İlk karar alındığında 3 ay olarak verdiği iletişimi denetleme yetkisini, bir sonraki karar alma süreci sırasında 1 ay ile sınırlayabilirdi. Asıl olan 9 ayı doldurmak değil, toplam verilen dinleme kararı sayısıdır. İki uzatma kararıyla birlikte üçten fazla aynı telefon hakkında dinleme kararı veremezdi.

İletişimin dinlenmesi ve tespiti sırasında bu Kanunda öngörülen suçların işlendiğine ilişkin şüphe ortadan kalkarsa, tedbir Cumhuriyet Savcısı tarafından kaldırılmak zorundaydı. Bu gibi hallerde tedbir uygulaması sonucu elde edilen veriler, Cumhuriyet savcısının denetimi altında derhal ve nihayet on gün içinde yok edilmek ve durum bir tutanakla belirlenmek zorundaydı.

Kanunun 2. maddesinin son fıkrası, iletişim kurum veya kuruluşlarını bu dinleme, tespit ve kayıt inceleme işlemlerinin yapılması için gerekli olan hizmeti yapmakla ve teknik altyapıyı kurmakla yükümlü kılmıştı.

4.9. 5584 SAYILI POSTA KANUNU, 406 SAYILI TELGRAF VE TELEFON KANUNU

5584 Sayılı Posta Kanunun 16. maddesinde⁹¹, “*Kendilerine posta servisinde bir iş verilmiş olanların, belli kişilerin posta münasebetlerini açığa vurmaları, kapalı mektupları açmaları, içlerinde ne olduğunu araştırmaları veya haberleşme kağıtlarındaki yazılar hakkında üçüncü kişilere bilgi vermeleri veyahut her hangi birinin bunları yapmasına meydan bırakmaları yasaktır*” ifadesi yer almaktadır.⁹²

406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 20. Maddesi ile, haberleşmenin gizliliğini ihlal eden telgraf ve telefon memurları için cezai yaptırım öngörülmüştü.⁹³ 05/11/2008 kabul tarihli, 10/11/2008 tarih ve 27050 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede

---

⁹¹ Posta Kanunu, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/943.html>, 17 Temmuz 2008

⁹² Enis Coşkun, **Küresel Gözaltı Elektronik Gizli Dinleme Ve Görüntüleme**, Ankara, Ümit, 2000, s.229

⁹³ **A.e.**, s.226

yayımlanan 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 66. maddesi ile 04/02/1924 tarihli ve 406 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

4.10. 5809 SAYILI ELEKTRONİK HABERLEŞME KANUNU

05.11.2008 kabul tarihli, 10.11.2008 tarih ve 27050 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun⁹⁴ 4. maddesinin 1 bendinde “*Bilgi güvenliği ve haberleşme gizliliğinin gözetilmesi*” ilkesinin benimsendiği ifade edilmektedir.

Yine aynı kanunun 6. maddesinin 5 bendinde “*Elektronik haberleşme sektörüne yönelik olarak, milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesi amacıyla mevzuatın öngördüğü tedbirlerin*” Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunca alınacağı ifadesine yer verilmiştir. Bu kanunla birlikte Telekomünikasyon Kurumu’nun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değişmiştir.⁹⁵

51. maddede de, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun “*elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirlemeye yetkili*” olduğu ifade edilmiştir.

Kanunun 56. maddenin 1. fıkrası ile; abone kimlik ve iletişim bilgilerini taşıyan özel bilgiler ile cihazların, elektronik kimlik bilgilerini taşıyan her türlü yazılım, kart, araç veya gerecin, yetkisiz ve izinsiz olarak kopyalanması, muhafaza edilmesi, dağıtılması, yarar sağlamak amacıyla kullanılması yasaklamıştır.

Bunlarla birlikte, aynı kanunun 63. maddenin 3. fıkrasındaki hüküm ile; “*Elektronik haberleşme hizmeti vermek üzere yetkilendirilmiş bulunan işletmecilerin personelinin*”, 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ikinci Kitabının ikinci Kısımının Dokuzuncu Bölümünde düzenlenen, özel hayata ve

⁹⁴ Elektronik Haberleşme Kanunu, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5809.html>, 06 Aralık 2008

⁹⁵ Bkz., (Çevrimiçi) http://www.tk.gov.tr/Kurum_Hakkinda/Tarihce.htm, 26 Kasım 2008

hayatın gizli alanına karşı suçları işlemesi halinde verilecek ceza ile ilgili bir artırımı öngörerek, bu suçları işlemesi diğer insanlara göre daha kolay olan Elektronik haberleşme hizmeti vermek üzere yetkilendirilmiş bulunan işletmecilerin personelini caydirmek amaçlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN KOŞULLARI

1.İLETİŞİMİN DİNLENMESİ, KAYDA ALINMASI VE SİNYAL BİLGİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNİN KOŞULLARI

1.1. İLETİŞİMİ DENETLENEBİLECEK KİŞİLER

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri sanık ve şüpheliye yönelik olarak uygulanmaktadır.¹ Bu durumda tedbir, şüpheli ve sanık dışında kalan üçüncü kişiler için uygulanamaz. Ayrıca tedbirin uygulanacağı şahıs, kanunda sayılan suçlardan birini işlemiş ve hakkında hazırlık soruşturmasına başlanmış bir kişi olmalıdır.² Bununla birlikte, iletişimi denetlenen şüpheli veya sanıkla görüşen üçüncü kişilerin iletişimlerinin dinlenmesi ve kaydı da zorunlu olarak söz konusu olmaktadır.³

O halde, henüz şüphelinin belli olmadığı hallerde, CMK'nın 135. maddesi kapsamında iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulamayacağı gibi, genel anlamda bir iletişim tespiti kararı verilmesinin de hukuka aykırı olduğu kabul edilmektedir.⁴

İletişimin denetlenmesi tedbiri, şüpheli veya sanığın iletişim amacıyla kullandığı araçlar için uygulanmaktadır. Denetlemeye alınacak iletişim araçları, sadece şüpheliler adına kayıtlı olanlar değil, adına kayıtlı olmasa dahi, kullanılan iletişim araçlarının hepsini kapsamaktadır.⁵ Suç işleme amaçlı olarak genellikle bir

---

¹ Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.5

² Kılıç, “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, s.8

³ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.425

⁴ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.57

⁵ Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s.271

başkası üzerine kayıtlı olan ve kullanıma hazır olan açık hat⁶ olarak tabir edilen GSM numaralarının⁷ takılı olduğu iletişim araçları tercih edilmektedir. Yapılan denetleme taleplerinde, bu durumla sıkça karşılaşılmakta ve iletişimin denetlenmesi kararı verilen kişi ile iletişim aracı sahibinin farklı kişiler olması halinde bu durum talep ve kararda açıkça belirtilmektedir.

4422 sayılı Kanunun 2. maddesinde suça iştirak, yardım ve yataklık edenlerle ilgili iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabileceği belirtilmekte iken CMK'nın 135. maddesinde iştirak, yardım ve yataklık edenlerle ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Kanunda sayılan katalog suçlara iştirak edenler zaten o suçun şüpheli veya sanığı olacakları için bunlarla ilgili olarak da iletişimin denetlenmesi kararı verilebileceği, bununla birlikte yardım ve yataklık edenlerin eylemleri iştirak kapsamında değerlendirilemeyeceğinden ve bu eylemler ayrı bir suç oluşturduğundan ve bu suçlar da katalog suçlar arasında yer almadığından dolayı, bu kişilerle ilgili denetleme tedbirlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır.⁸

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri esas itibariyle sanık ve şüpheliye yönelik olarak uygulanabilmekte olup, şüpheli veya sanık dışında kalan üçüncü kişiler için uygulanamaz. Fakat, iletişimi denetlenen kişilerle, iletişim kuran kişilerin de haberleşmesi zorunlu olarak tespit edilmektedir.⁹

Bununla birlikte, mağdurun rızasının olması durumunda, CMK'nın 160. ve 161. Maddeleri uyarınca, iletişimin tespit edilebileceği fakat sinyal bilgilerinin

---

⁶ Bir başkası üzerine kayıtlı olan ve kayıtlı olduğu şahsın adresine veya mevcut olmayan bir adrese kayıtlı olan, daha önceden satıcı bayi tarafından kullanıma açılması için gereken işlemlerin yapıp, kullanıma hazır olan bekletilen GSM numaralarını “**açık hat**” olarak tarif etmekteyiz.

⁷ Açık hat olarak tarif ettiğimiz GSM numaralarının alım satımı rahatlıkla gerçekleştirilmektedir. Bkz., (Çevrimiçi) http://www.alalimsatalim.com/ikinciel/VODAFONE_TRANSFERE_AcIK_HAT_B_ULUNUR/165365.htm, 11 Eylül 2008; Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.r10.net/alisveris-bolumu/170187-cok-acil-250-adet-turkcell-acik-hat-alinacaktir-parca-kontor-icin.html>, 11 Eylül 2008

⁸ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti...”, s.3

⁹ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.425

değerlendirilmesinin, iletişimin dinlenmesinin ve kayda alınmasının mümkün olmadığı görüşü kabul edilmektedir.¹⁰

1.2. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ TEDBİRİNİN UYGULANABİLECEĞİ SUÇ

AIHS'in 8. maddesinde; haberleşme özgürlüğünün; milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri ve ya bir kaçına bağlı olarak kısıtlanabileceği düzenlenmiştir. Bu hakkın sınırlanması, ancak bir istisna olarak, ulusal güvenliği veya kamu düzenini korumak gibi ciddi sebeplere dayanarak mümkün olabilmektedir.

Demokratik toplumlarda, temel hak ve özgürlüklere ciddi bir müdahale niteliği taşıyan iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabileceği suçlar yönünden bir sınırlama getirilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış, sınırlamada belli suç gruplarının esas alınması, fiilin ağırlığı veya işlenme biçimi bakımından belli koşulların aranması uygulanan başlıca yöntemlerdir.¹¹ Almanya ve ABD'de denetim konusu suçlar tek tek sayılarak belirlenmiştir.¹² Avusturya ve Fransa'da ise denetlemenin uygulanacağı suçlar bakımından cezalandırılabilirlik sınırı ortaya konmuştur.¹³ İngiltere ve İsviçre'de ise suçun ağırlığı ölçüt alınmaktadır.¹⁴

Kanun koyucu, CMK'da iletişimin denetlenmesi tedbirinin hangi suçlar bakımından uygulanacağını kazuistik bir yöntemle düzenlemiş, tedbirin uygulama

---

¹⁰ Şen, "İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", s.113

¹¹ Adem Sözüer, "Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks ve Benzeri Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin Bir Ceza Yargılaması Önlemi Olarak Denetlenmesi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl 1997, Cilt LV, Sayı 3, s.81; Erdener Yurtcan, **Ceza Yargılaması Hukuku**, İstanbul, Beta, 2007, s.375

¹² Mehmet Yılmaz, "Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Dinleme", İstanbul, y.y., 2007, s.4

¹³ Mehmet Karayazgan, "Yeni TCK İle İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması", **Polis Dergisi**, Sayı 44 , (Çevrimiçi) <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm>, 19 Haziran 2008, s.5

¹⁴ Sözüer, "Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Dinlenmesi)", s.2504, Yılmaz, "Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Dinleme", s.25

alanı kesin olarak belirlemeye çalışarak yoruma gerek bırakmamayı amaçlamış ve suçların sınırlandırılması yöntemini tercih etmiştir.¹⁵

Bununla birlikte, iletişimin tespiti ile mobil telefonun yerinin belirlenmesi tedbirlerinin uygulanması bakımından katalog olarak sayılan suçlar bakımından sınırlaması söz konusu olmayıp, tüm suçlar için iletişimin tespitine ve mobil telefonun yerinin belirlenmesine karar verilebilir.¹⁶ Kanun koyucu iletişimin tespitinde hakim kararının veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısının yazılı emrinin aranacağını CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrası hükmünde belirtmekle birlikte, kanun koyucunun iletişimin tespiti bakımından suç sınırlaması yapmamasının, bireyin haberleşme hürriyetine yönelik geniş ve sürekli uygulanabilecek bir sınırlama ve müdahale oluşturduğu yönünde eleştirilere neden olmuştur.¹⁷

Ceza soruşturması kapsamında iletişimin denetlenmesi tedbirlerinden; iletişimin dinlenmesi, kaydedilmesi ile sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirine başvurulabilmesi için suç işlendiğine dair şüphenin CMK 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlara ilişkin olması gerekir.

CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrası kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

- a) Türk Ceza Kanununda yer alan;
  1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (Madde 79, 80),
  2. Kasten öldürme (Madde 81, 82, 83),
  3. İşkence (Madde 94, 95),
  4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, Madde 102),
  5. Çocukların cinsel istismarı (Madde 103),

---

¹⁵ Ramazan Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, **Adalet Dergisi**, Sayı 25, (Çevrimiçi) http://www.yayin.adalet.gov.tr/25_sayi%20icerik/Ramazan%20KEKLİK.htm, 19 Haziran 2008, s.3

¹⁶ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.92

¹⁷ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.62

6. Uyuşturucu veya uyarıcı Madde imal ve ticareti (Madde 188),
  7. Parada sahtecilik (Madde 197),
  8. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, Madde 220),
  9. Fuhuş (Madde 227, fıkra 3),
  10. İhaleye fesat karıştırma (Madde 235),
  11. Rüşvet (Madde 252),
  12. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (Madde 282),
  13. Silahlı örgüt (Madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (Madde 315),
  14. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (Madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.
- b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (Madde 12) suçları.
- c) Bankalar Kanununun 22 nci Maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
- d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.
- e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü Maddelerinde tanımlanan suçlar.

CMK'da sayılan suçlara bakıldığında, bu suçların çıkar amaçlı ya da örgütlü suç olmasının aranmadığı, bireysel olarak işlenen suçlarla ilgili olarak da gerektiğinde bu tedbirlere başvurulabilecektir.¹⁸

Bu suçlar dışında suç şüphesi hangi boyutta olursa olsun bu tedbire başvurulamayacaktır. Bazı suçların nitelikli halleri için bu tedbire başvurulabilecekken, basit hali veya başka nitelikli halleri için başvurulamayacaktır, bu tarz bir düzenleme uygulamaya esneklik getirmediği için eleştirilmektedir.¹⁹

---

¹⁸ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.424

¹⁹ Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.3

Katalog suçlar arasında yer alan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun ‘torba hüküm’ niteliği taşıdığı ve iletişimin denetlenmesi konusunda adli mercilere geniş imkanlar sağladığı ileri sürülmektedir.²⁰ Bununla birlikte, genellikle telekomünikasyon yoluyla işlenen veya iletişim aletlerinin araç olarak kullanıldığı - tehdit, şantaj gibi- ve koruduğu hukuki yararlar ile ağırlığı sebebiyle katalogda yer alması gereken - yağma, nitelikli dolandırıcılık, TCK’nın 172. maddesinde yer alan radyasyon yayma, TCK’nın 173. maddesinde düzenlenen atom enerjisiyle patlamaya sebebiyet verme gibi- birçok suçun 135. maddenin 6. fıkrasında yer almaması sebebiyle fıkra eleştirilmektedir.²¹ Biz de bu eleştiriye katılmakta, sayılan ve koruduğu hukuki yararlar sebebiyle katalogda yer alması gereken suçların da 135. maddenin 6. fıkrasına eklenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

CMK’nın 135. maddesinin 6. fıkrasının c bendindeki düzenlemede yürürlükten kalkmış olan 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 22. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında yer alan bütün zimmet türleri bakımından dinleme imkanı getirilmişti. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 22. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında yer alan bütün zimmet türleri 5411 sayılı Kanunun 160. maddesinin 1., 2. ve 3. fıkralarında sayılmıştır. CMK’nın 135. maddesinin 6. fıkrasının c bendine göre 5411 sayılı Kanunun 160. maddesinin 1., 2. ve 3. fıkralarında yer alan suçlar için iletişimin denetlenmesi mümkün görülmektedir. Bununla birlikte, 5411 sayılı Bankacılık Yasasının ‘Özel Soruşturma ve Kovuşturma’ başlıklı 166. maddesindeki düzenleme farklıdır. Bu maddenin ilk fıkrasına göre sadece 160. maddenin 3. fıkrasındaki zimmet türü²² bakımından dinlemeye imkan verdiği görülmektedir. Genel yasa olan CMK’ya nazaran özel yasa durumundaki 5411 sayılı yasanın 160. Maddesinin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenen zimmet suçlarının işlenmesi durumunda 166. maddenin ilk fıkrasındaki düzenlemeye

---

²⁰ Şen, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, s.110

²¹ A.e.

²² 5411 sayılı Bankacılık Kanunun 160. maddesinin 3. fıkrasında “Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle, kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul edilir.” hükmü yer almaktadır.

göre bu suçlar bakımından dinleme yapılamaması gerektiği şeklinde görüşler ileri sürülmektedir.²³

4422 sayılı kanun, birinci maddesinin ilk fıkrasında tanımını yaptığı suç örgütleriyle mücadelede, 16. maddesinde belirttiği Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla, 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 10.07.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 403 (Uyuşturucu madde ticareti), 404 (Uyuşturucu madde kullanma ve kullanılmasını kolaylaştırma) ve 406. (403 ve 404. maddelerin ağırlaştırıcı halleri) maddelerinde yer alan suçlar teşekkül halinde işlendiğinde iletişimi denetleme yetkisini vermektedir. Ceza Muhakemesi Kanunu ile iletişimi denetleme yetkisinin kullanabileceği suç tiplerinin sayısı artırılmıştır.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimi denetleme tedbirinin kullanılabileceği suç tipi sayısının artırılmasının doğal sonucu olarak, 4422 sayılı kanuna göre bu tedbire uygulayabilen İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde faaliyet gösteren Organize Suçlar Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Mali Suçlar Şube Müdürlüğü, Narkotik Şube Müdürlüğü ve İstihbarat Şube Müdürlüğünün yanında kendi görev alanına giren suçlarda Asayiş Şube Müdürlüğüne de bu tedbiri uygulamayı talep etme hakkı verilmiş ve bu tedbir daha da yaygınlaştırılmıştır.

1.3. ŞUÇUN İŞLENDİĞİNE DAİR KUVVETLİ ŞÜPHENİN VARLIĞI

İletişimin denetlenmesi yoluna başvurulabilmesi için bir suçun işlenmiş veya işleniyor olduğuna dair şüphe bulunması gerekmekte, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesi için hangi şüphe derecesinin aranacağı konusunda karşılaştırmalı hukukta iki ayrı uygulama karşımıza çıkmakta, iletişimin denetlenmesi tedbiri için aranan şüphe derecesi konusunda özel

---

²³ Çoksezen, “5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ve Avrupa İnsan hakları ...”, s.6

bir gereklilik öngörülmediği gibi, hangi şüphe derecesinin aranacağı kanunlarda ayrıca belirtilebilmektedir.²⁴

İletişimin denetlenmesine karar verilebilmesi için CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrasında “suç işlendiğine ilişkin ‘kuvvetli şüphe sebeplerinin’ varlığı” aranmıştır.

Bu nedenle kovuşturma organlarının, kriminalistik varsayımlar, olayın istatistik sıklığı veya genel deneyimler gibi somut olmayan sebepler ile bu tedbire başvurmaları mümkün değildir.²⁵

4422 sayılı kanunda kuvvetli şüpheyi esas almaktaydı fakat “kuvvetli şüphe sebepleri” kavramı yerine “kuvvetli belirti” kavramını kullanmaktaydı.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi haberleşme özgürlüğüne, özel hayatın dokunulmazlığına ağır bir müdahale sayıldığından, basit şüphe ile yetinilmeyerek, daha yoğun bir şüphe derecesi aranmıştır. Yoğun bir şüphe derecesinin aranması, katalogda yer alan suçlar açısından her zaman bu tedbire kolaylıkla başvurulmasını engelleyici bir önlemdir.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenebilmesi için kuvvetli şüphe sebeplerinin, yani kuvvetli delillerin bulunması gerekmekte, kuvvetli şüphe sebepleri; iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi için katalogda yer alan suçlar açısından, iletişimin tespiti için ise, bu tedbire başvurmayı gerektiren herhangi bir suç açısından aranacaktır.²⁶

İletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesi için kuvvetli şüphe şartının aranmasına yönelik çeşitli eleştiriler bulunmaktadır. İletişimin denetlenmesi tedbirine karar verilebilmesi için kuvvetli şüphe şartının aranmasının, hak ve özgürlüklerin keyfi olarak çiğnenmesinin önlenmesi adına yapıldığı, bununla birlikte,

---

²⁴ Nuri Yiğit, “Arama, Elkoyma Ve Gizli Koruma Tedbirleri”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/155.doc, 17 Ağustos 2008, s.17

²⁵ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.436

²⁶ Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s.268

kuvvetli şüpheyi doğuracak iz, belirti, emare veya delillerin, kolluğun elinde olması halinde, iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurmaya gerek olmayacağını, bu nedenlerle iletişimin denetlenmesinde yakalama ve tutuklama standardında kuvvetli şüphe aranmasının yanlış olduğunu, makul şüphenin yeterli kabul edilmesi gerektiği²⁷ veya CMK’da yapılacak bir değişiklik ile 4422 sayılı kanunda yer almış olan kuvvetli belirti kavramına yer verilmesi gerektiği²⁸ ifade edilmektedir.

Ayrıca, haberleşme özgürlüğüne ciddi müdahale anlamına gelen bu tedbirin basit şüpheyeye dayanarak kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla kuvvetli şüpheyeye yer verilmesi, tedbiri uygulanmaz duruma getirmemelidir çünkü kuvvetli şüphe bulunması, çoğu durumda “başka yolla elde edilmiş” delillerin de zaten mevcut olduğu anlamına gelmekte bu durumda “başka yolla delil elde edilmesi olanağının bulunmaması” zorunluluğu ile çelişmektedir.²⁹

Kanunda ‘kuvvetli şüphe sebebi’ kavramının, basit şüpheden daha yoğun, bununla birlikte kuvvetli şüphe derecesine ulaşmayan şüphe seviyesini ifade ettiği belirtilmektedir.³⁰

1.4. BAŞKA ŞEKİLDE DELİL ELDE ETME İMKANININ OLMAMASI

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirinin, haberleşme özgürlüğüne yönelik ciddi bir müdahale olması nedeniyle, bu tedbire başvurulurken oranlılık ilkesinin gereği olarak ikinci derecede uygulanabilirlik koşuluna yer verilmektedir.³¹ Bu koşul, aynı amaca hizmet eden iki tedbir arasında

²⁷ Bedri Eryılmaz, “Suçla Mücadele Politikası Açısından Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Ed. Veli Özer Özbek, Yıl 1, Sayı 1, Ankara, Seçkin, Ekim 2006, s.224

²⁸ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoglu, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 16. Bs., İstanbul, Beta, 2007, s.717

²⁹ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Bs., Ankara, Seçkin, 2008, s.639; Fatih Selami Mahmutoglu, “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, **Polise Görev, Yetki Ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamalarına İlişkin Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri-II**, Ankara, Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2008, s.384

³⁰ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.102

³¹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, A. Caner Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku (Genel Hükümler-Özel Hükümler-Ceza Muhakemesi Hukuku)**, 3. Bs, Ankara, Turhan, 2007, s.1004

öncelik-sonralık ilişkisini ifade etmektedir, yani suçu aydınlatmak üzere başvurulabilecek birden fazla tedbir arasında bir karşılaştırma yapılması ve bunlardan hangisi temel hak ve özgürlüklere daha az müdahale anlamına geliyorsa onun seçilmesi anlamına gelmektedir.³²

Yasadaki bu ilke tedbirlerin birlikte uygulanmasına engel değildir. Diğer tedbirler tek başına olayı aydınlatmaya yeterli değilse, somut olayın özelliklerine göre diğer tedbirlerden bir sonuç alınamayacağı önceden belliyse bu tedbire direkt olarak başvurulabilmesi mümkündür, öncelik ve sonralık kavramı diğer tedbirlerden delil elde edilip olayı aydınlatılabilme olarak anlaşılmalıdır.³³

Nitekim CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrasında da, bu tedbire başvurmak için “başka suretle delil elde edilmesi olanağının bulunmaması” koşuluna yer verilmek suretiyle iletişimin denetlenmesi tedbirinin diğer tedbirlerin uygulanmasından bir sonuç elde edilememişse veya edilemeyecekse uygulanabileceği vurgulanmak istenmiştir.

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin 4. maddesinde başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması hali; “*Soruşturma veya kovuşturma sırasında diğer tedbirlere başvurulmuş olsa bile sonuç alınamayacağı hususunda bir beklentinin varlığı veya başka yöntemlerden biri veya birkaçının uygulanmasına rağmen delil elde edilememesi ve delillere ancak bu Yönetmelikte düzenlenen tedbirlerle ulaşılabilecek olması*” şeklinde tarif edilmektedir.³⁴

Anlaşılabileceği üzere diğer tedbirlerin uygulanması suretiyle suçun aydınlatılması için yeterli delillerin elde edilmesi mümkün ise iletişimin tespiti tedbirine başvurulması kesinlikle mümkün değildir.³⁵

---

³² Mahmutoglu, “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, s.385; Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.4

³³ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.366

³⁴ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

³⁵ Erdener Yurtcan, **Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yorumu**, İstanbul, Vedat, 2005, s.90

Ancak uygulamada bu tedbire başvurulmaksızın yeterli delilin toplanıp toplanamayacağını önceden tahmin etmek her zaman için mümkün olmayabilir. Bu sebeple, başka suretle delil elde etme imkanının bulunmaması koşulunu bu durumun mutlaka diğer tedbirlere bizzat başvurulması suretiyle ortaya çıkarılması şeklinde değil; somut olayın özelliklerine göre, yeterli delilin elde edilemeyeceğine dair makul bir beklentinin bulunması şeklinde değerlendirilmeli, sonuç alınamayacağı tahmin edilen diğer yöntemlerin uygulanması sebebiyle iletişimin denetlenmesinden amaçlanan sonucun alınması ihtimalinin ortadan kalkabileceği de göz önüne alınmalıdır.³⁶

İletişimin denetlenmesi tedbiri ile gizli görevli kullanma ve teknik izleme tedbirleri arasında da öncelik-sonralık ilişkisinde ise, somut olayda, temel hak ve özgürlüklere hangi tedbir daha az müdahale oluşturuyorsa, o tedbire öncelik verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz, bununla birlikte gerekli olduğu hallerde, her üç tedbire aynı olayda birlikte başvurulabilmesinin önünde herhangi bir engel de bulunmamaktadır.³⁷

1.5. İLETİŞİME MÜDAHALE EDİLEBİLECEK EVRE

04.12.2004 tarihinde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kabul edildiğinde 135. maddesinin 1. fıkrasında “*Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmalarda, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması durumunda, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir ve kayda alınabilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhal hakimin onayına sunar ve hakim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır*” hükmü yer almakta idi.

---

³⁶ Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.4

³⁷ Öztürk, Erdem, *Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.640

Anlaşılaçağı üzere, bu madde hükmüne göre iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulması imkanı sadece soruşturma aşamasında mümkün gözükmemekte idi.

25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı kanun ile CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrası “*Bir suç dolayısıyla yapılan **soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması durumunda, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhal hakimın onayına sunar ve hakim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır***” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece iletişimin denetlenmesi tedbiri hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında uygulanabilir hale gelmiştir.³⁸

Ancak 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla, kovuşturma evresinde de bu tedbire başvurulabileceğı hükme bağlanmıştır. İletişimin denetlenmesi kararı, delil elde etmek amacıyla uygulandığı ve kovuşturma evresinde de kamu davası açmak için yeterli delil elde edilmiş olması gerektiğı nedenlerine dayanılarak iletişimin denetlenmesi tedbirine kovuşturma evresinde başvurulamayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır.³⁹

Almanya ve Avusturya kanunlarına göre kaçağın ve sanıklık statüsüne girmiş bir kimsenin bulunduğu yerin araştırılması veya tespiti amacıyla da bu tedbire başvurulabilmektedir.⁴⁰ Bir suçun aydınlatılması kadar bu suçu işleyenlerinde yakalanarak cezalandırılmasının toplum vicdanının rahatlatılması açısından önemlidir. Bu nedenle CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlar nedeniyle sanıklık statüsüne girmiş bir kimsenin bulunduğu yerin araştırılması veya

³⁸ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.712

³⁹ Şen, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, s.116

⁴⁰ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.89 vd.

tespiti amacıyla da kovuşturma aşamasında, mobil telefonun yerinin tespit edilmesi tedbirinin yetersiz kaldığı durumlarda iletişimin denetlenmesi tedbirinin diğer türlerine de başvurulabilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

1.6. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ TALEBİ VE İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE KARAR VERME YETKİSİ

Anayasanın 22. maddesi haberleşmenin gizliliğine; milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yasa ile yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça dokunulamayacağını açıkça ortaya koymaktadır.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, haberleşme özgürlüğüne yönelik ciddi bir müdahale olduğu için, hakim kararı veya onayı aramak suretiyle özel bir koruma sağlanması gerekli olup, hakim kararı veya onayı, dengeleme işlevi görecektir ve tedbirin suiistimal edilmesini önleyici bir hukuki koruma sağlayacaktır.⁴¹

Genellikle tedbire karar verme yetkisi hakime veya hakimler kuruluna⁴² verilmekte; ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcılığı da karar verme yetkisi tanınmaktadır, fakat kolluğa her halde doğrudan doğruya tedbire karar verme yetkisi verilmemektedir.⁴³

Karşılaştırmalı hukukta kararın verilmesi bakımından üç sistem bulunduğu ifade edilmektedir:⁴⁴

1) Denetleme kararını idari bir makamın verdiği '*idari yetki sistemi*',

---

⁴¹ Erdem, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Telekomünikasyon...", s.6

⁴² Sözüer, "Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...", s.101

⁴³ Öztürk, Erdem, **Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.641

⁴⁴ İhsan Sartık, "Haberleşmenin Denetlenmesi Bağlamında Telefon Dinleme ve Ulusal ve Uluslar Arası Hukuktaki Uygulamaları", **Adalet Dergisi**, Sayı 12, (Çevrimiçi) http://www.yayin.adalet.gov.tr/12_sayi%20icerik/ih-san%20SARTIK.htm, 15 Nisan 2008, s.5

2) Bu yetkinin hakim veya hakimler tarafından kullanıldığı ‘adli yetki sistemi’

3) Denetleme kararını kural olarak hakimın verdiği, ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcının da karar vermeye yetkili olduğu ‘karma sistem’.

İngiltere’de idari yetki sistemi, Fransa ve Avusturya’da adli yetki sistemi Almanya, Amerika, İsviçre, İtalya’da ise karma sistem uygulanmaktadır.⁴⁵

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 2. maddesinin 5. fıkrasında olduğu gibi, CMK 135. maddesinin 1. fıkrası da, tedbirin bireyin temel hak ve özgürlüklerine ağır müdahale oluşturması nedeniyle iletişimin denetlenmesi tedbiri için kural olarak hakim kararını aramış, Cumhuriyet Savcısının karar verme yetkisi, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarla sınırlandırılmış hatta 5397 sayılı kanun ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7. maddesinde, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6. maddesinde yapılan değişiklikler ile önleme amaçlı olarak iletişimin denetlenmesine başvurulması durumunda gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunda açıkça yazılan idari kurumlara yetki verilmiş ve hukukumuzda karma sistem kabul edilmiştir.

1.6.1. HAKİM KARARI İLE İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması durumunda Cumhuriyet savcısı, evrakı soruşturma defterine kaydettirip, numara verdikten sonra doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri tarafından kendisine bildirilen iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda

---

⁴⁵ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.88 vd.

alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi istemlerine ilişkin bilgi ve belgeleri de ekleyerek hakimden talepte bulunur.

İletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması veya sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin taleplerde;

- a. Soruşturma numarası veya kovuşturmaya geçilmişse mahkeme esas numarası,
- b. Kararın hangi suçun soruşturulması için istendiği, bu suça ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin neler olduğu,
- c. Başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmadığı hakkındaki açıklama, bilgi veya belgeler,
- d. Hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği,
- e. İletişim aracının türü ile numarası veya iletişim bağlantısının tespitine imkan veren kodu,
- f. Tedbirin türü,
- g. Tedbirin kapsamı,
- h. Tedbirin süresi, hususları yer almalıdır.

Soruşturma aşamasında iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulması için Cumhuriyet savcılığının talebinin bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte, kovuşturma aşamasında davanın görüldüğü mahkemenin hakimi denetleme kararını resen karar verebileceği gibi, Cumhuriyet savcılığının talebi üzerini de karar verebilir.⁴⁶

---

⁴⁶ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.367

Şüphelinin kod adı kullanması sebebiyle gerçek kimliğini tespit etmenin mümkün olamayacağı durumlarla karşılaşmaktayız.⁴⁷ Şüphelinin kullandığı telefon numarası bilinmesine rağmen kimliği bilinmeyebilir. Bu tedbirin gizli olarak uygulandığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması durumunda bu tedbire başvurulabileceği göz önüne alındığında kararda yer alması gereken bazı unsurları her zaman tam olarak tespit etme imkanının bulunmadığı gerçeği ortaya çıkmakta, bu nedenle, kararda bu unsurların bulunması koşulunun mutlak olarak düşünülmemesi gerektiği ve bu unsurların tedbirin istismarını önleyecek ölçüde yer almasının yeterli olacağı ifade edilmektedir.⁴⁸

Hakimin iletişimin denetlenmesine ilişkin olarak vereceği kararlar Anayasanın 141. maddesinin 3. fıkrası⁴⁹ uyarınca gerekçeli olmak zorunda ve gerekçede CMK'nın 135. maddesinde belirtilen tüm koşulların varlığının açıkça belirtilmesi gerekmektedir.⁵⁰

135. maddede gösterilen birkaç koruma tedbirinin birlikte talep edilebilir. Hakim, CMK'nın 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi taleplerini birbirinden bağımsız değerlendirmeli, yasal şartlar ve somut olayın özellikleri çerçevesinde hakkında şartlar oluşmayan talebi reddetmelidir.⁵¹

Hakimin yetkisinin, yalnızca tedbirin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olduğu ve tedbirin amaca uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapamayacağı yönünde görüşler bulunmakta fakat suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunup

---

⁴⁷ “Bayan x bombadan tutuklandı”, (Çevrimiçi)
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=3969762&tarih=2006-02-22>, 11 Kasım 2008

⁴⁸ Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.5

⁴⁹ Anayasanın 141. maddesinin 3. fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır” ibaresi yer almaktadır.

⁵⁰ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.109

⁵¹ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.69

bulunmadığı yönünden bir değerlendirme yapmanın, tedbirin amaca uygunluğu yönünde bir değerlendirme yapılmasını gerekli kılmaktadır.⁵²

Karar vermeye yetkili ve görevli hakim, soruşturmanın yapıldığı yerdeki sulh ceza hakimi ve Ceza Muhakemesi Kanununun 251. maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilen 250. Madde kapsamına giren suçların soruşturması ve kovuşturması ile yetkili ağır ceza mahkemesi üyesidir.

İletişim denetlenmesi kararı verilmesinin ardından herhangi bir delil elde edilememesi ve takipsizlik kararı verildiği zaman aynı konuda tekrar denetleme kararına başvurulması ile ilgili kanunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

İletişimin denetlenmesi kararının verilmesinden sonra uygulanan tedbir neticesinde, hiçbir delil elde edilemezse veya takipsizlik kararı verilirse, aynı soruşturma konusu suça ilişkin tekrar aynı tedbire başvurulamayacağı, aynı soruşturma kapsamında başka suçlar açısından yeni bir tedbire karar verilebileceği görüşü yaygındır.⁵³

Bununla birlikte, iletişimin denetlenmesi talebinde yer alması gereken hususlarda bir değişiklik meydana gelmemiş ise tekrar tedbire başvurulamayacağı, bunun yanında soruşturma veya kovuşturma devam ederken elde edilen yeni bulgulara⁵⁴ dayanarak iletişimin denetlenmesi tedbirine yeniden karar verilebilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

---

⁵² Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.438; Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.7

⁵³ Yusuf Hakkı Doğan, “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri (Gizli Koruma Tedbirleri)”, (Çevrimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/145.doc>, 19 Haziran 2008, s.3; Şen, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, s.112

⁵⁴ Şahıs birden fazla iletişim aracı kullanıyor olabilir, bunların bazılarını rutin işlerinde kullanabilirken, diğer bir kısmını suç işlerken haberleşme amacıyla kullanabilmekte ve suç işleme amacıyla kullanılan iletişim araçları soruşturmanın ilerleyen aşamalarında tespit edilebilmektedir.

1.6.2. GECİKMESİNDE SAKINCA BULUNAN HALLERDE CUMHURİYET SAVCISININ KARAR VERMESİ VE HAKİM ONAYINA SUNMASI

CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrasında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısına iletişimin denetlenmesine karar verme yetkisi verilmiştir, fakat bu yetki gecikmesinde sakınca bulunan durumlarla sınırlıdır.

01.06.2005 tarihli 25832 sayılı Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nde gecikmesinde sakınca bulunan hal “*Derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması ihtimalinin ortaya çıkması hali*” olarak ifade edilmektedir.⁵⁵

Ayrıca 01.06.2005 tarihli 25832 ve sayılı Adli Ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nde ise gecikmesi sakınca bulunan hal “*a) Adli aramalar bakımından; derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimalinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hakimden karar almak için vakit bulunmaması hali, b) Önleme aramaları bakımından; derhal işlem yapılmadığı takdirde, milli güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi veya zarar görmesi, suç işlenmesinin önlenememesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilememesi ihtimalinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hakimden karar almak için vakit bulunmaması hali*” olarak tanımlanmıştır.⁵⁶

01.06.2005 tarihli 25832 sayılı Adli Kolluk Yönetmeliği'ne göre ise gecikmesinde sakınca bulunan hal derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun

---

⁵⁵ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23165.html>, 11 Kasım 2008

⁵⁶ Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23170.html>, 11 Kasım 2008

delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması ihtimalini ifade etmektedir.⁵⁷

10.11.2005 tarihli 25989 sayılı Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelikte ise Gecikmesinde sakınca bulunan hal “*Derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması olasılığının ortaya çıkması hali*” olarak tanımlanmaktadır.⁵⁸

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, kovuşturma esnasında gecikmesinde sakınca bulunan halden bahsedilemeyeceği için, savcı bu yetkisini sadece soruşturma evresinde kullanabilmektedir.⁵⁹

Cumhuriyet savcısının verdiği kararların denetlenmesinde, gecikmesinde sakınca bulunan halin var olup olmadığı, kararı veren hakim tarafından denetlenmeli, Cumhuriyet savcısı da, verdiği kararın gerekçesinde, gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığını somut olgularla ortaya koymalıdır, aksi halde elde edilen delillerin hukuka aykırı sayılması ve yargılamada kullanılamaması söz konusu olabilecektir.⁶⁰

CMK’nın 135. maddesinin 1. fıkrasına göre gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısı verdiği iletişimin denetlenmesi kararını derhal hakimın onayına sunmakla ve hakim, kararını en geç yirmidört saat içinde vermekle yükümlü tutulmuştur.

Cumhuriyet savcılığından gelen iletişimin denetlenmesi kararını, yasal şartlar ve somut olayın özellikleri çerçevesinde hakim değerlendirerek, tedbirin

⁵⁷ Adli Kolluk Yönetmeliği için Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23169.html>, 11 Kasım 2008

⁵⁸ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

⁵⁹ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.367

⁶⁰ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.110

onaylanmasına karar verebilir. Talebin onaylanmaması durumunda savcılığın karara itiraz hakkı bulunmamaktadır.⁶¹

Cumhuriyet savcısı verdiği iletişimin denetlenmesi kararını derhal hakim onayına sunmak zorundadır fakat ne zaman onaya sunması gerektiği ile ilgili tartışmalar bulunmaktadır. Yürürlükten kalkan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunun 2. maddesin 5. fıkrasına göre Cumhuriyet savcısı verdiği iletişimin denetlenmesi kararına yirmidört saat içinde hakim onayı alması şartı bulunmakta idi. Anlaşılacağı üzere, hakim onayına sunması ve hakimın karar vermesi için öngörülen toplam süre yirmi dört saat idi.

Her ne kadar “derhal” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği ile ilgili tartışmalar olsa da, Anayasanın 22. maddesinde iletişimin denetlenmesi kararı veren yetkili merci, kararını yirmi dört saat içinde görevli hakimın onayına sunmak ile zorunlu tutulmuştur. Bu nedenle, normlar hiyerarşisinde en üst sırayı işgal eden anayasaya⁶² göre hareket edilmesi gerektiği ve Cumhuriyet savcısı kararını en geç yirmi dört saat içinde hakimın onayına sunmak ve hakiminde kararını en geç yirmi dört saat içinde vermek zorunda olduğu kanaatindeyiz.

Haberleşme özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkına ağır bir müdahale oluşturan bu tedbirlerin uygulanmasının mümkün olan en kısa sürede hakim kararına bağlanması gerekli olduğundan, savcılık ve mahkeme teşkilatlarının aynı binalar içinde bulunmasından veya teknolojinin sağlayacağı imkanlar sayesinde, Cumhuriyet savcısının kararı verdikten sonraki birkaç saatlik süre içinde bu kararı hakim onayına sunabileceği düşünülerek “derhal” ifadesinin, süreyi daha da kısaltma amaçlı olarak metinde kullanıldığı da ifade edilmektedir.⁶³

Kanun koyucu iletişime müdahale tedbirinin Anayasasının 22. maddesinde hakime karar vermesi için tanınan kırk sekiz saatlik süreyi de yirmi dört saate

---

⁶¹ Doğan, “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri (Gizli Koruma Tedbirleri)”, s.3

⁶² Kemal Gözler, **Anayasa Hukukuna Giriş**, Bursa, Ekin Kitabevi, 2004, s.13

⁶³ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.110

indirerek haberleşme özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkına yapılan bu müdahaleyi kısa sürede hakim kararı altına almayı amaçladığını düşünmekteyiz.

Cumhuriyet başsavcılığı tarafından gönderilen talep yazısı, hakim tarafından saat belirtilerek havale yapılır. Talep, istemin içeriği gösterilmeksizin, hakim havalesinde belirtilen saat de işlenmek suretiyle, bu iş için görevlendirilen ilgili zabıt katibi tarafından mahkemenin değişik iş defterine kaydedilir. Hakim tarafından havale saatinden itibaren 24 saat içerisinde karar verilir. Hangi mahkemenin değişik iş defterine kaydedilmişse, iş o mahkemenin hakimi tarafından sonuçlandırılır. Talebi alan hakim nöbeti sona erse de evrakı sonuçlandırmakla yükümlüdür Verilen karar, tutanakla Cumhuriyet başsavcılığına teslim edilir.

Hakim ve Cumhuriyet savcısı tarafından verilen iletişimin denetlenmesi kararlarında,

- 1) Soruşturma numarası veya kovuşturmaya geçilmişse mahkeme esas numarası,
- 2) Kararın hangi suçun soruşturulması için istendiği, bu suça ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin neler olduğu,
- 3) Başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmadığı hakkındaki açıklama, bilgi veya belgeler,
- 4) Hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği,
- 5) İletişim aracının türü ile numarası veya iletişim bağlantısının tespitine imkan veren kodu,
- 6) Tedbirin türü,
- 7) Tedbirin kapsamı,
- 8) Tedbirin süresi ile ilgili bilgiler yer almalıdır.

İletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması veya sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi hususunda uzatmaya ilişkin kararlarda ise yukarıda sayılan bilgiler ile birlikte uzatma kararı veren mahkemenin adı ile karar tarihi ve numarası da belirtilir.

1.6.3. KARARIN ONAYLANMAMASI HALİNDE ELDE EDİLEN BİLGİLERİN DURUMU

Hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının verdiği iletişimin denetlenmesi kararını en geç yirmi dört saat içinde onaylamak zorundadır. Yasal süresi içerisinde hakim tarafından onaylanmaması veya aksine karar verilmesi halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Bu durum Cumhuriyet savcısı tarafından hemen Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına bildirilir. Bu durumu bildirirken Cumhuriyet savcısı kararı verdiği saati ve hakimden talepte bulunduğu saati belirtir.

Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararın, sonradan hakim onayına sunulmamış veya sunulmuş olmakla birlikte bu kararın hakim tarafından onaylanmamış olması durumunda, bu süre içinde elde edilen bilgilerin delil olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği öğretide tartışılmaktadır, bununla ilgili CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrasında *“sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır”* denilmiş, ancak bu süre içinde elde edilen bilgilerin delil olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sorusunun cevabına madde metninde yer verilmemiştir.⁶⁴

Tedbire başvurulması için gerekli koşullar hakim onayına sunulana kadar ortadan kalktığı için savcı tarafından verilen kararın hakim onayına sunulmaması veya gerekli koşulların mevcut olmaması nedeniyle hakim tarafından onaylanmaması durumunda, bu süre zarfında elde edilen delillerin kullanılabileceği yönünde yapılabilecek bir yorum, zaman içinde hakim onayı zorunluluğunun dolaşılması sonucuna yol açacağından, bu süre içinde elde edilmiş olan bilgilerin dayandığı tedbir baştan itibaren geçersiz kabul edilmelidir, bu nedenle tedbir sonucu elde edilen bulguların delil olarak kullanılabilmesi mümkün gözükmemektedir.⁶⁵

⁶⁴ Yiğit, “Arama, Elkoyma ve Gizli Koruma Tedbirleri”, s.23

⁶⁵ Sözüer, “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Denetlenmesi)”, s.2508; Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.438

Yine geçersiz hale gelen Cumhuriyet savcısının verdiği iletişimin denetlenmesi kararına dayanarak gerçekleştirilen diğer koruma tedbirleri neticesinde elde edilen deliller de hukuka aykırı sayılmalıdır. Ayrıca, canlı dinleme yapıldığında, dinleyen kolluk memurunun tanıklığıyla ispat yolunun açık olduğu ileri sürülebilmesine rağmen, hakim onayı olmaması nedeniyle hukuken bir geçerlilik ifade etmeyen dinlemeye dayanılarak yapılan tanıklık da hukuka aykırı delil kapsamında değerlendirilmelidir.⁶⁶

1.6.4. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ KARARINA İTİRAZ

İtiraz, bir hakim veya yasada gösterilen hallerde mahkeme kararının, bu karardan zarar gören ilgili kişinin başvurusu üzerine, kural olarak başka bir mercide yeniden incelenmesine olanak tanıyan kanun yolu olarak tanımlanmaktadır.⁶⁷ CMK'nın 135. ve devam eden ilgili maddelerinde itiraz ile bir hükme yer verilmemiş olmasına rağmen, iletişimin denetlemesi tedbiri de bir hakim kararı olduğu için, CMK'nın 267. maddesi "*Hakim kararları ile kanunun gösterdiği hallerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir*" hükmü uygulanır.⁶⁸

İletişimin denetlenmesine kovuşturma aşamasında ve mahkeme tarafından karar verilmesi halinde, bu kararlara karşı itirazın mümkün olup olmadığı da tartışma konusudur. CMK'nın 267. maddesinde ifade edildiği gibi, kanunun gösterdiği hallerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir. CMK'nın 135. ve ilgili devamı maddelerinde itiraz ile bir hükme yer verilmemiş olmasından dolayı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından iletişimin denetlenmesine karar verilmesi halinde bu karara karşı itiraz mümkün gözükmemektedir, bu nedenle mahkeme kararlarının hukuka uygunluğunun denetimi, temyiz merciince yapılacağı ifade edilmektedir.⁶⁹

---

⁶⁶ Şen, **Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.71

⁶⁷ Nur Centel, Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 5. Bs., İstanbul, Beta, 2008, s.738

⁶⁸ **A.e.**

⁶⁹ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.120

CMK'nın 135. maddesinde itiraz ile bir hükme yer verilmemişken, bu tedbirin uygulanmasını gösterir yönetmelik olan 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı Yönetmelikte, itiraz konusu açıkça düzenlenmiştir.⁷⁰ Bu yönetmeliğin 10. maddesine göre, iletişimin denetlenmesi kararlarına karşı:

- ✓ Cumhuriyet savcısı,
- ✓ Şüpheli,
- ✓ Sanık,
- ✓ Katılan⁷¹,
- ✓ Suçtan zarar gören,
- ✓ Müdafî,
- ✓ Vekil,
- ✓ Şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi,
- ✓ Şüpheli veya sanığın eşi,
- ✓ Başkanlık (Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı); tarafından itiraz

edilebilir.

Kararın kendisine usulüne uygun şekilde tebliğ edilmesinden sonra ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle itiraz yapılmalıdır. Kararına itiraz edilen hakim, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

Cumhuriyet savcılığından gelen iletişimin denetlenmesi kararını, yasal şartlar ve somut olayın özellikleri çerçevesinde hakim değerlendirerek, tedbirin

---

⁷⁰ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁷¹ Bir suçtan dokunca (zarar, yıkım, tahrip) görmesi ve bu yüzden kişisel haklarını koruyabilmesi nedeniyle soruşturmanın her aşamasında kamu davasına katılma hakkı olan ve yasada gösterilen yöntemine göre katılabilen kişi olarak tanımlanmaktadır. Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.anlambilim.net/davaya-katilan-nedir-116336.htm>, 17 Kasım 2008

onaylanmasına karar verebileceğini ve talebin onaylanmaması durumunda savcılığın karara itiraz hakkı bulunmadığını daha önce belirtmiştik.⁷² Bu durumda savcının itiraz hakkı, iletişimin denetlenmesi talebinde bulunduğu ve bu talebinin reddedildiği durumlarda ortaya çıkmaktadır.

CMK'nın 135. maddesine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulacağı için şüpheli, sanık, katılan, suçtan zarar gören, müdafî, vekil, şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi, şüpheli veya sanığın eşinin tedbirden haberdar olması mümkün olmayacağından, iletişimin denetlenmesi tedbirine fiilen itiraz etme olanağı da bulunmamaktadır.⁷³

Bir kamu görevi ifa eden avukat açısından böyle bir gizliliğin söz konusu olmaması gerektiği de ileri sürülmekte olup, uygulamadaki şartlar düşünüldüğünde iletişimin denetlenmesi hususundaki kararın gizliliğinin avukata karşı da muhafaza edilmesi gerekmektedir.⁷⁴

Yönetmelikte itiraz etme hakkına Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının da sahip olduğu belirtilmiştir. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının görevi 2559 sayılı Kanunun ek 7. maddesi, 2803 sayılı Kanunun ek 5. maddesi ve 2937 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca ve 5271 sayılı Kanunun 135. maddesi kapsamında yapılacak telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına yönelik iş ve işlemleri tek bir merkezden yürütmek ve hukuk dışı ve keyfi uygulamaların önüne geçmektir.

Hakim kararlarının içeriğine ilişkin başvurulacak kanun yolu itirazdır. Adli amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirini uygulamakla görevli olan TİB idari bir organ olup hakimin vermiş olduğu kararı inceleyerek eksik veya yanlış olup olmadığını denetleyecek bir merci olmayıp sadece itiraz edebileceği belirtilmektedir.⁷⁵

---

⁷² Doğan, “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri (Gizli Koruma Tedbirleri)”, s.3

⁷³ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.421

⁷⁴ Sözüer, “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Denetlenmesi)”, s.2510

⁷⁵ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.72

İletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulayıcı olan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının hakim kararlarında bulunması zorunlu olan bilgilerin yer almaması durumunda nasıl bir yol izleyeceği düzenlenmemiştir.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kararda bulunması gereken eksik bilgilerin bulunmaması halinde Başkanlık karara itiraz ederek kararın düzeltilmesini istemeli ve eksik bilginin niteliğine göre uygulamaya başlamaya karar vermelidir. Tedbirin süresi, soruşturma numarası veya kovuşturmayla geçilmişse mahkeme esas numarası, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği ile ilgili bilgiler eksikse tedbiri uygulamaya başlayarak karara itiraz edecek ve düzeltilmesini isteyecek, kararın hangi suçun soruşturulması için istendiği, bu suça ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin neler olduğu, başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmadığı hakkındaki açıklama, bilgi veya belgeler, tedbirin türü, tedbirin kapsamı ile ilgili belgeler eksik ise uygulamaya başlamaksızın itiraz ederek kararın düzeltilmesini istemesi gerektiği kanaatindeyiz.⁷⁶

1.7. İLETİŞİMİN DENETLENME SÜRESİ

Karşılaştırmalı hukukta iletişimin azami denetlenme süresi Almanya’da üç ay, İngiltere’de iki ay, Fransa’da dört ay, Amerika Birleşik Devletleri’nde bir ay, İsviçre’de on ay⁷⁷, İtalya’da ise 15 gün olarak belirlenmiştir. Avusturya’da iletişimin denetlenme süresi ile herhangi bir üst sınır belirlenmiştir.⁷⁸ Tedbirin kısa süreli olması istenen sonucun elde edilememesine neden olabileceği gibi, uzun süre devam edecek bir tedbir de oranlılık ilkesi açısından kabul edilemeyecektir.⁷⁹

Kanun koyucu tarafından belirlenen süreler, iletişimin denetlenmesinde ilgili makamlara tanınacak azami yetki sınırlarını göstermekte olup, hakim belirlenen bu süre sınırları içerisinde iletişimin denetlenmesi kararı verebilecek⁸⁰, yetkili makamda hakimnin tayin ettiği süreye bağlı kalmak koşuluyla iletişimi

⁷⁶ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.117

⁷⁷ Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri...**, s.61

⁷⁸ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.88 vd.

⁷⁹ Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.6

⁸⁰ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.726

denetleyebilecek ve bu süre haricinde denetlenen iletişimin sonuçları hukuka aykırı olacaktır.⁸¹

4422 sayılı kanununda olduğu gibi CMK’da iletişimin denetlenmesi süresini tek kararda en fazla üç ay olarak belirlenmiştir. Yine CMK’da “Tebdir kararı en çok üç ay için verilebilir” ifadesinden anlaşılabileceği üzere hakim verdiği kararlarda tedbirin süresini üç ay olarak tayin etmekle zorunlu olmayıp, mevcut durumu değerlendirerek üç ayı geçmeyecek şekilde iletişimin denetlenmesi süresini tayin etme hakkına sahiptir.

Tedbire belirli bir süreyle karar verilmiş olması, bu sürenin sonuna kadar tedbire devam edileceği anlamına gelmemekte olup, tedbirin uygulanmasına ilişkin koşullardan birisi süre sona ermeden ortadan kalkmış ise, tedbirin uygulanmasına derhal son verilmelidir.⁸²

İletişimin tespiti hariç diğer iletişimin denetlenmesi tedbirleri ile ilgili 135. maddede yer alan süreler ileriye dönük olup, geçmişe dönük olarak da iletişimin denetlenmesine dair süre sınırları olarak kabul etmemek gerekir. Tüm bireylere muhtemel suçlu muamelesi yapmak suretiyle, iletişim içeriklerinin önceden depolanması ve sonradan istenildiğinde kullanılmasına yönelik düzenlemelerin hukuk devleti ilkeleri ile çatışacağını, özel hayatın gizliliği, haberleşme hürriyeti gibi temel hak ve hürriyetlere ciddi zararlar vereceğini düşünmekteyiz.⁸³

1.7.1. İLETİŞİMİN DENETLENME SÜRESİNİN UZATILMASI

4422 sayılı kanun da dinleme ve tespit kararları en çok üç ay için verilebilirdi ve bu süre en çok iki defa üçer aydan fazla olmamak üzere uzatılabilirdi. Yani bir telefon en fazla 9 ay dinlenebilirdi. 04.12.2004 günü kabul edilen 5271 sayılı kanun değişikliğe uğramadan önce 135. maddesinin 3. fıkrasında “*tedbir*

---

⁸¹ Şen, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, s.115

⁸² Öztürk, Erdem, *Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.646

⁸³ Şen, *Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir*, s.81

kararı en çok üç ay için verilebilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir” ifadesi bulunmaktaydı. Yani bir telefon en fazla 6 ay dinlenebilecekti⁸⁴.

Bu süre örgütlü suçlar dışında kalan ve kanunda sayılan diğer suç tipleri için yeterli bir süre olduğu düşünülse de, örgütlü suçlarda bu süre yetersiz kalabilmekteydi. Örgütlü suçlarda birkaç yıl süren soruşturma safhalarına rastlanabilmektedir. Bu nedenden dolayı yeni bir düzenlemeye gitmek zorunda kalınmış ve 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bu fıkra *“Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hakim bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir”* ifadesi eklenerek süre konusunda bu eksiklik giderilmiş⁸⁵ ve karşılaştırmalı hukuka uygun bir düzenleme yapılmıştır.⁸⁶

Hakim verdiği uzatma kararlarında da tedbirin süresini üç ay olarak tayin etmekle zorunlu olmayıp, mevcut durumu değerlendirerek üç ayı geçmeyecek şekilde iletişimin denetlenmesi süresini uzatma hakkına sahiptir.

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁸⁷ 7. maddesinin 6. fıkrası ile yapılan düzenleme ile iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri yerine getirilirken, şüphelinin başka bir iletişim aracını kullandığı belirlendiğinde, buna ilişkin verilecek karar ya da kararların süresi, önceki tedbir kararında verilen sürenin bitiş tarihini geçmesi önlenmiştir.⁸⁸ Böylece şüphelinin yeni telefon kullanmaya başladığı her seferde alınacak karar gereği uygulanacak 3 aylık süre ile haberleşme hürriyetine sürekli müdahale edilmesi engellenmiştir.

Uzatma kararı verilebilmesi için, tedbire başvurmayı sağlayan koşulların halen mevcut olması ve mevcut olduğunun da uzatma kararında açıkça gösterilmesi

⁸⁴ Doğan Soyaslan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 2. Bs., Ankara, Yetkin, 2006, s.268

⁸⁵ Toga, “Suçlulukla Mücadelede İletişime Müdahale”, s.7

⁸⁶ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.88 vd.

⁸⁷ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁸⁸ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.371

gerekir.⁸⁹ Dinleme ile ulaşılan sonuçlar ve sonraki dinlemede hedeflenen amaçlar talepte ve kararda açıkça ortaya konulmalıdır, aksi halde haberleşme hürriyetine sürekli müdahale edilmesi durumu ortaya çıkabilir.⁹⁰

Tedbirin süresinin uzatılabilmesi için denetleme kararı ilk defa verilirken mevcut olan koşullardan daha ağır koşulların bulunması gerekli olup, iletişimin denetlenmesine rağmen herhangi bir delil elde edilememişse, hakkında tedbir uygulanan kişi hakkındaki şüphe yoğunluğunun aynen devam ettiğii iddia edilemez ve tedbirin uzatılabilmesi için gerekli şüphe derecesinin varlığını gösterir yeni somut bulgular bulunması gerekmektedir.⁹¹

‘Uzatma’ kavramı, başlamış olan bir tedbirin kesintiye uğramaması ve daha ilk tedbir süresi bitmeden uzatmaya ilişkin ek kararın verilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁹² Uygulamada ilk tedbir süresi bitmeden önce, tedbirin uzatılması için talepte bulunulmakta, talebe olumlu karar verilmesi durumunda tedbir kesintiye uğramadan, bitecek ilk tedbir süresinden sonra ek tedbir süresi başlamaktadır. Kanunda sınırlama getirilmediğinden dolayı uzatma kararının CMK 135. Maddede sayılan koşullarının devam etmesi şartıyla hakim tarafından daha sonraki bir zamanda da verilebileceğii yönünde görüşler mevcut olsa da, amaç delil elde etmek olduğu için tedbire kesintisiz devam edilmesi gerektiğii kanaatindeyiz.⁹³

1.7.2. İLETİşİMİN DENETLENME SÜRESİNİN BAşLANGICI

İletişimin denetlenmesine ne zaman başlanacağına dair çeşitli görüşler mevcuttur:

1. Hakim karar verdiğii andan itibaren,

---

⁸⁹ Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.9

⁹⁰ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.371

⁹¹ Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.6

⁹² Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.442

⁹³ şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.81

2. Kararın Telekomünikasyon İletişim Başkanlığında sisteme tanıtıldığı andan itibaren,

3. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına ulaştığı andan itibaren, iletişimin denetlenme süresinin başladığını öne süren görüşler mevcuttur.

İletişimin denetlenme süresinin hakim kararının verildiği tarihten itibaren işlemeye başladığı, çünkü kanunda belirlenen şartların hakim tarafından mevcut duruma göre tespit edildiği, hakim tarafından iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulamaya başlanacağı sürenin sonraki bir tarihe bırakılmamasının tedbiri uygulayacak makam tarafından da süre başlangıcında keyfi davranışlara yol açabileceği iddia edilmektedir.⁹⁴

Bunlarla birlikte, CMK'nın 137. maddesinin 1. fıkrasında yer verilen *“işlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ... tutanakla saptanır”* yönündeki hüküm, sürenin, kararın fiilen uygulanmaya başlandığı andan itibaren başlayacağı sonucuna varmamıza neden olmaktadır.⁹⁵

Dinleme, kaydetme ve sinyal bilgilerini değerlendirme tedbirlerinin uygulanması amacıyla kolluğun bu işlemleri yürütecek personel ve kararın ilgili kuruma gönderilmesi bakımından bir hazırlık yapması gerekebildiği, bu durumda uzun süreli bir gecikmeye neden olabildiği, bu nedenlerle sürenin kararın verildiği andan itibaren başlaması uygun gözükmediği, soruşturma işlemlerini yürüten Cumhuriyet savcısının alınan kararın geç uygulamaya konulması durumunu her zaman tespit edilebileceği ve denetleyebileceği, alınan kararın geç uygulanmasının nedenlerinin ortaya konulması gerekeceği, eylemin suç oluşturması halinde yaptırım uygulayabileceği belirtilmektedir.⁹⁶

Aslında 14.01.2007 tarihli ve 26434 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli

---

⁹⁴ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.442; Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.720

⁹⁵ Kılıç, “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, s.11

⁹⁶ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.122

Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik⁹⁷'in 12. maddesinin 4. fıkrası bu problemi çözer nitelikte idi. Dinleme veya mobil telefonun yerinin tespiti kararlarında sürenin, kararın Telekomünikasyon İletişim Başkanlığında sisteme tanıtıldığı andan itibaren başladığı açık ve net bir şekilde ifade edilmekte idi. Fakat Danıştay 10. Dairesinin 16.10.2007 tarihli ve 2007/2795 sayılı kararı ile yönetmeliğin bu maddesinin bu fıkrası hakkında 5271 sayılı Yasa'nın 135. maddesi gereğince iletişimin denetlenmesi tedbirinin belli bir süreyle uygulanabilmesine karşın, bu fıkra hükmü ile bu uygulamanın sınırsız olarak ertelenmesine olanak tanınmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle yürütmeyi durdurma kararı vermiş, iletişimin denetlenmesi kararlarında başlangıç anının sisteme tanıtıldığı an olarak kabul edilmesi imkanı ortadan kalkmıştır.

Yine aynı yönetmeliğin 5. maddesinin 3. fıkrasında iletişimin denetlenmesi kararlarında başlangıç süresi ile ilgili açık bir ifadeye yer verilmiştir. Bu fıkra göre iletişimin denetlenmesi kararı Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına ulaştığı andan itibaren süre başlar. Yürürlükten kaldırılmadan önce bu fıkra aynı yönetmeliğin 12. maddesinin 4. fıkrasında farklılık göstermekte ve çakışmakta iken, diğer madde ile ilgili verilen yürütmeyi durdurma kararı nedeniyle bu problem geçici olarak ortadan kalkmış olup, bu yönetmeliğin bu hükmü gereğince iletişimin denetlenmesinde başlangıç anı olarak iletişimin denetlenmesi kararının Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına ulaştığı anın kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.⁹⁸

İletişimin denetlenmesi kararının Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına ulaştığı zaman ile denetlemeye başlama arasında bazen gecikmeler yaşanması mümkün gözükmektedir. Çünkü Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı uzmanlarının kararı incelemeleri, doğrulatmaları kısa süreli gecikmelerin, kararda uygulamaya

---

⁹⁷ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁹⁸ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.122

başlamaya engel oluşturacak bir durum varsa, bunu düzeltilmesinin beklenmesi ise uzun süreli gecikmelerin yaşanmasına neden olabilecektir.⁹⁹

2. İLETİŞİMİN TESPİTİNİN KOŞULLARI

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu bakımından iletişimin tespiti kavramı, dinlenen iletişimin ses ve görüntü bantları gibi teknik araçlarla kayıt edilmesi anlamına gelmekte iken, CMK bakımından ise iletişimin tespiti, sadece sanık veya şüphelinin telekomünikasyon yoluyla kimler ile iletişim kurduğunun belirlenmesi anlamına gelmektedir.¹⁰⁰

İletişimin tespiti; iletişimin içeriğine müdahale etmeden, iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemleri ifade etmektedir.¹⁰¹

İletişimin tespiti, iletişimin içeriğine müdahale amacı taşımayıp, şüpheli veya sanığın kimlerle, ne zaman, nerede ve ne süreyle görüştüğünün belirlenmesi olarak tanımlanabilmekte, bu kapsamda iletişim kurulmak istenen cihazın kapalı olması, cevap vermemesi veya ulaşılamaması gibi başarısız arama girişimlerinin tespiti veya iletişim kurulmak istenen numaranın bir başka numaraya yönlendirilmesi halinde yönlendiren ve yönlendirilen numaraların tespitinin de iletişimin tespiti kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmekte,¹⁰² bu görüşe biz de katılmaktayız.

Karşılaştırmalı hukukta iletişimin tespitine ilişkin düzenlemeler farklılık göstermekte olup, Fransa, İngiltere ve Avusturya'da iletişimin tespitine ilişkin bilgiler iletişimin denetlenmesi kapsamında kabul edilmemekte ve herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmadan, bu bilgiler soruşturma ve kovuşturmada kullanılmakta, Almanya ve İsviçre gibi ülkelerde ise, daha önce faturalama amacıyla tespit edilmiş bilgilerin soruşturma ve kovuşturmada kullanılması ile sadece soruşturma ve kovuşturmada kullanılmak için elde edilen tespite ilişkin kayıtlar arasında bir ayırımı

⁹⁹ A.e.

¹⁰⁰ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.715

¹⁰¹ Tulga Uyar, **Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**, Ankara, Adalet, 2008, s.185

¹⁰² Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.113

gidilmekte ve daha önce faturalama amacıyla yapılan kayıtlar fazlaca sınırlayıcı koşula yer verilmeden, soruşturma ve kovuşturma organlarına verilirken, soruşturma ve kovuşturmada kullanmak için ileriye yönelik olarak yapılacak olan tespitler sıkı koşullara tabi kılınmaktadır.¹⁰³

AİHM, "**metering**"¹⁰⁴ olarak adlandırdığı; kişilerin kimle, nerede, ne zaman ve ne süreyle görüştüğüne dair bilgilerin tespit edilmesini, iletişimin bütünleyici bir unsuru olduğuna ve Sözleşmenin 8. maddesindeki iletişimin gizliliği kapsamında kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir.¹⁰⁵

İletişimin tespitinin amacı delil elde etmektir. Amaç yönü ile iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirleri ile aynı amacı gütmekte, mobil telefonun yerinin tespitinin amacı, şüpheli veya sanığın yakalanmasına yönelik olduğu için bu tedbirden farklılık göstermektedir.

Bununla birlikte, 04.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrası "Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir" şeklinde başlamakta iken, 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, "*Bu Madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir*" hükmüne yer verilmiştir. Böylece CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan tedbirler arasında mobil telefonun yerinin tespiti gibi, iletişimin tespiti tedbiri de yer almadığı için, iletişimin tespiti tedbiri bu fıkra da sayılan suçlarla sınırlı olmayıp, hakim kararı ve gecikmesi sakınca bulunan hallerde savcının kararı ile Ceza Muhakemesinin konusu olan tüm suçlar için uygulanabilir hale getirilmiştir.¹⁰⁶ Yargıtay 5. Ceza Dairesi verdiği kararında

---

¹⁰³ A.e., s.116

¹⁰⁴ "Ölçme, sayma, kontrol" manalarına gelmektedir. Bkz. (Çevrimiçi)<http://www.sozlukturkce.com/word/metering>, 21.11.2008

¹⁰⁵ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.118

¹⁰⁶ Mahmutoglu, "Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi", s.385

iletişimin tespiti tedbirinin uygulanmasının CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlarla sınırlı olmadığını ifade etmiştir.¹⁰⁷

CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrası hükmü uyarınca iletişimin tespiti tedbiri sadece şüpheli ve sanık için uygulanabilmektedir. Mağdurun talebi ve rızası üzerine iletişimin tespiti tedbirinin uygulanması öğretide tartışmalıdır. Yargıtay 4. Ceza Dairesi verdiği kararlarında¹⁰⁸, mağdurun iletişimin tepsine ilişkin kararların CMK'nın 160. ve 161. maddelerinde öngörülen genel soruşturma yetkisi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

14.2.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹⁰⁹ 10. maddesinin 4. fıkrasında *"Bir soruşturma sırasında delil toplama kapsamında, somut olayın özelliğine göre maddi gerçekliğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için zorunlu olduğu takdirde, açık rızasının bulunması ve iletişim aracının kendisine ait olması şartıyla şikayetçinin iletişiminin tespiti Cumhuriyet savcısının yazılı kararıyla Başkanlıktan istenir"* şeklinde bir düzenlemeye yer verilerek bu konu çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Yönetmeliğin bu fıkrasına göre mağdurun iletişimin tespit edilebilmesi için;

- Mevcut bir soruşturma olması,
- Maddi gerçekliğin araştırılabilmesi için iletişimin tespitinin zorunlu olması,
- Adil bir yargılamanın yapılabilmesi için iletişimin tespitinin zorunlu olması,
- İletişim aracının mağdura ait olması,
- Mağdurun açık rızasının bulunması gerekmektedir. Bu koşullardan birinin eksik olması durumunda iletişim tespiti tedbiri yerine getirilemez.

---

¹⁰⁷ Yargıtay 5. Ceza Dairesinin, 03.10.2005 tarihli, 2005/14969 Esas sayılı ve 2005/20489 Karar sayılı kararı

¹⁰⁸ Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 28.03.2007 tarihli 2007/1398 emsal sayılı 2007/2879 karar sayılı kararı, Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 29.11.2006 tarihli 2006/4669 emsal sayılı 2006/17007 karar sayılı kararı

¹⁰⁹ "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

Mağdurun rızası üzerine iletişimin tespiti, yukarıda sayılan koşullara bağlı tutulmakla birlikte, Yargıtay verdiği kararlarında CMK'da düzenlenmeyen mağdurun rızası veya talebi üzerine iletişimin tespitine ilişkin kayıtların istenmesini, soruşturma ve kovuşturma makamlarının delil toplama hususundaki genel yetkileri kapsamında olduğunu belirtmiş, verdiği kararında¹¹⁰, mağdurun rızası üzerine iletişimin tespitine ilişkin kayıtların istenmesi için, yukarıda sayılan koşullardan söz etmemiştir. Yönetmelik hükümleri ile soruşturma ve kovuşturma makamlarının delil toplama hususundaki yetkilerine kısıtlama getirilmesi mümkün olmadığından, yönetmelikteki sınırlayıcı bu düzenlemenin hükümsüz olduğunu kabul etmek gerektiği ileri sürülmektedir,¹¹¹ bu görüşe katılmaktayız.

İletişimin tespiti tedbiri kapsamında iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemler 135. maddede yer alan esaslara göre adli mercilere sunulmakta, bununla birlikte, abone kütük bilgisi, sözleşme ve buna dair belgeler, telefon numarası, imei numara sorgusu ve eşleştirmesi, ip sorgusu, sim kart bilgileri ve eşleştirilmesi, imsi bilgileri, puk numarası bilgisi, kontör kartları bilgisi ve eşleştirilmesi, roaming bilgisi, telefonun açık olup olmadığı bilgileri iletişimin tespiti kapsamında olmayıp, bu bilgilere savcı, CMK'nın 332. maddesindeki yetkileri kapsamında ilgili servis sağlayıcılardan veya ağ operatörlerinden - *TİB'den değil*- isteyip alabilecektir.¹¹² Bu durum ayrıca 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹¹³ 10. maddesinin 2. fıkrasında da düzenlenmektedir.

3. MOBİL TELEFONUN YERİNİN TESPİTİNİN KOŞULLARI

Şüpheli veya sanığın yerinin belirlenmesi için mobil telefonun yeri, ilgili hizmeti veren kuruluş yardımıyla belirlenebilmektedir. Sabit telefonların yerleri ve

¹¹⁰ Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 28.03.2007 tarihli 2007/1398 emsal sayılı 2007/2879 karar sayılı kararı

¹¹¹ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.124

¹¹² Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.127

¹¹³ "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

adresleri zaten belli olup, bu tedbir ile günümüzde çok büyük bir kullanım alanına sahip olan cep telefonu olarak da adlandırılan mobil telefonların yeri belirlenebilecektir. Mobil telefona sinyal gönderilerek, sinyalin geri alındığı baz istasyonu tespit edilebilmektedir.¹¹⁴

Bu amaçla, CMK'nın 135. maddesinin 4. fıkrasında mobil telefonun yerinin tespiti tedbiri ile ilgili olarak *“Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, mobil telefonun yeri, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir”* şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

04.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinin 4. fıkrasının ilk halinde, şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için "kullanmakta olduğu mobil telefonun yeri"nin tespitinden söz edilmişti. 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte bu fıkradaki "kullanmakta olduğu" ibaresi çıkarılmıştır. Kanun koyucu, tedbirin amacına uygun bir değişiklik yapmıştır çünkü uygulamada yakalanması istenilen şüpheli veya sanık kullandığı iletişim araçlarını kapatmakta ve kullanmamaktadır. Bu nedenle şüpheli veya sanığın birlikte olduğu şeklinde bilgiler elde edilen diğer şahıslara ait mobil telefonların yerinin tespit edilmesi ile şüpheli veya sanığın yakalanması sağlanmış olacaktır. Anlaşıldığı üzere, sanığın veya şüphelinin yakalanmasını sağlayacak herhangi bir kişiye ait herhangi bir mobil telefonun yeri tespit edilebilecektir.

Kişi bakımından bir sınırlama getirilmediği gibi, suç bakımından da bir sınırlama getirilmemiştir. 04.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrası "Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir" şeklinde başlamakta iken, 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte, *“Bu Madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir”* hükmüne yer verilmiştir.

---

¹¹⁴ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.82

Böylece CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan tedbirler arasında mobil telefonun yerinin tespiti tedbiri yer almadığı için, mobil telefonun yerinin tespiti bu fıkra da sayılan suçlarla sınırlı olmayıp, yakalama koşullarını taşıyan tüm suçlar için uygulanabilecektir.¹¹⁵

Ayrıca, mobil telefonun yerinin tespiti tedbiri süre yönünden diğer tedbirlerden farklılık arz etmektedir. Mobil telefonun tespiti tedbirinin süresi 3 ay olup bu süre bir defa uzatılabilecek ve suç, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olsa bile bu tedbire süre bakımından sınırsız şekilde başvurulamayacaktır.

Diğer tedbirlere göre mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinde tanınan esnekliğin nedeni olarak, delil elde etmenin amaçlanmamış olması kabul edilebilir. Diğer tedbirlerde doğrudan delil elde edilmesinin amaçlanmasına karşın, mobil telefonun yerinin tespit edilmesinde şüpheli veya sanığın yakalanmasının temini için yer tespiti söz konusudur.¹¹⁶

Mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinin, maddede düzenlenen diğer tedbirlerden farklı bir niteliğe sahip olduğu ve ayrı bir maddede düzenlenmesi gerektiği şeklinde görüşler bulunmaktadır. Mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinin uygulanış amacının farklı olması, CMK'nın 135. maddesinin 1. fıkrasında diğer tedbirlerin tek tek sayılıp, bu tedbirlere ilişkin esas ve usullerin düzenlenmiş olmasına rağmen CMK'nın 135. maddesinin 4. fıkrasında mobil telefonun yerinin tespitine ait esas usullerin ayrıca düzenlenmiş olması, bu tedbirin diğerlerinden farklı şekilde değerlendirildiğini göstermektedir.¹¹⁷

Düzenlemede dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de, hükümlünün yakalanması amacıyla bu tedbirin uygulanamayacak oluşudur çünkü maddede açıkça "şüpheli veya sanığın" ifadesi kullanılmıştır. Şüpheli ve sanık yanında hükümlülerin de cezalarının infazı için yakalanabilmeleri amacıyla mobil telefonun yerinin tespit edilebilmesine imkan verilmesi gerektiğini, çünkü suçsuz olduğunun ortaya çıkması ihtimali bulunan şüpheli veya sanığın duruşmaya getirilebilmesi amacıyla

---

¹¹⁵ Osman Yaşar, **Son Değişikliklerle Gözden Geçirilmiş Yeni İçtihatlı Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu**, Ankara, Seçkin, 2007, s.679

¹¹⁶ İbrahim Şahbaz, **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, Ankara, Yetkin, 2009, s.133

¹¹⁷ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.132

yakalanması için mobil telefonun yeri tespit edilebilirken, hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı bulunan hükümlünün cezasının infazı için yakalanması amacıyla mobil telefonunun yerinin tespit edilebilmesi gerektiği belirtilmektedir.¹¹⁸

---

¹¹⁸ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN UYGULANMA ŞEKLİ

1. GİZLİLİK

Ceza Muhakemesi Kanununun 157. maddesi, soruşturmanın gizliliğini temel ilke olarak benimsemiş¹, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulandığının açıklanması, tedbirin uygulanması sonucu elde edilecek olan yararı engelleyecek ve uygulama amacı ile bağdaşmayacaktır.² Bu nedenle, CMK'nın 135. maddesinin 5. fıkrası, tedbire ilişkin karar ve yapılan işlemlerin, tedbir süresince gizli tutulacağını öngörmüştür.

Gizlilik süresinin tedbirin uygulandığı süre ile sınırlı tutulmasının yanlış olduğu ve daha uzun süreli gizliliğin devam ettirilmesi gerektiği şeklinde eleştiriler bulunmakta olup, soruşturma süresince soruşturmanın gizliliği devam ettiğinden, tedbire ilişkin gizlilikte devam edecek, kovuşturma evresine geçildiğinde dosya aleniyet kazanacağından, tedbirle ilgili bir gizlilikten bahsedilemeyecektir.³

Gizliliğe ilişkin 4422 sayılı Kanun'da bir hüküm bulunmamaktadır. 2001 Tasarısı'nda ise bu tedbire “*sulh ceza hakimi tarafından gizli olarak karar verilir*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmişti.⁴ 135. madde hükmüne göre ise hem alınan karar, hem de yapılan işlemler tedbir süresince gizli tutulacak, kararlar hakim tarafından gizli verilecek, tedbirde gizlilik içerisinde uygulanacaktır. Kanunda karar ve yapılan işlemlerin gizliliğinden bahsedilmekte ise de, kolluğun savcılığa yönelik talebinin de gizli olması gerekmektedir.⁵

---

¹ Füsün Sokullu Akıncı, “Polis ve Mağdur Hakları”, **Polise Görev, Yetki Ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamalarına İlişkin Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri-II**, Ankara, Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2008, s.394

² Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.442

³ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.132

⁴ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İletişimin Tespiti,...”, s.5

⁵ A.e.

Gizliliğin ihlali durumunda; TCK 285. maddesinde (gizliliğin ihlali), TCK 132. ve 137. (haberleşmenin gizliliğini ihlal)⁶ maddelerinde ve TCK 258. maddesinde (Göreve ilişkin sırrın açıklanması) düzenlenen suçlar çerçevesinde cezai sorumluluk doğacaktır.⁷

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁸ “İletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi talebi ve kararı” başlıklı 5. maddesinde gizliliğe uyulmasının esas olduğu belirtilmekle beraber kanundan farklı olarak gizliliğin sağlanması için uyulması gereken çeşitli usullere de yer verilmiştir.

Yönetmeliğin 5. maddesinin 3. fıkrasında iletişimin denetlenmesi talep ve yazıları ile ilgili görevlendirilecek katipler ile ilgili bir düzenlemeye yer vermiştir. Bu düzenlemeye göre iletişimin denetlenmesi talep ve kararları ile ilgili işlerde görevlendirilecek katiplerin, ağır ceza merkezlerinde komisyon tarafından, diğer yerlerde ise ceza hakimleri ile Cumhuriyet Başsavcısı veya kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından birlikte belirleneceği düzenlenerek, mevcut tüm katiplerin iletişimin denetlenmesi karar ve talepleri ile ilgilenmesi yerine, gizliliğin sağlanması amacıyla sadece belirlenen sınırlı sayıda kişinin bu işlemlerde yer alması amaçlanmıştır.

Aynı yönetmeliğin aynı maddesinin 4. fıkrası ise, iletişim tedbir ve kararlarında gizliliğin sağlanması açısından dikkat edilmesi gereken bazı hususları düzenlemiştir. Bu fıkra göre işlemler sırasında gizliliğe uyulmasının esas olduğundan, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından gönderilen talep yazısının içeriği bu iş için görevlendirilen ilgili zabıt katibine gösterilmeksizin mahkemenin değişik iş defterine kaydedileceğinden ve mahkeme kaleminde kalan karar suretinin gizli tutulması için ilgili hakimın gerekli tedbirleri almakla sorumlu olduğundan, iletişimin denetlenmesi kararlarının tedbir süresince değişik iş kartonuna

---

⁶ İsmet Özkorul, “Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar (Madde 132–140)”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/174.doc, 21 Ağustos 2008

⁷ Doğan, “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri(Gizli Koruma Tedbirleri)”, s.3

⁸ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

takılamayacağından, tedbirin sona erdiğinin öğrenilmesine müteakip ilgili kartona ilave edilebileceğinden bahsedilmiştir.

Aynı yönetmeliğin 9. maddesinde iletişimin dinlenmesinin iletişimin kayda alınması suretiyle yapılacağından ve iletişimin dinlenmesi tedbirinin gizlilik kurallarına tam uyularak gerçekleştirileceğinden bahsetmektedir.

Ayrıca, 10.11.2005 tarihli 25989 sayılı yönetmelikte⁹ de elde edilen bilgi, belge ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik esas olduğu vurgulanmış ve “güvenli iletişim alt yapısını kurmak”, “kurulan ve işletilen sistemlerin, kaydedilen verilerin güvenliğini sağlamak” Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı Teknik Daire Başkanlığının görevleri arasında sayılmıştır.

Kolluk yönünden yapılan uygulamalarda ise iletişimin dinlendiği ve kaydedildiği birimlerin, uygulayıcı birimlerin bulunduğu binalardan farklı binalarda veya daha gözden uzak kısımlarında bulunmakta ve yetkisiz kişilerin bu kısımlara girişini engellemek amacıyla çeşitli Biyometrik Sistemler¹⁰ (Parmak izi, yüz ve retina tarayıcıları, ses tanıyıcılar) kullanılmaktadır.

Ülkemizde çeşitli davalara ait iletişimin denetlenmesi sonucu yapılan kayıt veya bunlara ait çözümler medyaya yansımakta olup, bu durum insanların mahkum oluncaya kadar suçsuz sayılmaları gerektiği yönündeki temel hukuk ilkesine ve özel hayatın gizliliğine yönelik ciddi bir müdahaledir.¹¹ Gizlilik konusuna ilişkin olarak AİHM’in 17.07.2003 tarihinde verdiği Craxi v. İtalya¹² kararı bu açıdan ülkemizi

---

⁹ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

¹⁰ Detaylı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.turksan.com/biyometrik-sistemler-nedir.html>, 26 Eylül 2008

¹¹ Süheyl Batum, “Sistemimizin Çocukluk Hastalıları”, 2004, (Çevrimiçi) <http://haber.gazetevatan.com/haberdetay.asp?Newsid=34339&Categoryid=4&wid=45>, 15 Haziran 2008

¹² CASE OF CRAXI (No. 2) v. ITALY, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=craxi&sessionid=17366466&skin=hudoc-en>, 11.09.2008

yakından ilgilendirmekte olup benzer bir durumda ülkemizin de mahkum olup tazminat ödemesi mümkün gözükmektedir.

AIHM, Craxi v. İtalya davasında, özel hayata dair bilgilerin Sözleşmenin 8. maddesini ihlal edecek şekilde kamuya açıldığını belirtmiş, bu bilgileri içeren kayıtların muhafazasında, devletin yeterli güvenliği sağlayamamış olmasını 8. maddenin ihlali olarak kabul etmiş, ayrıca bilgilerin basına sızması konusunda etkin bir soruşturma yapılmadığını, kusur ya da kabahati bulunan görevliler hakkında yaptırım uygulanmadığını belirterek İtalyan makamlarının özel hayata ilişkin bilgilerin basına sızması konusunda üzerine düşen alternatif yükümlülükleri uymadıklarını kabul etmiştir.¹³

Kamuya yansıyan iletişimin denetlenmesi sonucu yapılan kayıt veya bunlara ait çözümler, kamuyu hiç ilgilendirmeyen özel bilgiler, ikili ve özel ilişkilere ait bilgileri de içerdiği görülmektedir. Bu bilgilerin davada sanık olmayanları da kapsar biçimde yayınlanması ve bu konuşmaların birer dedikodu malzemesi haline gelmesi, yürütülen davaların önemini ve ciddiyetini zedelemektedir.¹⁴

Almanya, İsviçre, İngiltere Avusturya ve Fransa’da iletişimin denetlenmesi sonucunda elde edilen bilgilerin yürütülen ceza kovuşturması açısından gerekli olmadıklarının anlaşılması durumunda, bunların imha edileceğine dair açık düzenlemeler bulunmakta, iletişimin dinlenmesi veya tespiti tedbirinin amacına uygun olmayan tespit ve kayıtların hiçbir suretle başka bir devlet organına verilmemesi ve bunlar savcının denetiminde imha edilmesi gerektiği ve karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemelere hukukumuzda yer verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.¹⁵

---

¹³ Çoksezen, “5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ve Avrupa İnsan hakları ...”, s.12

¹⁴ Mehmet BARLAS, “Ergenekon’u magazin malzemesi yapıp sulandırmaktan kaçınmalıyız...”, **Sabah Gazetesi**, 01 Eylül 2008, (Çevrimiçi) <http://arsiv.sabah.com.tr/2008/09/01/barlas.html>, 01 Eylül 2008; Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.86

¹⁵ Sözüer, “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Dinlenmesi)”, s.2509

İletişimin tespiti konusunun bu nedenlerle sıkça medyada yer bulması toplum içerisinde “acaba dinleniyor muyum”¹⁶ şeklinde bir varsayımın oluşmasına neden olacak ve toplumsal huzur büyük bir yara almış olacaktır. Diğer taraftan, iletişimin denetlenmesi yoluyla suçla mücadelede hedeflen amaçlara oluşacak bu varsayımın engel olacağı kanaatindeyiz.

2. İLETİŞİMİN DENETLENMESİ TEDBİRİNİ UYGULAYAN KİŞİ VE KURUMLAR

2.1. GENEL OLARAK

İletişimin denetlenmesine ilişkin kararın yerine getirilmesi esas itibarıyla CMK’nın 137. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nın kurulmasıyla beraber bu işlemlerin tek elden yürütülmesi öngörülmüş bulunmaktadır. 03.07.2005 tarihli 5397 sayılı kanuna göre, söz konusu kanun çerçevesinde yapılan işlemler ile 5271 sayılı Kanunun 135. maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde, Kurum başkanına doğrudan bağlı "Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı" adıyla kurulan tek bir merkezden yürütülür.¹⁷

Diğer koruma tedbirlerinde uygulandığı gibi, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri de, savcılık ve onun yardımcı organı olan kolluk tarafından yerine getirilmekte olup, bu tedbirin yerine getirilmesi açısından özel yetkili kurumlar oluşturulmamıştır.¹⁸ 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu’nda bu tedbiri kimin uygulayacağını açık olarak bulmak mümkün olmadığı gibi¹⁹, CMK’nın 137. maddesinin 2. fıkrasında da ‘Cumhuriyet Savcılığınca görevlendirilen kişiler’ ifadesine yer verilerek tedbiri uygulayacak kişiler net olarak belirlenmemiştir.

¹⁶ “CHP ‘dinleme’ iddiasını Meclis’e taşıyor”, (Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/news/448047.asp#storyContinues>, 28 Mayıs 2008

¹⁷ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti...”, s.5

¹⁸ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Bs., Ankara, Seçkin, 2007, s.637; Yiğit, “Arama, Elkoyma ve Gizli Koruma Tedbirleri”, s.25

¹⁹ Hakan Yüksekdağ, “Özel hayatın gizliliği açısından haberleşme hürriyetinin sınırlandırılması”, y.y., 2005, s.80

‘Cumhuriyet Savcılığınca görevlendirilen kişiler’ ibaresinin kanun koyucu tarafından, tedbiri uygulayacak kişilerin kolluk görevlileri olmayacağını, tedbir çerçevesinde tutulan kayıtların kolluk dışından görevlendirilen kişiler tarafından yazılı metin haline getirilmesi gerektiğini ve bu şekilde tarafsızlık sağlanmak istendiğini, tutulan kayıtlara yönelik tahrif yapılabileceğinden ve kolluğa yönelik güvensizliği belirtmek için kullanıldığı ifade edilmektedir²⁰.

Biz bu düşünceye katılmamaktayız, Cumhuriyet savcısı CMK’nın 161. maddesine göre her zaman kolluk görevlilerini görevlendirebilir. Ama kanun metninde sadece kolluk görevlileri denilse idi, bu düzenleme bağlayıcı olabilirdi, iletişim araçları hızla gelişmekte olup, bazı araçların tuttuğu kayıtların dinlenmesinin ve metin haline getirilmesinin uzmanlık konusu haline gelmesi mümkündür. Hızla gelişen teknoloji karşısında, her konu ile ilgili kolluk kuvvetleri içerisinde uzman personel bulunmaması imkanı vardır, bu nedenle, bu hükümle, zaman ve koşullara göre bu işi en iyi ve kısa sürede yapacak kişilerin görevlendirilmesinin amaçlandığını düşünmekteyiz.²¹

Yine 137. maddenin 2. fıkrasının devamında yabancı dildeki kayıtların, tercüman aracılığı ile Türkçeye çevrileceği ifade edilmiştir. Uygulamada bu kayıtların tercüme edilmesi, tercüme edilecek yabancı dile veya şive ve ağızlara hakim, seçilmiş kolluk mensupları tarafından gerçekleştirilmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu coğrafya çevresindeki yabancı diller itibari ile genelde uygulamada bir problem ile karşılaşmamakta olup, globalleşerek bir köy haline gelen dünyamızda tüm dünya ülkeleri lisanlarına hakim kolluk mensupları bulunmamaktadır. Bu durumda da, kanun metni ile sınırlanmadığından dolayı savcının görevlendirileceği kişiler tarafından kayıtların tercüme edilmesi mümkün olacaktır.

CMK’nın "Kararların yerine getirilmesi, iletişim içeriklerinin yok edilmesi" başlığını taşıyan 137. maddesinde, tedbir kararlarının uygulamasına dair bazı hükümler bulunmaktadır, bununla birlikte uygulamaya ilişkin düzenlemelere esas

---

²⁰ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.430

²¹ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.137

olarak 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı Yönetmelikte²² rastlanmaktadır.²³ Bu yönetmeliğin 9. maddesinin 2. fıkrasının a bendinde “işlemi yapmakla görevlendirilen kolluk personeli” ifadesinden iletişimin denetlenmesi tedbirlerinin kolluk tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır.

İletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması veya sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin Hakim ve Cumhuriyet savcısı kararlarında bulunması gereken hususların yer aldığı ve bu esaslara uygun şekilde alınan kararlar, Cumhuriyet savcısınca ilgili kolluk birimine gönderilir. Kolluk birimi tedbiri uygulamakla görevlendirilen kolluk personelinin aidiyet numarasını²⁴ kararla birlikte TİB’e bildirir ve karar alınan tedbir, bildirilen aidiyet numaralı personel tarafından yerine getirilir.

İlgili kolluk birimi aracılığıyla tedbiri uygulayacak görevlinin aidiyet numarasıyla birlikte TİB’e gönderilen bu kararlar önce TİB’deki hukukçu uzmanlar tarafından incelenir, mevzuata aykırılığı görülmeyen kararlar teknik uzmanlara iletilir, ilgili telekomünikasyon hizmeti veren kuruma ait, teknik uzmanlarca denetlenen iletişim aracına ait bilgiler sisteme tanıtıldıktan sonra, dinleme, kayda alma işlemleri aidiyet numaraları bildirilen kolluk görevlileri tarafından ilgili kolluk birimlerine ait kurumlarda gerçekleşir.²⁵

İletişimin tespitine ilişkin kararların yerine getirilmesi soruşturma aşamasında doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından TİB’den istenebileceği gibi, uygulamada genellikle ilgili kolluk birimi aracılığıyla da TİB’e gönderilmektedir.²⁶ 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı Yönetmelikte²⁷ iletişimin tespiti

---

²² Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

²³ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.313

²⁴ “Bu Yönetmelikte belirlenen işlemleri yapmak üzere görevlendirilen adli kolluk personeline kimliğinin belirlenmesini sağlamak amacıyla sicil numaralarından farklı olarak kurumlarınca verilen numarayı” ifade eder. Bkz. Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik”, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

²⁵ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.314

²⁶ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.371

kararlarının yalnızca ilgili kolluk birimi veya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından TİB'e gönderileceği belirtilmesine rağmen, kovuşturma aşamasında hakim veya mahkeme de iletişimin tespiti kararlarının yerine getirilmesi amacıyla doğrudan TİB'e gönderebilir, çünkü CMK'nın 36. maddesi hükmü uyarınca, mahkeme başkanının veya hakimin, her türlü tebligatı, tüm gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili yazışmaları yapma yetkisi bulunmaktadır.²⁸

İletişimin dinlenmesi ve tespiti işlemi sırasında gizliliğin sağlanması, elde edilecek bilgilerin sağlıklı değerlendirilmesi amacıyla yeterli sayıda kolluk mensubu görevlendirilir, bu görevliler tarafından, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasına uygun olarak hazırlanmış odalarda, gizlilik kurallarına tam uyularak tedbir uygulanmaktadır ve aynı görevli, birden fazla iletişim aracına ait iletişimin denetlenmesi ile görevlendirilebilir.²⁹

İşlemin yapıldığı yerlerin gizliliğinin, düzeninin veya güvenliğinin, kolluğun merkez birimlerince çıkartılacak gizli talimatlarla belirlenmesi öngörülmüş olup, uygulamada bu tür yerlere girişte Biyometrik Sistemler kullanılmaktadır. Böylece yetkili personel dışında şahısların buralara erişimi önlenmektedir.

Uygulamada konuşma otomatik olarak kaydedilmekte, kolluk birimine TİB üzerinden iletilmekte ve aidiyeti bildirilen personelce dinlenmekte, sonra bu kayıtlar görevlendirilen kişiler tarafından çözülerek metin haline getirilmekte, konuşmanın bütünlüğünün bozulmaması için kayıtların tutanağa aktarılması sırasında ekleme ve çıkarma yapılmamaktadır.³⁰

Karşılaştırmalı hukukta, kayıtların tutanağa aktarılması sırasında karşılaşılabilecek sorunların önüne geçmek amacıyla tedbirin ön denetimini yapmaya yetkili bağımsız bir hakimlik kurumuna yer verilmesi gerekliliğinden söz edilmekte; bazı ülkelerde de, elde edilen bilgileri inceleme yetkisi olan, bununla birlikte şüpheli

---

²⁷ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

²⁸ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.315

²⁹ Tatar, "İletişimin Dinlenmesinin Hukuki ve Uygulama Boyutu", s.18

³⁰ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.445

veya sanığa karşı susma yükümlülüğü altında olan ve ilgilinin haklarını gözetmekle görevli bir müdafilik meydana getirilmiş bulunmaktadır.³¹

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin³² 14. maddesinde ise iletişimin denetlenmesine ilişkin kararların Cumhuriyet savcısı veya görevlendireceği adli kolluk görevlileri tarafından Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına iletileceği, kararların telekomünikasyon hizmeti veren işletmecilere doğrudan gönderilemeyeceği, söz konusu kararların ilgili kurum görevlileri ile başkanlık çalışanları aracılığıyla teknik uzmanın nezaretinde yerine getirileceği düzenlenmiştir. CMK'nın 137. maddesinde ise telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden direk isteneceği ifade edildiğinden, yönetmeliğin yasa metni ile uyumlu olup olmadığı yönü tartışılmaktadır.³³

04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda, 25.05.2005 tarihinde 5353 sayılı kanun ile değişiklikler yapılmıştır. TİB ise 03.07.2005 tarihli 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun³⁴ ek 7. maddesinde yapılan değişiklikler sonucu kurulmuştur. Yani Ceza Muhakemesi kanununda değişiklikler yapıldığında, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı adı altında bir kurum bulunmamakta idi. 26434 sayılı yönetmelik³⁵ ise, 14.01.2007 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmış olup, bu yönetmelik hazırlanırken, TİB, 5397 sayılı kanunla değişik 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7. maddesine göre, 5271 sayılı Kanunun 135. maddesi kapsamında iletişimin denetlenmesi tedbirlerini yürütmekle görevlendirilmişti.

---

³¹ Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.8; Yiğit, “Arama, Elkoyma ve Gizli Koruma Tedbirleri”, s.25

³² Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

³³ Şahbaz, **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, s.111; Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.6

³⁴ Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/569.html>, 11 Aralık 2008

³⁵ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/24447.html>, 26 Kasım 2008

CMK'nın 137. maddesinin 1. fıkrası uyarınca Cumhuriyet Savcısı veya görevlendireceği adli kolluk görevlisi, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların yerleştirilmesini yazılı olarak istediğinde, bu istemin derhal yerine getirilmesi zorunludur.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda, bu kuruluşların kovuşturma organları ile işbirliğine yanaşmaması durumunda, bu kuruluşları işbirliğine zorlamaya yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş iken, CMK 137. maddesinin 1. fıkrası istemin yerine getirilmemesi durumunda zor kullanılabileceğini ifade etmiştir.³⁶ Zor kullanma yetkisi özellikle gecikmesinde sakınca bulunan haller için gerek arz edebilmektedir.³⁷

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı Yönetmeliğin 8.maddesinin 3. fıkrasına göre TİB, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkilileri ile ilgili tüm çalışmaları yaparak, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanması için gerekli verilere erişim ile ilgili işlemleri yürütmekle görevlendirilmiştir.

Bu nedenle, usulüne uygun olarak alınmış kararların uygulanması için TİB ile işbirliğine yanaşılmaması durumunda, CMK 137. maddesinin 1. fıkrası gereğince iletişimin dinlenmesi kararı yerine getirilmez ise, şirket yetkililerin eylemi CMK'nın 332. maddesi gereğince TCK 257. maddesindeki "görevi kötüye kullanmak suçunu" oluşturur.³⁸ TCK'nın 6. maddesinde "Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir suretle sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi olarak" şeklinde tanımlanmakta olup, bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bu şirket yetkilileri de kamusal faaliyetin yürütülmesine katıldıklarından, kamu görevlisi sayılacaktır.

---

³⁶ Soyaslan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.270; Erdem, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Telekomünikasyon...", s.8

³⁷ Keklik, "Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi", s.6

³⁸ Çoksezen, "5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ve Avrupa İnsan hakları ...", s.11

2.2. 5397 SAYILI KANUNA GÖRE KURULAN TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

2002 yılından itibaren AB ile müzakerelerde atağa geçen ülkemiz, iletişimin denetlenmesi noktasında da yeni gelişmeleri hayata geçirmiş, demokratikleşmenin bir ögesi olan denetim unsuru; 3 Temmuz 2005 tarihinde TBMM'de kabul edilen 2559, 2803 ve 2937 sayılı yasalarda değişiklik yapan, 23.07.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, 5397 sayılı kanunun 1. maddesiyle, 04.07.1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7. Maddesinde yapılan değişiklikler çerçevesinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu³⁹ (Telekomünikasyon Kurumu) bünyesinde kurulan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) ile aktif hale getirilmiştir.⁴⁰ Kolluk güçleri ve MİT, iletişimin denetlenmesi tedbirini TİB aracılığıyla uygulayacak olup, bu sayede iletişimin denetlenmesi tedbirinin tek elden takip edilmesi ve denetleme tedbiri ile ilgili kararların hukuka uygunluğunun sağlanması amaçlanmıştır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun ek 7. maddesi, 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Kanunun ek 5. maddesi ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6. maddesi uyarınca, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına yönelik iş ve işlemleri ve 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesi kapsamında yapılacak iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine yönelik iş ve işlemleri tek bir merkezden yürütmektedir.

Oluşturulan bu Başkanlığın bir başkan ile teknik, hukuk ve idari olmak üzere üç uzmandan oluşacağı zikredilmiş⁴¹, bu çerçevede kurum bünyesinde Teknik, Hukuk ve İdari Daire Başkanları kurulmuştur. Kuruluş ve altyapı çalışmalarını

³⁹ 05.11.2008 günü kabul edilen 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile Telekomünikasyon Kurumu'nun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değişmiştir.

⁴⁰ Soner Tatar, "Biri Bizi Dinliyor", 2006, (Çevrimiçi) <http://www.sucveceza.com/yazi-305.html>, 11 Ocak 2008

⁴¹ Şahbaz, **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, s.110

tamamlayan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı 23.07.2006 tarihinde resmen faaliyete başlamıştır.

23.05.2007 tarih ve 26030 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesindeki Telekomünikasyon İletişim Başkanlığınca, bu Kanunun verdiği görevlerin de yapması da öngörülmüş, bu doğrultuda anılan görevleri yerine getirmek için TİB bünyesinde İnternet Dairesi oluşturulmuştur. 04.05.2007 tarihli ve 5651 sayılı Kanun 23.05.2007 tarih ve 26030 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmasını müteakip Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bünyesinde İnternet Dairesi Başkanlığı ihdas edilmiş, böylece daire başkanlığı sayısı dörde yükselmiştir.⁴²

TİB’de ayrıca Milli İstihbarat Teşkilatı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının ilgili birimlerinden birer temsilci bulunmaktadır. Bu temsilciler, kendi kurumlarından gelen ve yerine getirilmesi Başkanlıkça uygun görülen kararların, gereğine göre ilgili daire başkanı nezaretinde Başkanlık personeliyle birlikte yürütülmesini sağlamakla ve Telekomünikasyon İletişim Başkanı tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuşlardır.

TİB, Ankara’da kurulmuş bir kurum olup, taşra yapılanması bulunmamaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun değişik yerlerde şubeleri veya bölge müdürlüğü bulunmaktadır. Ancak bu şube veya bölge müdürlüklerinin iletişimin denetlenmesiyle ilgili bir görevleri bulunmamaktadır.⁴³

3. İŞLEMLERİN TUTANAĞA BAĞLANMASI

3.1. GENEL OLARAK

CMK’nın 169. maddesi uyarınca her soruşturma işlemi, tutanağa bağlanmak zorundadır. Tutanağın içeriğinde, işlemin yapıldığı yer, zaman ve işleme katılan veya

⁴² Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.tib.gov.tr/tarihce.html>, 28.12.2008

⁴³ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.66

ilgisi bulunan kimselerin isimleri bulunmalıdır. Tutanak, adli kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hakimi ile hazır bulunan zabıt katibi tarafından imza edilir. İletişimin denetlenmesine ilişkin işlemlerin de bir soruşturma işlemi olması nedeniyle bu kapsamda yapılan tüm işlemlerin tutanağa bağlanması zorunluluğu bulunmaktadır.

CMK'nın 137. maddesinde iletişimin denetlenmesi işleminin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanacağından ve şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi veya gecikmesi sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının verdiği iletişimin denetlenmesi kararına hakim onayının alınamaması durumlarında yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtların Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilerek, durum bir tutanakla tespit edileceği düzenlenmiştir.

Bu durumlar haricinde 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁴⁴ 5. maddesinin 4. fıkrasında, hakim verdiği iletişimin denetlenmesi kararlarının, Cumhuriyet başsavcılığına tutanakla teslim edileceği ifade edilmiştir.

3.2. KONUŞMA KAYDI ÇÖZÜMÜ (TAPE)

İletişimin kayda alınması ve dinlenmesi sonucu elde edilen konuşmaların, çözülmesi son derece önemlidir. Konuşma kaydı çözümü adı verilen bu işlem, her türlü kayıt materyali içerisinde yer alan konuşma kayıtlarının yazılı metin haline getirilmesi olarak tanımlanmakta, aynı zamanda 'konuşma kayıtlarının deşifre edilmesi', 'çözümleme', 'ses açılımı' veya 'ses ve konuşma yazdırısı' şeklinde de

---

⁴⁴ "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

ifade edilebilmektedir.⁴⁵ Konuşma kaydı çözümü işlemi ‘**tape**’⁴⁶ veya ‘telefon tapeleri’ ifadesi şeklinde sıkça karşımıza çıkmaktadır.⁴⁷

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmelik⁴⁸ Konuşma kaydı çözümü işlemini “İletişimin Dinlenmesi ve Kayda Alınmasına İlişkin Tutanak” adı altında düzenlemiş ve bu yönetmeliğin 1 numaralı ekinde örneğine yer vermiştir.

Konuşma kaydı çözümü işleminde, incelemeye tabi tutulan kayıt içerisinde yer alan ses ve konuşma kayıtlarının tamamının yazılı metin haline getirilmesi ve kayıt ortamı ile kayıt içerisinde yer alan kişilerin ruh hali ve psikolojik atmosferini de yansıtacak şekilde metne aktarılması hedeflenmektedir.⁴⁹

İletişimin dinlenmesi sonucu yapılan ‘Konuşma Kaydı Çözümü’ işleminde bazı bilgilerin atlanması, bazılarının yanlış aktarılması gibi durumlar önemli hukuki hatalara neden olabilmektedir. Bunun önlenmesi amacıyla CMK'nın 135. maddenin ikinci fıkrası hükmü uyarınca, şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinme hakkı sahipleriyle kurduğu iletişim kural olarak kayda alınmaması ve alınmışsa da durumun anlaşılması halinde derhal yok edileceği hükmü saklı kalmak koşuluyla, özel hayatla ilgili olan bilgilerin geçtiği kayıtlar dahi saklanmaktadır, ayrıca tutanakların düzenli olarak tutulması, yapılan denetleme sonucu elde edilen deliller bakımından güven oluşturmaktadır.⁵⁰

---

⁴⁵ Levent Bayram, **Adli Bilimlerde Ses ve Konuşma İncelemeleri**, Ankara, Seçkin, 2008, s.145

⁴⁶ Banta almak, teybe almak, manyetik bant, manyetik şerit üzerine kaydedilmiş mesaj anlamına gelen İngilizce bir sözcüktür. Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.zargan.com/sozluk.asp?Sozcuk=TAPE>, 11 Eylül 2008

⁴⁷ Bkz. “İddianamede önemli mesafe kaydedildi”, (Çevrimiçi) <http://www.cnnurk.com/2008/turkiye/11/06/iddianamede.onemli.mesafe.kaydedildi/499479.0/index.html>, 06 Kasım 2008; Bkz., “Dinlemedeki sorun uygulamada”, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/Siyaset/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&Kategori=siyaset&KategoriID=&ArticleID=986530&Date=04.09.2008&b=Dinlemedeki%20sorun%20uygulamada>, 04 Eylül 2008

⁴⁸ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁴⁹ Bayram, **Adli Bilimlerde Ses ve Konuşma İncelemeleri**, s.146

⁵⁰ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.135

4. İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN YASAKLAR

4.1. CMK’NIN 135. MADDESİNDE DÜZENLENEN ESAS VE USULLER DIŞINDA İLETİŞİMİN DİNLENEMEMESİ VE KAYDA ALINAMAMASI

CMK’nın 135. maddesinin 7. fıkrasını incelediğimizde iletişiminin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri ile ilgili genel bir yasaklamaya yer verildiğini görmekteyiz. Bu fıkra göre 135. maddede belirlenen esas ve usuller dışında, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişiminin dinlenmesi ve kayda alınması kim tarafından olursa olsun kesin olarak yasaklanmıştır.

Bu fıkra hükmünde dikkat çeken nokta ise, yer verilen tedbirlerin iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri olmasıdır. Bu durumda sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirlerine fıkra da yer verilmediğini görmekteyiz.

Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirleri, iletişimin içeriğine müdahale niteliği taşımadığından dolayı ilgili koşulların biraz daha esnetildiği ve yumuşatıldığı görülmekte ise de⁵¹, kanun koyucunun fıkra da sadece iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirlerini yer vermesindeki amacının, 135. maddenin genelinde iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri ile ilgili esas ve usuller düzenlenmişken, iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirlerinin katalog suçlar ile sınırlandırılmaması ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinde sürenin müteaddit defalar uzatılması mümkün olmadığı için maddenin diğer fıkralarından farklılık göstermesi nedeniyle, maddenin kendi fıkraları içerisinde çelişkiye düşmesinin önlenmesi olduğunu düşünmekteyiz ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirinin, iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri ile aynı esas ve usullere tabi olması

---

⁵¹ A.e, s.151

nedeniyle 135. maddenin 7. fıkrasında bu tedbiri de yer verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bununla birlikte, hiç kimse ait bir başkasının iletişimine ait sinyal bilgilerinin değerlendirmesini, iletişimin tespitini ve mobil telefonun yerinin tespitini bu tedbirlere ait gerekli usul ve şartlar oluşmadığı takdirde gerçekleştiremez. Bu tedbirler usulüne uygun uygulanmazsa, gizlilik ihlal edilmiş olacak, TCK'nın 285. maddesi (gizliliğin ihlali), TCK'nın 132 ve 137. maddesi (haberleşmenin gizliliğini ihlal)⁵² ve TCK 258. maddesinde (Göreve ilişkin sırrın açıklanması) düzenlenen suçlar çerçevesinde cezai sorumluluk doğacaktır.⁵³

Ayrıca 135. maddenin 7. fıkrasının önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine engel olduğu düşünülebilecektir ancak ceza muhakemesi kanunu işlenen bir suç ile ilgili olarak düzenlenmiş hükümleri içerdiğinden, bu kanun hükümlerinin ancak suç işlendikten sonraki dönem için geçerli olacağı, suç işlenmeden önceki döneme ait, önleme amaçlı hükümleri etkileyecek niteliğinin bulunmadığı, iletişiminin denetlenmesi bakımından mağdurun rızasının olması durumunda da hakkında tedbir uygulanan kişi, şüpheli veya sanık değil, mağdur olduğundan, 135. madde hükümleri bu fıkra hükmü uyarınca da uygulanmayacağı ifade edilmektedir.⁵⁴

4.2. TANIKLIKTAN ÇEKİNME HAKKI SAHİPLERİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLETİŞİMİN DENETLENEMEMESİ

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun ikinci maddesinin birinci fıkrası; suç işlediği şüphesi altında bulunan şahıs haricinde; yardım etme, aracılık etme ve yataklık etme kuşkusu altında bulunan herkesin telefonunu dinleme yetkisi vermekteydi. Ceza Muhakemesi Kanunu, 4422 sayılı kanundan farklı olarak iletişimi denetlenebilecek kişilere bir kısıtlama getirmiştir.⁵⁵

---

⁵² Özkorul, “Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar (Madde 132–140)”

⁵³ Doğan, “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri(Gizli Koruma Tedbirleri)”, s.3

⁵⁴ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti,...”, s.7

⁵⁵ Arif Yıldız, H. İbrahim Keskin, Özgür Sayar, **Ceza Muhakemesi Kanunu ve Kolluğun Adli Yetkileri**, İstanbul, Cem Ofset, 2005, s.22

Karşılaştırmalı hukukta, meslek sırrı saklama yükümlülüğü ve tanıklıktan çekinme hakkına sahip olanların özel bir korumaya sahip tutulmayıp dinlenebildiği düzenlemelere rastlayabildiğimiz gibi –İngiltere, Almanya⁵⁶-, Avusturya’da ise tanıklıktan çekinme hakkı sahipleri ile gerçekleştirilen iletişim denetlenememekte, İsviçre’de ise meslek sırrı saklama yükümlülüğü sahip kişilerin iletişimin denetlenmesi yasak olmasına rağmen etkili bir ceza kovuşturmasını engellememesi amacıyla tanıklıktan çekinme hakkı olan sanık yakınları bu kapsama dahil edilmemiştir, Fransa’da benzer bir uygulama bulunmaktadır.⁵⁷ Öğretide de, akrabalık ilişkisine dayanarak tanıklıktan çekinme hakkına sahip olanlar ile meslek gereği tanıklıktan çekinme hakkına sahip olanlar arasında bir ayırıma gidilmekte, akrabalık ilişkisine dayanarak tanıklıktan çekinme hakkına sahip olanlar ile ilgili iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabileceği genel görüş olarak kabul edilmekte, fakat şüpheli veya sanık ile müdafî arasında geçen iletişimin, eğer müdafinin soruşturmaya konu suça iştirak etme şüphesi yoksa, denetlemeyeceği görüşü kabul edilmektedir.⁵⁸

CMK’nın 135. maddesinin ikinci fıkrası "Şüpheli veya sanığın" tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişiminin kayda alınamayacağından ve eğer kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtların derhal yok edileceğinden bahsetmektedir.⁵⁹

Tanıklıktan çekinme konusu CMK’nın 45. ve 46. maddelerinde düzenlenmiştir. 45. madde akrabalık bağı nedeniyle tanıklıktan çekinebilecekleri sıralamaktadır:

- a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı,
- b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi,

---

⁵⁶ Yiğit, “Arama, Elkoyma ve Gizli Koruma Tedbirleri”, s.20

⁵⁷ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.88 vd.

⁵⁸ Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.6

⁵⁹ Zekeriya Yılmaz, **Notlu-Gerekçeli-Genel Açıklamalı Karşılaştırmalı ve Tutanaklı Ceza Muhakemesi Kanunu ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Seçkin, 2005, s.49

c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy,

d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları,

e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar; tanıklıktan çekinebileceklerdir.

Bununla birlikte, CMK'nın 46. maddesi de meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekleri sıralamaktadır:

a. Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgileri nedeniyle,

b. Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgileri nedeniyle,

c. Mali işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgileri nedeniyle; tanıklıktan çekinebileceklerdir.

İletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen bir delil, Anayasanın 38. maddesinde yer alan, bir şahsın mahkemede tanıklıktan çekinme yetkisi nedeniyle yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmama hakkını ve aynı zamanda 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 47. ve 48. maddelerinde düzenlenen tanıklıktan çekinme yetkisini ortadan kaldırır nitelikte olduğu için hukuken yok sayılması gerektiği ifade edilmekte idi⁶⁰ ve yapılan bu düzenleme ile bu çelişki giderilmiş oldu.

Meslek sırrı saklama yükümlülüğü ve tanıklıktan çekinme hakkına sahip olanlara özel bir koruma sağlanarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarına uygun düzenleme yapılmıştır, böylece, bu konu ile ilgili düzenleyici

---

⁶⁰ Feridun Yenisey, Erol Cihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Bs., İstanbul, Beta, 1998, s.211

hükümlerin bulunmaması dolayısıyla mahkumiyet kararları⁶¹ verilmesinin önüne geçilmiştir.⁶²

Bu düzenleme ile ilgili diğer bir önemli nokta ise, tanıklıktan çekinme hakkını kullanmak ilgili kişiler bakımında zorunlu değildir, bu nedenle tanıklıktan çekinebilecek kişi bu hakkından feragat edip tanıklık yapabilirler. Bu durumda dahi kişilerin tanıklıktan çekinme haklarını kullanıp kullanmaması bu sınırlamaya etki etmeyecek, tanıklık hakkında feragat eden kişi ile şüpheli veya sanık arasındaki iletişim kaydedilemeyecektir.⁶³

4.2.1. SUÇ ŞÜPHESİ ALTINDAKİ TANIKLIKTAN ÇEKİNEBİLECEK KİŞİLERİN DURUMU

Karşılaştırmalı hukukta, tanıklıktan çekinme hakkı sahipleri ile gerçekleştirilen iletişimin denetlenmesine kısıtlama getirilebildiğini belirtmiştik. Bununla birlikte, tanıklıktan çekinebilecek kişi suç şüphesi altında bulunuyor ise, bu kişilerinde iletişiminin dinleneceği kabul edilmektedir.⁶⁴ Öğretide de, suç şüphesi altındaki tanıklıktan çekinebilecek kişilerin iletişimlerinin denetlenebileceği görüşü kabul edilmektedir.⁶⁵

CMK'nın iletişimin denetlenmesi ile ilgili maddelerini incelediğimizde suç şüphesi altındaki tanıklıktan çekinebilecek kişilerin durumu ile ilgili bir düzenlemeye rastlamamakla beraber, 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁶⁶ 7.maddesinin

⁶¹ CASE OF KOPP v. SWITZERLAND, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=kopp&sessionid=17397678&skin=hudoc-en>, 11.09.2008

⁶² Hakeri, "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İletişimin Tespiti...", s.3

⁶³ Keklik, "Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi", s.4

⁶⁴ Sözüer, "Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...", s.101

⁶⁵ Ali Oğuz Şahin, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Kapsamında İletişimin Dinlenmesi Ve Tespiti", **Adalet Dergisi**, Sayı 3, (Çevrimiçi) http://www.yayin.adalet.gov.tr/3_sayi%20i%C3%A7erik/ali%20o%C4%9Fuz%20%C5%9Fahin.htm, 18 Mayıs 2008, s.13; Doğan, "Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri(Gizli Koruma Tedbirleri)", s.3; Erdem, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Telekomünikasyon...", s.6

⁶⁶ "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

4. fıkrasında “Ceza Muhakemesi Kanununun 135. maddesinde belirtilen yasal şartlar varsa, suç işleme şüphesi altındaki tanıklıktan çekinme hakkı olan şahıslar hakkında da hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla bu tedbire başvurulabilir” ifadesine yer verilerek bu konu ile ilgili bir düzenleme yapılmıştır.

Yapılan bu düzenleme, 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmelikte⁶⁷ kaynağını kanundan almayan bir yetkinin düzenlendiği, yönetmeliklerin kanuna aykırı olamayacağına ilişkin genel hukuk ilkesine aykırı davranıldığı, bu yönetmeliğin 7. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "suç işleme şüphesi altında olma" kavramı ile ilgili olarak, bir kişinin suç işleme şüphesi altında olduğunun nasıl ve kim tarafından belirleneceği ve bu belirlemenin hangi zaman dilimi için geçerli olacağı gibi belirsizlikler içermesi ve keyfi davranışlara ve yetkinin kötüye kullanılmasına neden olabileceği nedeniyle eleştirilmiştir.⁶⁸

Danıştay 10.Dairesi, 16.10.2007 tarihli ve 2007/2795 sayılı kararı ile bu yönetmeliğin 7. maddesinin 4. fıkrasının son cümlesi ile ilgili 5271 sayılı Yasa'nın 135. maddesinin 2. fıkrası ile 136. maddesinin 1. fıkrasına aykırı olarak iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulama alanının genişletildiği gerekçesi ile yürütmeyi durdurma karar vermiştir.

CMK'nın 135. maddesinin ikinci fıkrası "Şüpheli veya sanığın" tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişiminin kayda alınmasını kesin olarak yasaklamış olup, kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtların derhal yok edileceğini net bir şekilde ifade etmiştir. Bu ifadeden anlaşılacağı üzere kaydın içeriğinde ne olursa olsun, kaydın yok edilmesi gerekmekte olup, kayıt yok edileceği için tanıklıktan çekinebilecek kişinin suç işlediğini gösterebilecek somut olgu da yok edilmiş olduğundan, tanıklıktan çekinebilecek kişi hiçbir zaman bu olgular nedeniyle suç işleme şüphesi altında olmayacaktır.

---

⁶⁷ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁶⁸ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.161

Bu durum göz önüne alınarak, öğretide de suç işleme şüphesi altındaki tanıklıktan çekinebilecek kişilere yönelik iletişimin denetlenmesi tedbirlerinin uygulanabileceği kabul edilmekte olup, eğer bir kayda alma gerçekleşmişse ve bu kayıt dinlendikten sonra bu yasağın farkına varılmış ise ve daha önceden iletişimin, tanıklıktan çekinebilecek kişiler ile şüpheli veya sanık arasında gerçekleştiğinin tespiti mümkün değilse⁶⁹ ve iletişim detayları içerisinde tanıklıktan çekinebilecek kişilerin suç işlediğine dair somut olguların var olması halinde kaydın yok edilmeyip soruşturma veya kovuşturma da kullanılabileceğini dair bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

4.2.2. SADECE KAYDA ALINMA TEDBİRİNİN UYGULANMAMASI DURUMU

CMK'nın 135.maddesinin ikinci fıkrası, "Şüpheli veya sanığın" tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimde sadece iletişimin denetlenmesi tedbirlerinden kayda alma tedbirini yasaklamış olup, İletişimin tespiti, iletişimin dinlenmesi, sinyal bilgileri değerlendirilmesi ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirlerinden bahsetmemiştir.

İletişimin tespiti, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirleri haberleşmenin içeriğine müdahale olmadığından ve daha geniş bir uygulama alanına sahip olduğundan, bu tedbir bakımından, tanıklıktan çekinme hakkı sahipleriyle ilgili bir sınırlama getirilmemesi ve yine yakalanmamak amacıyla kaçan şüpheli veya sanığın genellikle tanıklıktan çekinebilecek kişilerin yanlarında saklanabileceği göz önüne alındığında, mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinin uygulanmasından sonuç alınabilmesi için de bir sınırlama getirilmesi gerekmediği kanaatindeyiz.⁷⁰

CMK'nın 135. maddesinin ikinci fıkrası hükmü Adalet Bakanlığı'nda oluşturulan Bilim Komisyonu'nda hazırlanırken, iletişimin dinlenmesine olanak

---

⁶⁹ Tanıklıktan çekinebilecek kişinin açık hat kullandığı veya sadece bir kereliğine bir başkasına ait iletişim aracını kullandığı durumlarda yapılan iletişimin tanıklıktan çekinebilecek kişiler ile şüpheli veya sanık arasında gerçekleştiğinin önceden tespiti mümkün gözükmemektedir.

⁷⁰ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.162

tanınmaması amacı ile iletişimin dinlenememesi de önerilmiş, ancak dinlenmeden iletişimin tanıklıktan çekinebilecek kişilerle ilgili olup olmadığının tespit edilemeyeceği gerekçesiyle sadece kayda alınamayacağının hükme bağlandığı ifade edilmiştir.⁷¹ Uygulama açısından bakıldığında zaman madde hükmünün geçerli olduğu çünkü uygulamada genellikle kayıt yapıldıktan sonra iletişimin dinlenmesine geçilmektedir.

Bununla birlikte, iletişim dinlenirken kayıt yapılması veya iletişimin dinlenip kayıt yapılmaması durumları da söz konusu olmakta olup, tanıklıktan çekinme hakkı olan kişilerin, sanık veya şüpheliyle iletişimi kayda alınamayacağı gibi, dinlenmesi durumunda, canlı dinleme yapan kolluk görevlisinin tanıklığının geçerli hale geleceği ve CMK'nın 135. maddesinin 2. fıkrasının dolaylı yoldan bertaraf edilmiş olacağı görüşleri öne sürülmesine rağmen, şüpheli veya sanık ile tanıklıktan çekinme hakkına sahip olan kimseler arasındaki konuşmaların dinlenmesi neticesinde, bu yönde bir düzenleme olmadığı takdirde tanıklıktan çekinme hakkına sahip olan kişinin tedbir kararı verilen suçun iştirakçisi olduğu anlaşılsa dahi, bu dinleme hukuka aykırı olduğu için, dinlemeyi yapan kolluk görevlisinin canlı tanıklığından da yararlanılamayacağı ifade edilmekte olup⁷², bu görüşe katılmaktayız.

4.3. MÜDAFİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLETİŞİMİN DENETLENEMEMESİ

Alman Ceza yargılamasında avukatın iletişiminin dinlenebileceği 1971 yılında verilen bir karar ile kabul edilmiş, daha sonra bu görüş yerini dinlemeyi yapan görevlinin telefon görüşmesinin müdafî ile yapıldığını fark ettiği anda dinlemeyi sona erdirmesi gerekeceği görüşüne bırakmıştır, bununla birlikte avukatın kendisi şüpheli konumunda ise, hakkında dinleme tedbiri uygulanmasının mümkün olduğu görüşü de kabul edilmektedir.⁷³ Avusturya'da ise müdafinin şüpheli veya sanık ile olan iletişiminin denetlenmesinin yasaklanmış olduğu, Avusturya Yüksek

⁷¹ Hakeri, "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İletişimin Tespiti...", s.3

⁷² Şen, **Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.91

⁷³ Çoksezen, "5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ve Avrupa İnsan hakları ...", s.8

Mahkemesinin ise faile yardım ve yataklık yapmaları veya menfaat sağlamaları durumunda bu yasağın geçerli olmayacağı yönünde içtihat ettiği belirtilmektedir.⁷⁴

Ayrıca, AİHM'in, 25.03.1998 tarihinde verdiği Kopp v. İsviçre kararında⁷⁵; avukatlık şirketi gibi işyerlerine gelen ve giden telefon haberleşmelerini, AİHS'in 8. maddesi 1. fıkrası kapsamında 'özel hayat' ve 'haberleşme' kavramları içerisinde kabul ettiği anlaşılmaktadır.⁷⁶

Mahkeme iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesi için, iç hukukta dayanağının olması ve hukuk kuralının ulaşılabilir ve öngörülebilir olması şartını aramaktadır. Çünkü iletişimin denetlenmesi tedbiri özel hayata ve haberleşmeye ciddi bir müdahale teşkil ettiğinden ve bu konuda kullanılan teknoloji devamlı olarak geliştiğinden, avukat ile müvekkili arasındaki iletişimin AİHS'nin 8. maddesinin koruması altında olduğunu⁷⁷, bu iletişimin dinlenmesinin kamusal makamın müdahalesi olarak nitelendirileceğini ve İsviçre iç hukukunda avukatla müvekkili arasındaki iletişime müdahalenin açık ve anlaşılır şekilde düzenlenmemiş olduğunu ifade etmekte, ulusal makamların takdir yetkisinin çerçevesinin ve sınırlarının yeterince belirgin olmaması gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir.⁷⁸

Ceza Muhakemesi Kanunumuzda, karşılaştırmalı hukuk açısından yerinde bir düzenleme yapılarak, savunma hakkını güvence altına almak amacıyla, CMK'nın 154. maddesinde yer alan müdafinin şüpheli ve sanıkla denetim ve izleme olmaksızın görüşme ve yazışma hakkının bir sonucu⁷⁹ ve bu görevi ile ilintili olarak, CMK'nın 136. maddesinde yapılan düzenlemeye göre, şüpheli veya sanığa yüklenen

---

⁷⁴ Sözüer, "Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...", s.99

⁷⁵ CASE OF KOPP v. SWITZERLAND, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=kopp&sessionid=17397678&skin=hudoc-en>, 11.09.2008

⁷⁶ Bahtiyar Peşter, "Karşılaştırmalı Hukukta İletişim Özgürlüğüne Müdahale", y.y., Ankara, 2005, s.26

⁷⁷ A.e.

⁷⁸ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.152

⁷⁹ Şen, **Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.92

suç dolayısıyla müdafinin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki⁸⁰ telekomünikasyon araçları hakkında, iletişimin denetlenmesi tedbirlerine başvurulamaz.⁸¹

Bununla birlikte müdafî, 135.maddenin 6. fıkrasında sayılan suçlardan birini bizzat işlemekte veya buna iştirak etmekte ise iletişiminin denetlenmesine her zaman karar verilebilir.⁸² İletişimin denetlenmesine karar verilebilmesi için gerekli şartların bulunmakta ise, müdafinin iletişiminin denetlenmesinde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Bu durum ise, kanunda düzenlenmemiş olmakla birlikte, 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁸³ 7. maddesinin 5. fıkrasında “*Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla suç şüphelisi olmayan müdafîin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında, Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci madde hükmü uygulanamaz*” ifadesine yer verilmiştir. Aynı yönetmeliğin 7. maddesinin 4. fıkrasına getirilen eleştiriye benzer şekilde, kaynağını kanundan almayan bir yetkinin düzenlendiği, yönetmeliklerin kanuna aykırı olamayacağına ilişkin genel hukuk ilkesine aykırı davranıldığı, bu yönetmeliğin 7. maddesinin 5. fıkrasında yer alan ‘suç şüphelisi olma’ kavramı ile ilgili olarak, bir kişinin suç şüphelisi olduğunun nasıl ve kim tarafından belirleneceği ve bu belirlemenin hangi zaman dilimi için geçerli olacağı gibi belirsizlikler içermesi ve keyfi davranışlara ve yetkinin kötüye kullanılmasına neden olabileceği nedeniyle eleştirmek mümkündür.⁸⁴

Danıştay 10.Dairesi 16.10.2007 tarihli ve 2007/2795 sayılı kararı ile bu yönetmeliğin 7. maddesinin 5. fıkrasında yer alan ‘suç şüphelisi olmayan’ ifadesi ile ilgili 5271 sayılı Yasa’nın 135. maddesinin 2. fıkrası ile 136. maddesinin 1. fıkrasına

---

⁸⁰ Bir toplumsal kümenin ya da daha kalabalık bir nüfus topluluğunun, yaşamak ve ekonomik etkinliklerini sürdürebilmek amacıyla seçip yerleştikleri kent, kasaba, köy ya da daha küçük bir yerleşim yeri olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Ruşen Keleş, **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, s.146

⁸¹ Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’ da Terör Suçları ve Yargılaması**, s.369

⁸² Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.444

⁸³ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁸⁴ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.161

aykırı olarak iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulama alanının genişletildiği gerekçesi ile yürütmeyi durdurma karar vermiştir.

CMK'nın 136. maddesi ile getirilen koruma, sadece müdafilik sıfatı taşıdığı süre içerisinde geçerli olup, şüpheli veya sanık ile avukat arasındaki ilişki müdafilik ilişkisi değilse, başka bir davada şüpheliyi temsil etmeye dayanan bir vekalet ilişkisi söz konusuysa, 136. maddedeki yasaktan söz etmek mümkün olmayacak, yani şüpheli hakkında iletişimin denetlenmesi tedbiri uygulanırken, o suçtan dolayı müdafii olan avukatla kurulan iletişim denetlenemezken, başka bir davada kendisini temsil eden avukatla kurduğu iletişim denetlenebilecektir.⁸⁵

CMK'nın 46. Maddesinde, avukatların tanıklıktan çekinme yetkisine sahip olduğu hükmü bulunmakta ve bu nedenle CMK 135. maddesinin 2. fıkrasının müdafileri de kapsadığı düşünülebilmektedir. Bu yüzden, müdafinin yalnızca "*bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki*" telekomünikasyon araçları hakkında CMK 135. maddesinin uygulanamayacağının pratik öneminin bulunmadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır.⁸⁶

CMK'nın 136. maddesi, 135. maddenin ikinci fıkrasıyla kısmen örtüşmektedir. Müdafii de tanıklıktan çekinebilecek kişilerdendir. Ancak 135. maddenin ikinci fıkrasında sadece iletişimin kayda alınması yasaklandığı halde, 136. maddedeki yasak bütün iletişimin denetlenmesi işlemleri bakımından geçerlidir. Ayrıca 136. madde, büro, konut ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları ile ilgili, yani mekana bağlı bir yasak getirdiği halde, 135. maddenin ikinci fıkrası, bu alanlar dışında da müdafinin iletişiminin kayda alınmasını engellemektedir.⁸⁷ Bununla birlikte, müdafinin şüpheli veya sanık ile iletişim kurmak amacıyla kullandığı tüm iletişimi araçlarına (sabit veya taşınabilir) ait verilerin 135. maddenin ikinci fıkrasında göre kayda alınamayacaktır.⁸⁸

---

⁸⁵ A.e., s.154

⁸⁶ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.444

⁸⁷ Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s.272

⁸⁸ Hüseyin Acurman, "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi", 2007, (Çevrimiçi) <http://www.kocaelibaros.org.tr/dergi/?islem=goster&makale=45>, 17 Ocak 2008, s.5

Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafinin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında kayda alınma işlemi yapılamayacağı CMK'nın 136. maddesi hükmünden anlaşılmaktadır. Bu hükmeye göre, taşınabilir iletişim araçlarının kapsam dışı bırakılması nedeniyle bir problem oluşacağını düşünmekteyiz⁸⁹. Örnek olarak, müdafinin taşınabilir bilgisayarını bazen bürosunda, bazen ofisinde, bazen parkta, bazen otobüste veya başka bir şehirde kullanarak internete bağlanıp iletişim kurması mümkündür. Aynı durum cep telefonu içinde geçerlidir. Bu durumda, avukatların tanıklıktan çekinme yetkisine sahip olduğu ve CMK'nın 135. maddesinin 2. fıkrasının müdafileri de kapsadığı düşünülecek olursa, kayda alınma her halükarda yasaklanmış olacak fakat büro, konut ve yerleşim yeri dışındaki mekanlarda yapılan iletişime yönelik - uygulamada zor gibi görünse de mümkün olduğundan- iletişimin dinlenmesi, iletişimin tespiti, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirlerinin uygulanmasında bir engel olmadığı kanaatindeyiz.

Bu nedenle, madde hükmü ile, savunma hakkını güvence altına almak amaçlandığı için, madde metninin “*Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafinin telekomünikasyon araçları hakkında, 135 inci Madde hükmü uygulanamaz*” şeklinde değiştirilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

4.4. ELDE EDİLEN VERİLERİN DURUMU VE YOK EDİLMESİ

Öğretide ve karşılaştırmalı hukukta da, suç şüphesi altındaki tanıklıktan çekinebilecek kişilerin –müdafilerin de- iletişimlerinin denetlenebileceği görüşü kabul edilmektedir.⁹⁰

CMK 135. maddesi ve ilgili devamı maddelerinde bu konu düzenlenmemiş olup, 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁹¹ 7.maddesinin 4. fıkrasında “suç

⁸⁹ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.741

⁹⁰ Şahin, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Kapsamında İletişimin...”, s.13; Doğan, “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri(Gizli Koruma Tedbirleri)”, s.3; Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.6; Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.101

işleme şüphesi altındaki tanıklıktan çekinme hakkı olan kişilerin durumu” ve 7.maddesinin 5. fıkrasında ise “suç şüphelisi olan müdafilerin durumu” düzenlenmiş fakat her iki düzenleme ile ilgili de Danıştay 10. Dairesi 16.10.2007 tarihli ve 2007/2795 sayılı kararında 5271 sayılı Yasa’nın 135. maddesinin 2. fıkrası ile 136. maddesinin 1. fıkrasına aykırı olarak iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulama alanının genişletildiği gerekçesi ile yürütmeyi durdurma karar vermiştir.

Bazı kayıtların silinmesi ve bazı kayıtların var olması sonucu kolluk tarafından soruşturmanın yönlendirilebileceği yönünde kuşklar oluşabileceği, bu nedenle dinleme faaliyeti sonucu iletişimin şüpheli veya sanık ile tanıklıktan çekinebilecek kişiler arasında olduğunu anlaşılması üzerine dinleme tedbirine son verilmesi, mevcut bir kayıt var ise de bunun imha edilmeyerek soruşturmanın bütünlüğünün korunması amacıyla saklanması yönünde kanuni düzenlemelere yer verilmesi gerektiği şeklinde görüşlere rastlanmaktadır.⁹² Biz bu kayıtların saklanması halinde bunların suiistimal edileceğini düşündüğümüzden, bu görüşe katılmamaktayız.

CMK’nın 135. maddesinin ikinci fıkrası ve gereği CMK’nın 136. maddesi gereği "Şüpheli veya sanığın" tanıklıktan çekinebilecek kişilerle ve müdafii ile arasındaki iletişimi kayda alınmasını kesin olarak yasaklamış olup, kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtların derhal yok edilecektir. Bu nedenle bu şahıslarla ilgili verilebilecek iletişimin denetlenmesi tedbirine, şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle ve müdafii arasındaki, iletişiminin denetlenmesi sonucu elde edilmiş deliller gerekçe gösterilerek karar alınması mümkün değildir.

Bununla birlikte tanıklıktan çekinebilecek kişilerle ve müdafinin bu şekilde elde edilen deliller haricinde, 135. maddenin 6. fıkrasında sayılan suçlardan birini bizzat işlediğini veya buna iştirak ettiğini gösterir kuvvetli şüphe belirtilerinin

---

⁹¹ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

⁹² Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.714

bulunması ve 135. maddede yer alan usul ve şartların varlığı durumunda iletişiminin denetlenmesine her zaman karar verilebilir.⁹³

Bunun yanında, tanıklıktan çekinme hakkı olan kişinin suça katıldığı başka delillerle önceden belirlenmişse ve tanıklıktan çekinebilecek kişi ‘şüpheli’ veya sıfatını kazanmış ve aynı ceza soruşturmasına bu sıfatla dahil edilmişse, ‘tanıklıktan çekinebilme hakkına sahip kişi’ sıfatını kaybetmiş olacak, bu nedenle iletişimin denetlenmesi mümkün olacak, uygulanan tedbir sonucu elde edilen kayıtlar hukuka uygun delil sayılacak ve bu verilerin tanıklıktan çekinebilecek kişi aleyhinde delil olarak kullanılabilmesi mümkün gözükmektedir.⁹⁴

Fakat biz, iletişimin her iki tarafı ile ilgili usulüne uygun verilmiş iletişimin denetlenmesi kararı mevcut olsa bile, bu konuda kanuni bir düzenlememe olmaması ve yönetmelik bazındaki düzenlemeler ile ilgili verilen yürütmeyi durdurma kararları nedeniyle, şüpheli veya sanık ile tanıklıktan çekinebilecek kişiler arasındaki iletişim kayıtlarının delil olarak kullanılamayacağı ve şüpheli veya sanık ile müdafii arasındaki iletişim kayıtlarının delil olarak kullanılamayacağı bununla birlikte 136. maddede yer alan mekanlarda diğer iletişimi denetleme tedbirlerinin de uygulanması sonucu elde edilen tüm bilgilerin delil olarak kullanılamayacağı kanaatindeyiz.

CMK 135. maddesinin 2. fıkrası kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar derhal yok edileceğinden bahsetmiş, kayıtların nasıl yok edileceği ise 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin⁹⁵ 7. maddesinin 4. fıkrasında “*Kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal imha edilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır*” hükmüyle gösterilmiştir.

Bu kayıtların yok edilmesi hallerinde imha işleminin Cumhuriyet savcısının "huzurunda imha" şeklinde yapılması öngörülmüş olup, bunun amacının yok etme

---

⁹³ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.444

⁹⁴ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.92

⁹⁵ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

işlemi sırasında mevcut kayıtlar arasında ayıklama, ayırma, seçme, belirleme işleminin söz konusu olmasıdır.⁹⁶ Kayıtların yok edilmesinin ardından bu işlem bir tutanağa bağlanacaktır.

5. İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE SON VERİLMESİ

CMK'nın 137. maddesinin 3. fıkrası iletişimin denetlenmesi tedbirine son verilecek iki hali düzenlemiştir:

- a. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde,
- b. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen iletişimin denetlenmesi tedbirine hakim onayının alınamaması halinde; iletişimin denetlenmesi tedbirine son verilecektir.

Bu iki durumda, Cumhuriyet savcısı tedbirin uygulanmasına derhal son verecektir. İletişimin denetlenmesi kararı verilmesi için mutlaka hakim kararı veya onayı aranırken, tedbire son verme konusunda yetki savcıya tanınmış, kişi hak ve özgürlükleri bakımından tedbire son verilmesi, iletişimi denetlenen şahıs için lehe bir durum olduğundan tedbire son verilmesi yetkisi Cumhuriyet savcısına verilmiştir.⁹⁷

Soruşturmayı yürüten savcı, yapmış olduğu soruşturma sonucunda fail ve fiil belirlenmişse, suç şüphesi için yeterli delil elde edilmişse, dava şartları da gerçekleşmiş ise, kural olarak, kamu davası açmak zorundadır, aksi halde kovuşturmaya yer olmadığı ya da diğer adıyla takipsizlik kararı verir.⁹⁸ CMK'da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar aşağıda sayılı hallerde verilebilir.⁹⁹

1. Kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi
2. Kovuşturma olanağının bulunmaması.

---

⁹⁶ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.164

⁹⁷ **A.e.**, s.138

⁹⁸ Kılıç, "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi", s.11

⁹⁹ Erdal Yerdelen, "Soruşturma m.145–174", (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/190.doc, 22 Haziran 2008, s.17

3. Cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların varlığı

4. Şahsi cezasızlık sebebinin varlığı

Cumhuriyet savcısı tarafından verilen iletişimin denetlenmesi kararı en geç 24 saat içinde hakim onayına sunulmuş olmasına rağmen hakim onaylamadığı veya hakim sunulan kararı 24 saat geçmesine rağmen onaylamadığı durumlarda iletişimin denetlenmesi tedbirine son verilir.

İletişimin denetlenmesi tedbiri;

- ✓ Katalog halinde sayılan suçlar için,
- ✓ Suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde,
- ✓ Başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmadığı hallerde,
- ✓ Hakim tarafından verilen kararda tayin edilen süre içerisinde, uygulanabilecektir.

Karşılaştırmalı hukukta, kanunda sayılan koşulların sonradan ortadan kalkması veya suçun aydınlatılması için tedbire gerek duyulmaması halinde tedbire son verilmesi doğrultusunda hükümlere rastlanmaktadır.¹⁰⁰

Tedbire belirlenen bir süre için karar verilmiş olması, tedbirin sürenin sonuna kadar devam edeceği anlamına gelmediği, tedbirin uygulanması için gerekli koşullardan birisi süre bitmeden ortadan kalkmış ise tedbirin uygulanmasına derhal son verilmesi gerektiği yönünde görüşler mevcuttur.¹⁰¹ Bu görüşlere katılmaktayız.

Bununla birlikte, CMK'nın 135 ve ilgili devamı maddelerinde iletişimin denetlenmesi tedbiri için gerekli koşulların ortadan kalkması durumunda iletişimi son

¹⁰⁰ Kılıç, "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi", s.12

¹⁰¹ Öztürk, Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.639; Şen, "İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", s.118

verileceği ile ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olup, sadece 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹⁰² 12. maddesinin 6. fıkrasına göre kararın uygulanması sırasında, hakkında tedbir uygulanan kişinin, suçu işlediğine ilişkin şüphe ortadan kalkarsa, tedbir Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile derhal kaldırılacaktır. Bu karar Cumhuriyet savcısı tarafından en kısa sürede Başkanlığa bildirilir” şeklinde yapılan düzenleme suç şüphesinin ortadan kalktığı hallerde iletişimin denetlenmesine son verileceği hükme bağlanmış, diğer koşulların ortadan kalkması durumu ise düzenlenmemiştir. Şüphenin ortadan kalkması durumunda tedbire son verileceği 4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleri ile mücadele kanununun 2. maddesinin 7. fıkrasında da düzenlenmişti.

CMK’nın 135. maddesinin 7. fıkrasında genel bir yasaklamadan bahsedildiğini ve 135. maddede belirlenen esas ve usullere riayet edilmeden yapılacak işlemlerin yasak olduğunu belirtmiştik. Bu nedenle iletişimin denetlenmesi tedbiri için gerekli diğer koşulların ortadan kalkması durumunda da, iletişimin denetlenmesi tedbirine devam edilemeyeceği ve edilmesi halinde, bu yasağın ihlal edilmiş olacağı ve elde edilen delillerin kullanılamayacağı görüşündeyiz.

Son verme nedeni olarak ‘kararın uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi’nden söz edildiği, bu düzenlemenin yerinde olmadığı, çünkü tedbirin uygulanmasına ilişkin koşulların, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararın verilmesinden önce de ortadan kalkmış olabileceği, bu nedenle ‘tedbirin uygulanmasına ilişkin koşullardan birisinin sonradan ortadan kalkması’na bir sona erme nedeni olarak yer verilmesinin daha isabetli olacağı görüşüne katılmamaktayız.¹⁰³ Aynı fıkra hükmünde iki ifadenin de bulunması gerektiği çünkü daha önce bahsettiğimiz kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın verilebileceği diğer hallerinde göz önüne alınması gerektiği kanaatindeyiz.

¹⁰² “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

¹⁰³ Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri...**, s.102; Erdem, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon...”, s.10

6. İLETİŞİM İÇERİKLERİNİN YOK EDİLMESİ

6.1. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DURUM

Karşılaştırmalı hukukta, tedbir neticesi elde edilen bilgilerin yok edilmesine dair hükümlere rastlamaktayız. Bu hükümler daha çok delil değeri olmayan ve tedbir sonucu ele geçen bulgularla ilgilidir. AİHM, Kruslin¹⁰⁴ ve Huvig¹⁰⁵ v. Fransa kararlarında görüldüğü gibi tedbirin uygulanmasına gerek kalmadığı takdirde, elde edilen bilgilerin yok edilmesi yükümlülüğünü öngörmüştür.¹⁰⁶ Fransa'da adli amaçlı iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen ve zaman aşımına uğrayan davaların bantları, savcılık denetiminde imha edilmek zorunda olup, imha işlemi tutanakla saptanmaktadır.¹⁰⁷

Alman hukukunda da elde edilen bilgilerden, ceza davası sırasında kullanılmayacak olanların, savcılık gözetiminde imha edileceği ve imha işlemi ile ilgili tutanak düzenleneceği öngörülmektedir.¹⁰⁸ Danimarka hukukuna göre telekomünikasyon yolu ile yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri sonunda, elde edilen ses kayıtları, alıkonulan belgelerin fotokopileri veya diğer dokümanlar, eğer ortada herhangi bir suç şüphesi yoksa imha edileceği, bununla birlikte yargılamada kullanılacak bilgi ve belgelerin bu kapsam dışında bırakılacağı öngörülmüştür.¹⁰⁹

İsviçre'nin bazı kantonlarında ve Hollanda'da ceza muhakemesinde değerlendirilmesi mümkün olmayan delillerin yok edilmesine dair normlar bulunmakta, yok etme işlemi; İsviçre'de muhakemenin sonunda, Hollanda, Portekiz gibi bazı ülkelerde ise, delillerin muhakemede kullanılamayacağının belli olmasından

---

¹⁰⁴ CASE OF KRUSLIN v. FRANCE,
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=kruslin&sessionid=17443105&skin=hudoc-en>

¹⁰⁵ CASE OF HUVIG v. FRANCE,
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=huvig&sessionid=17443105&skin=hudoc-en>

¹⁰⁶ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s.1012, Peşter, “Karşılaştırmalı Hukukta İletişim Özgürlüğüne Müdahale”, s.21

¹⁰⁷ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.141

¹⁰⁸ Yüksekdağ, “Özel hayatın gizliliği açısından haberleşme hürriyetinin sınırlandırılması”, s.35

¹⁰⁹ A.e., s.42

sonraki en kısa zamanda gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.¹¹⁰

6.2. HAKİM ONAYININ ALINAMAMASI VE KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARAR VERİLMESİ HALİNDE

CMK’da da iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen kayıtların yok edilmesi ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. CMK’nın 137. maddesinin 3. fıkrası iletişimin denetlenmesi tedbirine son verilecek iki hali ve elde edilen verilerin, tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi işlemini düzenlemiştir. Bu maddeye göre;

a. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde,

b. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen iletişimin denetlenmesi tedbirine hakim onayının alınamaması halinde; iletişimin denetlenmesi tedbirine Cumhuriyet savcısı tarafından derhal son verilecek ve bu durumda, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilecek, yok etme işlemi bir tutanakla tespit edilecektir.

Hakim kararının bulunmadığı denetleme tedbirleri sonucu elde edilen bilgilerin delil olarak kullanılması söz konusu olmayacağı için ve Cumhuriyet savcısının itiraz hakkı bulunmadığından dolayı Cumhuriyet savcısı tarafından verilen iletişimin denetlenmesi tedbirine hakim onayı alınana kadar geçen sürede elde edilen kayıtların on gün içinde yok edilmesi gerekmektedir.

Fakat kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde savcının bu kararına karşı itiraz mümkündür. Bu itiraz yolu CMK’nın 173. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiş ve suçtan zarar görenin, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde, bu kararı veren

---

¹¹⁰ Ahmet Gökcen, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit El Koyma ve Postada El Koyma**, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1994, s.202

Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına itiraz edebileceğini hükme bağlanmıştır.

Kovuşturma davasına Cumhuriyet savcısının bağlı bulunduğu ağır ceza mahkemesinin bakamama nedeni olarak, kovuşturma kararı verilmesi halinde davanın bu mahkeme önüne gelmesi ihtimalinin bulunması, böyle bir durumla karşı karşıya kalındığında, mahkeme başkanının kovuşturma kararı vermekle görüşünü belli ettiği ileri sürülebileceğinden, mahkemenin tarafsızlığından söz etmek mümkün olmayacağından, en yakın yer ağır ceza mahkemesinin kanun koyucu tarafından yetkili kılındığı ifade edilmektedir.¹¹¹

Dikkat edilmesi gerekir ki, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz için tanınan süre en geç on beş gün olmasına rağmen, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesinin ardından, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtların Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilmesi gerekmektedir. Yani bu durumda, kovuşturma kararı verildiği zaman iletişimin denetlenmesi tedbirine ait kayıtların yok edilmiş olma ihtimali bulunmaktadır.

Bu durumda kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesinin beklenmesi gerekmektedir. Kovuşturmayaya yer olmağı kararına karşı itiraz edilmesi ve kovuşturma kararı verilmesi halinde savcı soruşturmayaya yeniden başlayacak, soruşturma kapsamında önceden gerçekleştirilen iletişimin denetlenmesine ilişkin elde edilen verilerin de incelenmesine ihtiyaç olacak, fakat bu veriler yukarıda belirtilen hüküm uyarınca yok edilmiş olduğundan, soruşturma kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.¹¹²

Kovuşturmaya yer olmağı kararı her zaman için kaldırılabilir bir karar niteliğine sahip olduğundan, elde edilen iletişim kayıtlarının yok edilmesi hususunda savcıya bir takdir yetkisi tanınabileceği, tespit ve kayıtları ortadan kaldırma süresinin daha uzun tutulabileceği, kovuşturmayaya kararının kesinleşmesinin beklenebileceği

---

¹¹¹ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.454

¹¹² Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.142

ifade edilmektedir.¹¹³ Önemli sorunlara neden olabilecek bu düzenlemenin, kovuşturmayaya yer olmağı kararının kesinleşmesinden itibaren on gün içinde yok edilmesi şeklinde düzenlenmesinin bu problemi gidereceğı kanaatindeyiz.¹¹⁴

Bize göre burada karşımıza çıkacak diğ er bir sorun ise, kovuşturmayaya yer olmadığı kararının verilmesi ile birlikte iletişimin denetlenmesine son verilmesidir. Kovuşturmayaya yer olmadığı karara itiraz ve ardından bu itirazın değ erlendirilmesi için belli bir süre geç ecektir. Mahkemenin itirazı haklı bularak kovuşturma kararı vermesi halinde, iletişime son verildiğı bu süre içinde iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilebilecek delillerin elde edilmesinin önüne de geç ilmiş olacaktır.

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmelikte¹¹⁵ iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri birlikte ifade edilmiş olup, uygulamada iletişimin dinlenmesi tedbiri ile kayda alma tedbiri iç iç e uygulanmaktadır ve kayda alma tedbiri sonucu elde edilen kayıtların dinlenmemesi durumunda bu kayıtlar hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bu nedenlerle, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesinin ardından iletişimin dinlenmesi tedbirinin her halükarda durdurulması ama kayıt altına alma tedbirinin devam etmesi, itiraz süresinin dolması veya mahkemenin itirazı reddetmesi durumlarında ise dinlenen veya dinlenmeyen tüm kayıtların en geç on gün içinde yok edilmesi, mahkemenin kovuşturma kararı vermesi durumunda ise dinlenmemiş kayıtların dinlenmesi yoluna gidilmesi şeklinde bir düzenlemenin yapılması gerektiğı kanaatindeyiz.

Kovuşturmayaya yer olmadığı kararı üzerine iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen bilgilerin yok edilmesine ilişkin düzenlemenin hemen hemen hiçbir Avrupa ülkesinde bulunmadığı ve kanunumuzun bu bakımdan Avrupa ülkelerinden daha ileri bir adım atmış olduğı ifade edilmektedir.¹¹⁶

---

¹¹³ Şen, **Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.86

¹¹⁴ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.142

¹¹⁵ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

¹¹⁶ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İletişimin Tespiti,...”, s.6

CMK'da iki halde yok etme yükümlülüğünden söz edilmektedir, ilki, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesi veya savcının verdiği kararın hakim tarafından onaylanmaması nedeniyle tedbirin uygulanmasına son verilmesi halinde elde edilen verilerin savcının denetiminde yok edilmesi, diğeri ise şüpheli veya sanığın, tanıklıktan çekinme hakkı sahipleri ile kurdukları iletişim kayıtlarının savcının huzurunda yok edilmesidir.¹¹⁷ Bu ayrımın amacı, tümüyle imha işleminde bir ayıklama, ayırma, seçme, belirleme işlemi söz konusu olmadığından daha kolay bir işlem olup, savcının denetiminde yok edilmesine hükmedilmiş, buna karşılık bazı kayıtların imhasında, imha edilecek kayıtların ayıklanması, ayrılması, seçilmesi ve belirlenmesi gerektiğinden, bu kayıtlarında huzurda imhasına hükmedilmiştir.¹¹⁸

14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹¹⁹ 12. maddesinin 6. fıkrasında *“Kararın uygulanması sırasında, hakkında tedbir uygulanan kişinin, Kanunda öngörülen suçu işlediğine ilişkin şüphe ortadan kalkarsa, tedbir Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile derhal kaldırılır. Bu karar Cumhuriyet savcısı tarafından en kısa sürede Başkanlığa bildirilir”* şeklinde yapılan düzenleme suç şüphesinin ortadan kalktığı hallerde iletişimin denetlenmesine son verileceği hükme bağlanmış, fakat elde edilen verilerin imha edilmesi ile ilgili bir düzenlemeye ise yer verilmemiştir. CMK'nın 172. maddesinin 1. fıkrasına göre kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi durumunda verilebileceği düzenlendiğinden, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi sonucu uygulanan verilerin yok edilmesi ile ilgili hükümlerin suç işlediğine ilişkin şüphenin ortadan kalkması durumu sonucu elde bulunan verilerle ilgili de uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

---

¹¹⁷ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.145

¹¹⁸ **A.e.**, s.164

¹¹⁹ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

6.3. ŞÜPHELİ VEYA SANIĞIN TANIKLIKTAN ÇEKİNEBİLECEK KİŞİLERLE YAPTIĞI İLETİŞİME AİT KAYITLARIN YOK EDİLMESİ

Verilerin yok edilmesine ilişkin diğer bir hüküm de CMK'nın 135. maddesinin 2. fıkrasında yer almaktadır. Buna göre, şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle iletişiminin kayda alındığının sonradan ortaya çıkması durumunda kayıtlar derhal yok edilecektir. Maddede sadece iletişimin kayda alınmasının yasaklanmasına dair ifadeye paralel olarak yok edilecek veriler de bu kayıtlarla sınırlandırılmıştır.

CMK 135. maddesinin 2. fıkrası kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar derhal yok edileceğinden bahsetmiş, kayıtların nasıl yok edileceği ise 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹²⁰ 7. maddesinin 4. fıkrasında *“Kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal imha edilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır”* hükmüyle gösterilmiştir.

Bu kayıtların yok edilmesi hallerinde imha işleminin Cumhuriyet savcısının "huzurunda imha" şeklinde yapılması öngörülmüş olup, bunun amacının yok etme işlemi sırasında mevcut kayıtlar arasında ayıklama, ayırma, seçme, belirleme işleminin söz konusu olmasıdır.

6.4. YARGILAMA SONUNDA DİĞER KARARLARIN VERİLMESİ HALİNDE ELDE EDİLEN KAYITLARIN DURUMU

Karşılaştırmalı hukukta, tedbirin uygulanmasına gerek kalmadığı takdirde veya ceza davası sırasında veya sonrasında kullanılmayacak olan bilgilerin yok edilmesi yükümlülüğüne yer verildiğini daha önce ifade etmiştik.

---

¹²⁰ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi, hakim onayının alınamaması ve iletişimin, iletişimi denetlenmesi yasak kişiler ile ilgili olduğunun anlaşılması durumunda kayıtların yok edileceği hükme bağlanmış iken, bunlar dışında yargılama sonunda diğer kararların verilmesi halleri ile ilgili düzenlemelere rastlanılmadığından, elde edilen kayıtların bu durumlarda yok edilmeyeceği sonucuna varılabileceği belirtilmektedir.¹²¹

CMK'ya göre yargılama sonunda;

- Beraat kararı,
- Ceza verilmesine yer olmadığı kararı,
- Mahkumiyet kararı,
- Güvenlik Tedbiri kararı,
- Davanın reddi ya da düşmesi kararı
- Durma kararı, verilebilir.¹²²

Bu konu ile ilgili, düzenlemeye 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹²³ 9. maddesinin 3. fıkrasında rastlamaktayız. Bu fıkra iletişimin tespitine ilişkin verilerin ceza muhakemesinde kullanılmak üzere Türk Ceza Kanununda belirlenen dava zamanaşımı hükümleri dikkate alınmak suretiyle TİB tarafından arşivleneceğini düzenlemektedir. Fakat diğer tedbirler ile ilgili benzeri bir düzenlemeye rastlamamaktayız.

İletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen, ceza muhakemesinde kullanılamayacak bilgilerin –özel hayat ilişkin bilgiler ve ikili ve özel ilişkilere ait bilgiler- amacı dışında kullanılmaması için gerekli tedbirlerin alınması ve savcının

---

¹²¹ Öztürk, Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.639

¹²² Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.705-711

¹²³ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

denetiminde derhal imha edilmesi gerektiği, bununla birlikte ceza davası sırasında veya sonrasında kullanılabilirler bilgilerin ise dava zaman aşımı süresinin ardından imha edilmesi şeklindeki karşılaştırmalı hukuka uygun düzenlemelere hukukumuzda yer verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.¹²⁴

Yargılamaya son veren kararların hepsinde, iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen ve ceza davası sırasında veya sonrasında kullanılabilirler verilerin mutlak surette korunması gerekli olup, verilen kararın temyiz incelemesi yapılırken veya AİHM'e başvurulması halinde bu delillerin dosyada bulunması lazımdır çünkü bu veriler aynı zamanda verilen kararın delilleridir, dosyanın yeniden incelenmesi durumunda, tüm deliller mevcutken, iletişimin denetlenmesi suretiyle elde edilen delillerin yok edilmiş olması büyük bir eksiklik olur, bunun yanında sanığın beraat etmesinin dayanağının iletişimin denetlenmesi suretiyle elde edilen deliller olabileceği de göz önüne alınmalı, bu durum, ceza davası sırasında veya sonrasında kullanılabilirler verilerin mutlak surette korunmasını gerekli kılan diğer bir sebebi oluşturmaktadır.¹²⁵

6.5. VERİLERİN İMHA EDİLMESİ

Verilerin nasıl imha edileceği, 14.01.2007 tarihli 26434 sayılı yönetmeliğin¹²⁶ 13. maddesinde düzenlenmiştir.

Tedbir kararının uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmesi ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilen iletişimin denetlenmesi kararının hakim tarafından onaylanmaması halinde, tedbirin uygulanmasına Cumhuriyet savcısı tarafından son verilmesinin ardından, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar, Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç 10 gün içinde yok edilir. Soruşturma işlemlerinin tutanağa bağlanması gerektiğinden

¹²⁴ Sözüer, “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Dinlenmesi)”, s.2509; Mahmutoglu, “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, s.388; Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.86

¹²⁵ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.143

¹²⁶ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

ve madde hükmüne göre de işlemin tutanağa bağlanması zorunlu olduğundan, imha işlemi aynı yönetmeliğe göre, bu yönetmeliğin EK-2 sayı ile ekleri arasında matbu örneği konan İmha Tutanağına kaydedilir.

Veri taşıyıcısının üzerindeki kayıtların silinmesi imha için yeterli olabilir bununla birlikte, veri taşıyıcısının¹²⁷ Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesinden sonra, gerekmesi halinde Cumhuriyet savcısının belirleyeceği farklı bir yöntemle imha işlemi gerçekleştirilebilir.

7. İLGİLİSİNE İLETİŞİMİNİN DENETLENDİĞİNİN BİLDİRİLMESİ

7.1. GENEL OLARAK

Karşılaştırmalı hukukta, iletişimin denetlenmesi tedbiri sona erdikten sonra, tedbire maruz kalan kişilere bilgi verilmesi işlemi, tedbire başvurulmasında keyfiliği önlemek amacıyla uzun yıllardır birçok batı ülkesinde uygulanmaktaydı.

Bunun yanında, açık biçimde uygulanan bazı diğer koruma tedbirlerinden farklı olarak, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine ilişkin karar ve işlemler gizli yürütüldüğü için, ilgilinin, tedbirin uygulanmasından önce veya uygulandığı sırada hakkında bu tedbire başvurulduğunu bilmesi mümkün değildir.

Bu yüzden Anayasanın 36. maddesinin birinci fıkrasında¹²⁸ düzenlenen hukuksal korunma güvencesinin etkili olarak gerçekleşmesi, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasından sonra ilgiliye, hakkında tedbirin uygulandığının

---

¹²⁷ Veri taşıyıcısı; İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme tedbirlerinin uygulanması neticesinde elde edilecek ses ve görüntü bilgilerinin kaydedileceği araçları ifade eder. Bkz.: “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 26 Kasım 2008

¹²⁸ “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir” Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/11113.html>, 10 Kasım 2008

bildirilmesini gerekli kılmaktadır.¹²⁹ Bununla birlikte tedbir sona erdikten sonra ilgililere haber verilmemesi, etkili başvuru hakkını düzenleyen AİHS'in 13. maddesini ve temel hak ve hürriyetlerin korunmasını amaçlayan Anayasamızın 40. maddesine¹³⁰ de aykırılık teşkil edecektir.¹³¹

Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Avusturya'da iletişimin denetlenmesi kararına son verildiğinde, ilgisine iletişiminin denetlendiğinin bildirilmesi gerekmektedir.¹³² İsviçre Federal Kanunlarında ise, denetime maruz kalan kişilerin bundan haberdar edilip edilmeyeceği, edilecekse ne zaman edileceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır, fakat İsviçre Federal Mahkemesi, 1983 ve 1984 yıllarında bu konu hakkında verdiği kararlarında, AİHM'in kararları ve orantılılık ilkesi ile AİHS'nin 13. maddesinde öngörülen hukuki yollara başvurma hakkı gerekçe gösterilerek denetimin amacının tehlikeye düşmediğinin anlaşıldığı anda, ilgililerin tedbirden haberdar edilmesine hükmetmiş, kantonların çoğunluğun da, İsviçre Federal Mahkemesi'nin söz konusu kararlarının bir neticesi olarak, denetim sonrası haber verme yükümlülüğü kanunen düzenlenmiştir.¹³³

Fransa'da tedbirin ilgiliye bildirilmesi bakımından kanunda bir düzenleme yoktur. Bununla birlikte, Fransa'da savunma hakkı çerçevesinde sanığın dosya inceleme hakkı olup, sanık bu yolla denetim konusunda bilgi sahibi olabilmektedir.¹³⁴ İngiltere'de haberleşmesi dinlenen kişi, suçları aydınlatmayı zaafa uğratacağı düşünüldüğünden, tedbirden hiçbir aşamada haberdar edilmemektedir.¹³⁵ Fakat kişi telefonlarının dinlendiği yolunda herhangi bir biçimde kanaate ulaşırsa; kanunda kurulması öngörülen ve 5 hukukçudan oluşan komisyona müracaat

---

¹²⁹ Kılıç, "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi", s.13

¹³⁰ "Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. (Ek fıkra: 03/10/2001 - 4709 S.K./16. md.) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1113.html>, 10 Kasım 2008

¹³¹ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.61

¹³² Yılmaz, "Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Dinleme", s.3 vd.

¹³³ Sözüer, "Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...", s.105

¹³⁴ A.e., s.96

¹³⁵ Peşter, "Karşılaştırmalı Hukukta İletişim Özgürlüğüne Müdahale", s.39

edebilmekte, söz konusu komisyon bir telefon dinlemenin olup olmadığını ve eğer varsa bunun hukuka uygun olup olmadığını inceleyebilmektedir.¹³⁶

Kanun koyucu, 4422 sayılı ÇASÖMK’da yer verilmeyen, CMK’nın 137. maddesinin 4. fıkrası ile telekomünikasyon yoluyla iletişime müdahaleye AİHM kararları ve Anayasamızın 40. maddesi çerçevesinde standart kazandırmak amacıyla, hukukumuz açısından yeni bir uygulama olan ilgisine iletişiminin denetlendiğinin bildirilmesi uygulamasını hukukumuza kazandırmıştır.¹³⁷ Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde, "soruşturma evresinin bitiminden itibaren" en geç on beş gün içinde, Cumhuriyet Başsavcılığı, iletişimin denetlenmesi tedbirine maruz kalan ilgisine yazılı olarak bilgi vermekle yükümlü kılınmıştır.

Yazılı olarak yapılacak bu bildirimde;

- ✓ Tedbirin nedeni,
- ✓ Tedbirin süresi,
- ✓ Tedbirin kapsamı,
- ✓ Tedbirin sonucu, hakkında bilgiler yer alması zorunludur.

Adalet Bakanlığı’nda 2004 yılında CMK hazırlanırken oluşturulan Bilim Komisyonu’na bu bilgilerin yanında, uygulanan tedbirin maliyeti hakkında da bilgi verilmesine yönelik bir hüküm önerilmiş, ancak kanuna tedbirin maliyetine ilişkin bilgi verilmesi hususu alınmamıştır, bir hukuk devletinde vergi ödeyen kimselerin bu konuya ilişkin olarak da bilgilendirilmesinin gerekli olduğu ve bildirim zorunluluğunda bu konuya yer verilmesinin tedbire başvuranları, tedbirden beklenen getiri konusunda iyi bir değerlendirme yapmaya sevk edeceğinden yararlı olacağı ifade edilmektedir.¹³⁸

Örgütlü suçlarda ilgisine iletişiminin denetlendiğinin bildirilmesi işlemi, bu suçlarla mücadeleyi zorlaştıracak ileri sürülerek eleştirilmiştir. İlgisine bildirim, iletişimi denetlenen kişi hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı veya hakim

---

¹³⁶ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.95

¹³⁷ Osman Yaşar, **Uygulamalı ve Yorumlu 5271 Sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu**, Ankara, Cem, 2005, s.543

¹³⁸ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti,...”, s.6

onay vermemesi nedeniyle, tedbirin uygulanmasına son verilmiş ve o aşamaya kadar elde edilen kayıtlar imha edilmişse söz konusu olacaktır ve bu durumda zaten kişinin suçsuz olduğu karara bağlanmıştır.¹³⁹ Eğer denetlemeye ilişkin kayıtlar delil olarak kullanılacak ise bilgi verme zorunluluğu olmadığı gibi, soruşturma devam ediyor ise de bilgi verilmesi de söz konusu değildir.

Ancak, 04.12.2004 günü kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 137. maddesinin 4. fıkrasında “*Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde, en geç on beş gün içinde*” ilgisine iletişiminin denetlendiğinin bildirilmesi hükme bağlanmıştı. Hükümün bu şekliyle uygulanması sonucu soruşturma aşamasında soruşturmanın gizliliği ve suçla mücadele açısından bir zafiyet oluşması mümkün gözükmekte idi. Çünkü madde hükmüne göre soruşturma devam ediyor olsa bile, kayıtların yok edilmesinden sonra on beş gün içinde bildirim yapılması zorunluluğu nedeniyle, suç şüphelisine bir soruşturmaya maruz kaldığı bilgisi verilmiş olacaktı.

Karşılaştırmalı hukukta, iletişimin denetlenmesi tedbirinin sonuçsuz kalmayacağı ve soruşturmanın tehlikeye düşmeyeceği durumlarda, ilgisine iletişiminin denetlendiğinin bildirilmesi öngörülmüştür.¹⁴⁰ 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonrası yapılacak bildirimin zamanı soruşturma evresinin bitiminden itibaren, en geç on beş gün içinde olması hükme bağlanarak çıkması muhtemel zafiyetlerin önüne geçilmiştir.

Ayrıca, düzenlemede haber verme zorunluluğu için öngörülen soruşturma evresinin bittiği tarihin açık olmadığı ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi durumunda bu karara karşı itiraz süresinin dolmasının veya itiraz sonucunun beklenip beklenmeyeceğinin açıkça belirtilmiş olması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁴¹ Soruşturma evresinin bitimi olarak, kovuşturmanın kararının kesinleşme süresinin bitimini ve soruşturma evresi sonunda kamu davası açılmış ise bu sürenin

¹³⁹ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.148

¹⁴⁰ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.90

¹⁴¹ Keklik, “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, s.8

iddianamenin kabulünden itibaren başlayacağının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.¹⁴²

Bildirim yükümlülüğünün sadece tedbire son verilmesinin ardından yapılacak olması eleştirilmiştir.¹⁴³ Biz bu eleştiriye katılmamaktayız. Kanun koyucu, tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların ortadan kaldırılmayıp, muhakemede delil olarak kullanılması halinde, doğal olarak ilgisine bu konu hakkında bilgi verilmesi zorunluluğunu öngörmemiş çünkü muhakeme aşamasında gizlilik ortadan kalkacağı için¹⁴⁴ uygulanan tedbirin şartları ve elde edilen delilerin değerlendirilmesi mümkündür.¹⁴⁵

7.2. İLETİŞİMİNİN DENETLENDİĞİ BİLDİRİLECEK KİŞİLER

CMK'nın 137. maddesinin 4. fıkrasında iletişiminin denetlendiği konusunda bildirimde bulunulacak kişiyi belirtmek için 'ilgisine' ifadesi kullanılmıştır. Bilinmektedir ki, iletişimin denetlenmesi tedbiri esnasında şüpheli veya sanıkla birlikte, bunlarla görüşen üçüncü kişilerin iletişimlerinin dinlenmesi ve kaydı söz konusu olmaktadır. Bu nedenle bildirim yapılacak kişilerin kimler olduğu konusunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda, Almanya'da iletişiminin denetlendiği bildirilecek kişi, ilgili, tabirinden şüpheli veya sanık ile birlikte üçüncü kişilerinde anlaşılacağı kabul edilmektedir.¹⁴⁶ Amerika Birleşik Devletleri'nde ise şüpheli veya sanığa her halükarda bildirim yapılması zorunluluğu bulunmakta iken, üçüncü şahıslara bildirimde bulunulması hakimın takdir yetkisine bırakılmıştır.¹⁴⁷

Öğretide, bildirim yapılacak kişilerin, yalnızca şüpheli veya sanıkla sınırlı olmadığı, haberleşmenin diğer tarafını oluşturan üçüncü kişilere de -bu kişilerin kimlikleri biliniyor ve soruşturmanın amacı tehlikeye düşmeyecekse- bilgi verilmesi

¹⁴² Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.423

¹⁴³ Öztürk, Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.640

¹⁴⁴ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.728

¹⁴⁵ Şen, "İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", s.119

¹⁴⁶ Sözüer, "Türkiye'de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...", s.90

¹⁴⁷ A.e., s.98

gerektiği, CMK'nın 137. maddesinin 4. fıkrasında 'ilgili'den söz edilmek suretiyle buna işaret edildiği ifade edilmektedir.¹⁴⁸

Bununla birlikte, bildirimin sadece hakkında denetleme kararı verilen kişiye yapılacağı çünkü 137. maddenin son fıkrasında "ilgililere" değil "ilgisine" ibaresi kullanılarak, kanun koyucu geri bildirimin sadece şüpheli veya sanığa yapılacağını vurguladığı da ifade edilmekte, şüpheli veya sanık, iletişimin denetlenmesi tedbiri esnasında yüzlerce farklı kişiyle iletişim kurabilecek olup, bu kişilerin hepsinin kimlik bilgilerinin ve adresinin belirlenmesinin ve bu kişilere iletişimlerinin denetlendiğinin bildirilmesinin ağır bir iř yůkő ve maliyeti de beraberinde getireceği ve üçüncő kişilerle ilgili olarak bir suç isnadı söz konusu olmadığından üçüncő kişilere bildirimde bulunmadığı görüşlerine de yer verilmektedir.¹⁴⁹

Mevcut düzenlemede yer alan, 'ilgilisi' ifadesinin tek kişiye ifade etmesi nedeniyle, bildirim yapılacak kişinin yalnızca şüpheli veya sanık olduğu kanaatindeyiz. Bununla birlikte, iletişimin denetlenmesi tedbirinin temel hak ve özgürlüklerle yönelik ağır bir müdahale olması nedeniyle, iletişim kurulan tüm şahıslara yapılacak bildirimin getireceği maliyet ve herkesle aynı ölçőde iletişim kurulmadığı için tüm şahıslara yapılacak bildirimin gereksiz bir iř yůkő doğuracağı göz önüne alınarak, soruşturmanın amacının tehlikeye düşmeyeceği durumlarda ve bu durumu denetleyebilecek bir merciin bulunması amacıyla, hakimlere üçüncő kişilere bildirimde bulunulması konusunda takdir yetkisi tanınabileceği kanaatindeyiz.

8. ELDE EDİLEN DELİLLERİN HUKUKİ DURUMU

8.1. ELDE EDİLEN DELİLLERİN NİTELİĞİ

Bir olayın gerçekteştiğini veya olayın uyuşmazlık konusu olan noktalarını ispatlamak için kullanılan vasıtalara delil denir. Ceza muhakemesinde ispat edilmesi gereken iki tür uyuşmazlık olup, bu uyuşmazlıklar, suçun kim tarafından işlendiği

¹⁴⁸ Öztürk v.d., *Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler*, s.447

¹⁴⁹ Taşkın, *Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi*, s.150

gibi maddi ceza hukuku konuları ve tanıklıktan çekinmek isteyen gerçekten tanığın eşi olup olmadığının tespiti gibi ceza muhakemesi hukuku konularıdır.¹⁵⁰

Hakim kararını bir kanaate vararak vermesi gerektiğinden, yargılamada vicdani kanaat ilkesi geçerlidir, ve bu ilkeye göre, hukuka uygun elde edilmiş her şey delil olabilir ve elde edilen bu deliller serbestçe değerlendirilebilir.¹⁵¹

Ceza uyuşmazlığı ile ilgili her türlü hususun her türlü delille ispat edilebilmesi, sınırsız bir serbestliği ifade etmeyip, elde edilen bulguların delil olabilmesi için bazı özellikler aranmaktadır. Deliller;

a-gerçekçi olmalıdır,

b-akılcı olmalıdır,

c-olayı yansıtıcı olmalıdır,

d-olayın aydınlatılmasında fayda sağlamalıdır.

g-müşterek olmalıdır

e-hukuka uygun olarak elde edilmiş bulunmalıdır.¹⁵²

Yargıtay, 19.04.1993'te verdiği bir kararında; *"Ceza yargılamasının amacı, hiçbir duraksamaya yer vermeden maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Bu araştırmada, yani gerçeğe ulaşmada mantık yolunun izlenmesi gerekir. Gerçek; akla uygun ve realist, olayın bütünü veya bir parçasını temsil eden kanıtlardan veya kanıtların bütün olarak değerlendirilmesinden ortaya çıkarılmalıdır, yoksa birtakım*

---

¹⁵⁰ Avcı, "Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği...", s.66

¹⁵¹ Şahbaz, **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, s.202

¹⁵² Bayram, **Adli Bilimlerde Ses ve Konuşma İncelemeleri**, s.162, Cemal Öztürk, "Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı, Çeşitleri, Muhtevası, Kaynağı, Ortaya Konması ve Reddi", **Polis Dergisi**, Sayı 44, (Çevrimiçi) <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm>, 20 Ocak 2008, s.2

varsayımlara dayanılarak sonuca ulaşılmaması, ceza yargılamasının amacına kesinlikle aykırıdır " demek suretiyle bu özellikleri vurgulamıştır.¹⁵³

Mahkemeler, cezai bir uyuşmazlığın maddi yönünü çözebilmek için gerçeği araştırırlar. Bu araştırmaların sonunda hakimin hükme varması, araştırılan maddi meselenin ‘sabit görülmesi veya görülmemesi’ şeklinde olacaktır, hakimin vardığı sonuç, taraflar bakımından ise meselenin ‘ispat edilmesi veya edilmemesidir’, işte taraflar bakımından ‘ispat’, hakim bakımından ‘sabit görme’ ve maddi mesele bakımından ‘sübut’ denilen faaliyetler için kullanılan vasıtalar ‘delil’ denilmekte, delil, hakimin muhakeme sonucunda maddi olayı çözmesine ve bunu sabit görmesine veya görmemesine hizmet eden araçlar olarak tanımlanabilmektedir.¹⁵⁴

Delilleri sınıflandırmaya tabi tutabilmemiz mümkün olup bunları birkaç yönden sınıflandırmaya tabi tutmak mümkündür.

İlk olarak, deliller beyan, belge ve belirti delilleri olarak çeşitlendirilebilmektedir.¹⁵⁵

1. Beyan Delilleri; uyuşmazlık konusu maddi olaya ilişkin açıklamalardır.

2. Belge delili; olayın bire bir belirli şekillerle bir nesne üzerine aktarılması olarak tanımlanabilmekte, kovuşturma evresinin duruşma devresinde, belge delilleri okutulabilmektedir.

3. Belirti delilleri ise olaydan geriye kalan, her türlü iz ve eserin belirti delili kapsamında olduğu ifade edilmekte, Belirti delilleri kural olarak dolaylı deliller olup, uyuşmazlığı doğrudan çözmezler¹⁵⁶. Bunlar ise;

a. Bilirkişi Mütalaası

---

¹⁵³ Avcı, “Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği...”, s.68

¹⁵⁴ Mahmut Koca, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, (Çevrimiçi)
<http://ogrenci.hacettepe.edu.tr/~b0122202/Inetpub/wwwroot/hukuk/cezahukuku/muhakeme.htm>, 2008, s.1

¹⁵⁵ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.216

¹⁵⁶ Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri...**, s.142

b. Keşif Delilleri -Yasa’da sayılmış ve tanımlanmış biçimde olmamak kaydıyla (beyan delilleri, belge delilleri ve bilirkişi mütalaası hariç) beş duyu organı ile yapılan algılama faaliyetleri sonucu elde edilen bilgiler- olarak çeşitlendirilebilmektedir.¹⁵⁷

Ayrıca deliller;

1. Kaynağı Kişi Olan Deliller (Beyan Delilleri)

2. Kaynağı nesne olan deliller (Belge Ve Belirti Delilleri), şeklinde sınıflandırabilmektedir.¹⁵⁸

Bunların dışında,

1. Doğrudan doğruya deliller (Direkt olarak olayı aydınlatmaya yeterli deliller)

2. Dolaylı (Belirti) deliller (Direkt olarak olayı aydınlatmaya yeterli olmayan ama olayın aydınlatılmasına yardımcı olabilecek deliller), şeklinde de delilleri tasnif etmek mümkündür.¹⁵⁹

Maddi gerçeğin araştırıldığı ceza muhakemesi hukukunda, hukuka uygun yollarla elde edilmiş olayla ilgili her şey delil olarak kabul edilmekte olup, hakimlerin bu delilleri serbestçe değerlendirebilme yetkisi bulunmakta, bu nedenle hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş olan ses veya görüntü kayıtları da delil olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁰

Karşılaştırmalı hukukta, Almanya ve Finlandiya’da iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucu elde edilen veriler delil olarak kullanılabilmekte, Alman hukukunda

---

¹⁵⁷ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.216

¹⁵⁸ A.e.

¹⁵⁹ Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri...**, s.142; Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.214

¹⁶⁰ Anayasa mahkemesinin 16 Ocak 1998 tarihli 1997/1 emsal sayılı 1998/1 karar sayılı kararını incelediğimizde hukuka uygun elde edilmiş ses ve görüntü kayıtlarını delil olarak kabul ettiğini görmekteyiz. Bkz.(Çevrimiçi) <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/SPK/K1998/K1998-01.htm>, 12 Kasım 2008; Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.251

bu veriler keşfe konu eşya ya da yazıya döküldüğünde belge delili olarak kabul edilmektedir, İngiltere, İtalya, İrlanda, Avusturya, Fransa’da ise, doğrudan delil olarak kullanılamamakta, bunların aracılığıyla başka delillere ulaşılması amaçlanmaktadır.¹⁶¹

Ses bandı, film şeridi veya veri taşıyıcılarında yer alan ses, görüntü vb. diğer bilgilerin belge delili mi yoksa belirti delili mi olduğu öğretide tartışmalıdır. Belge delilini; olayın bire bir belirli şekillerle bir nesne üzerine aktarılması olarak tarif etmiştik¹⁶², olay yazıya döküldüğünde olayın aktarıldığı nesne yazılı bir belge, ses veya görüntü olarak tespit edildiğinde ise olayın aktarıldığı nesne ses bandı, film şeridi veya herhangi bir veri taşıyıcısı olabilecek, bu nedenle belge delili olarak nitelendirebilecektir.¹⁶³ Bununla birlikte, CMK’da belgelerin okunmasından söz edildiğinden¹⁶⁴, eğer yazıyı dökülmüş ve okunabiliyorsa belge delili, eğer okuma dışında görülmek ve dinlenmek suretiyle, içeriği tespit ediliyorsa, keşif faaliyetinin konusu belirti delili¹⁶⁵ olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.¹⁶⁶

Belirti delilleri de kural olarak dolaylı deliller olup, uyumsuzluğu doğrudan çözemediklerinden dolayı, teknik anlamda sağlamlıkları kabul edilen¹⁶⁷ ve hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş ses kayıtları keşfe konu belirti delili olarak kabul

¹⁶¹ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.88 vd.; Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.165

¹⁶² Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.216

¹⁶³ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.251

¹⁶⁴ CMK’nın 214. maddesinin 1. fıkrası “ Bir açıklamayı ve görüşü içeren resmi belge ve diğer yazılar ve fenni muayene ve doktor raporlarının okunmasından sonra gerekli görülürse belge ve diğer yazılar veya raporda imzası bulunanlar, açıklamada bulunmak üzere duruşmaya çağrılabilirler” ve 215. maddesi “Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafisine sorulur.” Bkz. (Çevrimiçi)

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1431.html>, 25 Kasım 2008

¹⁶⁵ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.730

¹⁶⁶ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.259, Sözüer, “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Dinlenmesi)”, s.2511; Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.687

¹⁶⁷ Mevcut teknoloji ile sesler üzerinde değişiklik, tahrifat, ses taklidi, montaj yapılabilmesi mümkündür, bununla birlikte teknik incelemeler yoluyla sesin bu işlemlere maruz kalıp kalmadığı da anlaşılabilmektedir. Eğer ortada böyle bir iddia var ise öncelikle bu iddianın araştırılması gerekmektedir.

edilmeli¹⁶⁸, Anayasa Mahkemesi¹⁶⁹ ve Yargıtay kararları¹⁷⁰ doğrultusunda genellikle mahkumiyet kararı verilirken başka delillerle desteklenmeleri gerekmektedir.¹⁷¹

İletişimin denetlenmesi tedbiri esnasında, suçla ilişkili ikrar veya örtülü beyanlara rastlanması mümkündür. Yargıtay Ceza Genel Kurulu verdiği bir kararında¹⁷² mahkeme önünde yapılan ikrarın dahi tek başına yeterli olmadığı ve söz konusu fiilin ikrar eden şahıs tarafından işlendiğinin başkaca delillerle desteklenerek doğrulanmadığı sürece mahkumiyet kararı vermeye yeterli olmadığı kararını vermiştir.¹⁷³ Ses kayıtlarının, mahkumiyet kararı verilirken tek delil olarak kullanılamayacağı bu karardan da anlaşılmaktadır.

Kiminle, nerede ve ne zaman görüşüldüğüne dair iletişimin tespitine ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine dair verilerin belge delili olduğu ve bir sonuç ifade edebilmeleri için bunlarında başka delillerle desteklenmeleri gerektiği kanaatindeyiz.¹⁷⁴

Bunların yanında, usulüne uygun doldurulup muhafaza altına alınmamış, usulüne uygun bir şekilde mahkemeye sunulmamış ses ve görüntü kayıtlarının ise delil olarak kabul edilebilmesi mümkün olmayıp, bunlar başka deliller ile desteklense dahi bu tür kayıtların ceza muhakemesinde delil olarak kabul edilmesi mümkün değildir.¹⁷⁵

CMK'nın değişik maddelerinde ses ve görüntü kayıtlarının alınmasının ve saklanması düzenlendiği, CMK'nın çağın gerisinde kalmamak için ses ve görüntü

---

¹⁶⁸ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.731

¹⁶⁹ Anayasa Mahkemesinin 1971/41 esas sayılı 1971/67 karar sayılı 17.08.1971 ve 19.08.1971 tarihli kararı “Yargıtayın ve Askeri Yargıtayın oturmuş içtihatları teyp bantlarının tek başına delil kabul edilemeyeceği yolundadır.” Bkz. (Çevrimiçi), <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1971/K1971-67.HTM>, 25 Kasım 2008

¹⁷⁰ Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 2007/10769 emsal sayılı ve 2007/12034 karar sayılı kararı; Yargıtay 9. ceza Dairesinin 05.10.1984 tarihli 1984/1835 emsal sayılı ve 1984/3436 karar sayılı kararı;

¹⁷¹ Sözüer, “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri (İletişimin Dinlenmesi)”, s.2511

¹⁷² 11.03.1991 Tarihli, 1991/1-28 Emsal sayılı, 1991/68 Karar sayılı kararı

¹⁷³ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.94; Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.259

¹⁷⁴ Şen, **Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.100

¹⁷⁵ Bayram, **Adli Bilimlerde Ses ve Konuşma İncelemeleri**, s.161; Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.732

kayıtlarının delil olarak değerlendirilmesini benimsediği ve ses ve görüntü delillerine güvenmek zorunda kaldığı ve önem verdiği görülmektedir.¹⁷⁶

8.2. HUKUKA AYKIRI ELDE EDİLEN DELİLLERİN DURUMU

Ceza muhakemesi sadece maddi boyutu olan bir hukuk sistemi değil, moral boyutu da çok önemli olan bir sistemdir. Bu nedenle, maddi gerçeğe; hukuka, insan haklarına saygılı bir şekilde ulaşılması hedeflenmektedir. Hukuka aykırılıklara göz yummak muhakemenin moral boyutunu ihmal edeceğinden toplum nezdindeki saygınlığının da kaybolmasına neden olacaktır.¹⁷⁷

Bu nedenle, kanun koyucu, delillerin nasıl elde edileceğini tanımlamış ve delillerin kanunda belirtilen yöntemlere uygun elde edilmesini zorunlu kılmıştır.¹⁷⁸ Bu nedenle, tüm deliller kanuna uygun elde edilmiş olması gerekir. Delil elde edilirken kanunda gösterilen kuralların dışına çıkılmamasını emreden yasak, delil elde etme yasağı ve bu yasağın dışına çıkılarak hukuka aykırı yollardan elde edilen delil de hukuka aykırı delil olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁹

Delil yasakları, hukuk devleti esaslarına uygun bir ceza muhakemesinde delil elde edilmesi ve değerlendirilmesi işlemlerine getirilen sınırlamalar olarak tanımlanabilmektedir.¹⁸⁰

Delil yasaklarının amacı, insan haklarını ve temel hak ve hürriyetleri korumaktır. Anglo-Amerikan hukuk sistemine göre ise, delil yasaklarının amacı polisi disiplin altına almak olup, hukuka aykırı delilin yargılamada ve hükümde değerlendirilmediğini gören kolluğun, hukuka uygun davranmaya yöneleceği düşünülmüştür, bununla birlikte Anglo-Amerikan sisteminin tam tersine, Kara

---

¹⁷⁶ CMK 140. maddesi, CMK'nın 81. maddesinin 1. fıkrası ve CMK'nın 52. maddesinin 3. fıkralarında yer verilmiştir. Bkz. Hanifi Sever, **Adli Ses İncelemeleri ve Hukuki Boyutu**, Ankara, Adalet, 2008, s.188

¹⁷⁷ Koca, "Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı", s.4

¹⁷⁸ İhsan Darende, "Ceza Yargılamasında Görüntü ve Ses Kasetlerinin Delil Olması", (Çevrimiçi) <http://www.turkhukuksitesi.com>, 22 Temmuz 2008

¹⁷⁹ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.692

¹⁸⁰ Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.281

Avrupa'sı sisteminde, kolluğun üzerindeki bu etki delil yasaklarının amacı olmayıp, sadece ortaya çıkması arzu edilen diğer bir etkidir.¹⁸¹

Bu yasağın dışına çıkılarak hukuka aykırı yollardan elde edilen delillerin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorunu, ceza muhakemesinin en tartışmalı konularından birisidir. Ülkemizde, özellikle 1992 yılında 3842 sayılı yasa ile CMUK'nun 254. maddesine son fıkra olarak eklenen “*soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz*” şeklindeki hükümden sonra yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmış, bu konu Amerika Birleşik Devletlerinde bir asırdan ve Kıta Avrupasında ise yarım asırdan fazla bir süredir devam eden bir tartışma konusudur.¹⁸²

Hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda üç farklı yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, nasıl elde edildiğine bakılmaksızın elde edilen delillerin mutlak olarak değerlendirilmesini öngören kesin kabul yaklaşımıdır, ikincisi, ilk görüşün zıddı olarak, hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin mutlak değerlendirme yasağına tabi olmasıdır, üçüncüsü ise, hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin bazı durumlarda değerlendirilmesini, bazı durumlarda değerlendirilmemesini öngören esnek yaklaşımdır.¹⁸³

Amerikan hukukunda mutlak değerlendirme yasağı benimsenmekle birlikte buna bazı istisnalar getirilmiştir. İngiliz hukukunda esnek yaklaşımın, Alman hukukunda ise yasak sorgu yöntemleri dışında esnek yaklaşımın kabul edildiğini görmekteyiz.¹⁸⁴ Fransa, Avusturya, İsviçre ve İtalya’da¹⁸⁵ hukuka aykırı delillerin değerlendirilmesinde esnek yaklaşım kabul edilmektedir.¹⁸⁶

¹⁸¹ Avcı, “Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği...”, s.76

¹⁸² Koca, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, s.3

¹⁸³ Ali Şafak, Vahit Bıçak, **Ceza Muhakemesi Hukuku ve Polis**, 3. Baskı, Ankara, Liberte, 1999, s.252 vd.

¹⁸⁴ Koca, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, s.8; Feridun Yenisey, Sinan Altunç, “İletişimin Denetlenmesi Hakkında”, (Çevrimiçi)http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/dwnldCntHT.jsp?pFilePath=doc_.fy_.makaleler&pFileName=CMK_135_hakkinda_yeni.doc, 15 Mayıs 2008, s.26

¹⁸⁵ Sever, **Adli Ses İncelemeleri ve Hukuki Boyutu**, s.198

¹⁸⁶ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.95 vd.

1992 yılında yapılan CMUK değişikliğine kadar ceza muhakemesi hukukumuzda, ‘değerlendirme yasağı’na ilişkin somut bir hüküm bulunmamakta iken, Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani ve Aşağılayıcı Muamele ve Cezanın Önlenmesi Sözleşmesinin 15.maddesiyle¹⁸⁷ değerlendirme yasağı öngören hükmün iç hukukumuza girdiği ifade edilmektedir.¹⁸⁸

18.11.1992 tarihinde 3842 sayılı yasa ile yapılan CMUK¹⁸⁹ değişikliği ile kanunumuza biri özel diğeri ise genel değerlendirme yasağı öngören iki hüküm girmiştir. CMUK’a ‘yasak sorgu yöntemleri’ başlığını taşıyan 135/A maddesi ve genel değerlendirme yasağını düzenleyen CMUK’un 254. maddenin 2. fıkrası eklenmiştir.¹⁹⁰

03.10.2001 günü 4709 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle Anayasamızın 38. maddesine “*Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez*” hükmü eklenerek, hukuka aykırı deliller konusundaki tavır açıkça ortaya konmuştur.¹⁹¹ Bu düzenlenmenin Anayasa’da yer alması ile bu hükmün sadece CMUK’ta yer alması sebebiyle suç soruşturmalarını kapsadığına dair ifade edilen görüşlerin hükmü kalmamış, Anayasa her ferdin uyması gereken en üst yasa olduğundan, bu hüküm, tüm yargılama hukuku ve hatta özel şahıslar bakımında ifade eder hale gelmiştir.¹⁹²

Anayasasının bu hükmü uyarınca 04.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda bu yönde düzenlemeler yapılmıştır.

CMK’nın 147. maddesinde sayılan şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesi esnasında uyulması gereken hususlara uyulmaması durumunda veya 148. maddesinde yer verilen ifade alma ve sorguda

¹⁸⁷ “Her taraf devlet işkence yapılarak alındığı tespit olunan herhangi bir ifadenin, işkence yapmakla itham olunan kişi aleyhinde delil olarak kullanılması hariç, herhangi bir kovuşturmada delil olarak kabul edilmemesini sağlayacaktır.” Bkz. (Çevrimiçi)

http://www.ihb.gov.tr/mevzuat/um_bm_sozlesmeleri/TConAgainstTorture.pdf, 11 Aralık 2008

¹⁸⁸ Koca, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, s.11

¹⁸⁹ Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/1412.htm>, 08 Haziran 2008

¹⁹⁰ Koca, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, s.12

¹⁹¹ Ersan Şen, “Hukuka Aykırı Deliller”, (Çevrimiçi)

<http://hakanevcin.blogspot.com/2007/07/hukuka-aykr-deliller-prof-dr-ersan-en.html>, 17 Ağustos 2008

¹⁹² Öztürk v.d., **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, s.289

yasak usullerin uygulanması durumunda elde edilen beyanın, delil olarak kabul edilmesi mümkün değildir.¹⁹³

Ayrıca, CMK'nın 217. maddesinin 2. fıkrasında ise yüklenen suçun, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delillerle ispat edilebileceği ifade edilmiş, muhakeme esnasında ortaya konulan delil, CMK'nın 206. maddesinin 2 fıkrasının a bendine göre hukuka aykırı elde edilen delillerden ise red olunacağından bahsedilmiş, yine CMK'nın 230. maddenin 1. fıkrasının b bendine göre hukuka aykırı elde edilen delillerin ayrıca gösterilmesi gerektiği belirtilerek hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin değerlendirilmesine ilişkin yasak vurgulanmak istenmiş ve hüküm hukuka aykırı deliller dayanak gösterilerek verilmişse, CMK'nın 289. maddesine göre, hükmün kesin hukuka aykırı olması sonucunun doğacağı kabul edilmiştir.¹⁹⁴

Anayasamızda ve Ceza Muhakemesi kanunumuzda yer alan bu ifadelerden anlaşılacağı üzere hukukumuz, hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusundaki yaklaşımlardan mutlak değerlendirme yasağını kabul etmiştir. 18.11.1992 tarihinde 3842 sayılı yasa ile yapılan CMUK¹⁹⁵ değişikliğine kadar meydana gelen hak ihlallerinin mutlak değerlendirme yasağının kabul edilmesinde önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Anlaşılacağı üzere, iletişimin denetlenmesi tedbirini düzenleyen CMK'nın 135 ve ilgili devamı maddelerinde sayılan esas ve usullere göre verilmemiş hakim kararına dayanmayan iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilmiş olan delillerin herhangi bir şekilde kullanılması mümkün değildir. Bu şekilde elde edilmiş delillerin kullanılması durumunda hukuka aykırılık doğacak, hüküm bu deliller dayanak gösterilerek verilmişse kesin hukuka aykırı gelecektir.

Bir diğer tartışma konusu ise, hukuka aykırı delillerin uzak etkisi veya 'Zehirli ağacın meyvesi de zehirlidir' olarak tabir edilen¹⁹⁶, verilen iletişimin denetlenmesi tedbiri kararının hukuka aykırı olmasına rağmen, bu tedbire

¹⁹³ Avcı, "Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği...", s.79

¹⁹⁴ Centel, Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.698

¹⁹⁵ Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/1412.htm>, 08 Haziran 2008

¹⁹⁶ Şahbaz, **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, s.150

dayanılarak, hukuka uygun olarak verilmiş kararlar sonucu uygulanan farklı koruma tedbirleri ile elde edilen delillerin ne dereceye kadar ceza muhakemesinde kullanılacağıdır.¹⁹⁷

Alman öğretisinde, hukuka aykırı olarak verilen telefon dinleme kararları sonucu elde edilen bilgilerden yola çıkılarak elde edilen delillerin de “hukuka aykırı delil” haline geleceğini ve bunların da kullanılamayacağı kabul edilmektedir.¹⁹⁸

Hukukumuz, hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda mutlak değerlendirme yasağını kabul etmiş olduğundan, CMK’nın 217. maddesinin 2. fıkrasının hükmüne göre, hukuka aykırı olarak verilmiş iletişimin denetlenmesi tedbiri kararlarına dayanılarak uygulanan diğer koruma tedbirleri ile elde edilen delillerinde yargılamada kullanılamayacağı kanaatindeyiz.

9. TESADÜFİ ELDE EDİLEN DELİLLERİN DURUMU

9.1. GENEL OLARAK

Tesadüfen ele geçen delilden anlaşılması gerekenin, yapılan soruşturma ile ilgisi bulunmayan ve soruşturma yapılırken bir başka suçun işlendiğini gösteren ve soruşturma yapılırken ele geçirilen deliller olduğu ifade edilmektedir.¹⁹⁹ Diğer bir tanıma göre ise, tesadüfen elde edilen delil, yapılmakta olan soruşturma ve kovuşturma ile ilgisi olmayan, ancak başka bir suçun işlendiği şüphesini uyandıracak delildir.²⁰⁰

Bir suçla ilgili yapılan araştırma esnasında, o suçla ilgili olmayan başka bir suça ait delil olarak kullanılabilecek bulgular elde edilebilmekte, uygulamada iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanması sırasında da bu durumla sıkça

---

¹⁹⁷ Vatan, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri...**, s.156

¹⁹⁸ Yenisey, Altunç, “İletişimin Denetlenmesi Hakkında”, s.10

¹⁹⁹ Öztürk, Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.640

²⁰⁰ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.467

karşılaşılmaktadır.²⁰¹ Bu nedenle karşımıza, elde edilen bilgilerin hangi durumlarda kullanılıp kullanılamayacağı sorusu çıkmaktadır.

Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda, Alman öğretisi ve uygulaması iletişimin denetlenmesi sonucu başka suçlara ilişkin deliller ve maddi olguların ele geçirilmesi konusu üzerinde durmakta ve bu konuyu ‘rastlantıya dayanan buluntular’ başlığı altında incelemekte, iletişimin denetlenmesi yoluyla deliller ve maddi olgular elde edildiğinde, bunlar dinlemenin konusunu oluşturan suçun dışındaki bir olayı ilgilendirmeleri şartıyla, yasada sayılan ve dinlemeyi mümkün kılan bir suça ait olduklarında, bu delillerin o olaya ilişkin yargılamada değerlendirilebilecekleri kabul edilmektedir.²⁰² Avusturya’da elde edilen tesadüfi bulgular delil olarak kullanılabilmekte, bir yıldan az ceza gerektiren suçlar bakımından delil sayılıp sayılmayacağı tartışmalı iken, bir yıldan fazla ceza gerektiren suçlarda delil olarak değerlendirilmektedir.²⁰³

İsviçre’de tesadüfen elde edilen bilgilerin delil sayılacağına ilişkin bir yasal düzenleme bulunmamakta, keşif konusu delil biçiminde değerlendirilmekte, kayıtları gerçekleştiren görevliler tanık olarak dinlenebilmektedir.²⁰⁴

AİHM’in, hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında delil olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bir kararı bulunmamakla birlikte, tesadüfen elde edilen delillerin hukuka aykırı olduğuna ve değerlendirilemeyeceğine dair bir kararı da bulunmamaktadır.²⁰⁵ Kruslin v. Fransa²⁰⁶ davasına konu olan olayda, tesadüfen elde edilen deliller yargılamada kullanılmış, tesadüfen elde edilen delillerin yargılamada kullanılmasının Sözleşmenin 8. maddesine aykırı olduğu iddiası ile yapılan başvuru üzerine, AİHM bu yönüyle AİHS’e aykırılık görmemiş; Fransa’da iletişimin denetlenmesinin kanuni bir dayanağının bulunmaması ve mevcut kanunun

²⁰¹ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.173

²⁰² Yurtcan, **Ceza Yargılaması Hukuku**, s.377

²⁰³ Sözüer, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks...”, s.102

²⁰⁴ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.173

²⁰⁵ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.482

²⁰⁶ CASE OF KRUSLIN v. FRANCE,

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=kruslin&sessionid=17443105&skin=hudoc-en>

keyfi uygulamalara karşı yeterli önlemler içermemesi nedeniyle AIHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.²⁰⁷

Kanunumuz da karşılaştırmalı hukuktaki olduğu gibi, tesadüfen elde edilen delillerin sınırlı surette kullanılmasına izin vermiş, tesadüfen elde edilen delillerin sınırsız olarak kullanılmasına olanak tanımamıştır. CMK'nın 138. maddesinin 1 fıkrasındaki *“Arama veya elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak, diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir”* ve 2. fıkrasındaki *“Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, 135 inci Maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir”* şeklindeki düzenlemeler ile tesadüfen elde edilen deliller konusu hukukumuzda yer bulmuş ve düzenlenmiştir.

Madde ikili bir ayırıma giderek, tesadüfen elde edilen delilin arama veya el koyma tedbirlerinin uygulanması sırasında veya telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında elde edilmesini ayrı sonuçlara bağlamış, arama veya el koyma tedbirlerinin uygulanması sırasında tesadüfen elde edilen delillerin sınırsız olarak kullanılabilceği; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında tesadüfen elde edilen delillerin ise ancak CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlardan biri ile ilgili olarak kullanılabilceği açık bir hükümle düzenlemiştir, bu nedenle tesadüfen elde edilen deliller sayılan suçlar dışında bir suç ile ilgili olduğu takdirde kullanılamayacaktır.²⁰⁸

Sıkça, hakkında iletişimin denetlenmesi kararı verilen şahsa ait iletişim aracını, iletişimi denetlenen kişi dışında şahıslarda kullanabilmektedir. Bu durumlarda üçüncü şahısların iletişimleri esnasında farklı suçlara ait tesadüfi deliller

²⁰⁷ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.482

²⁰⁸ Hakeri, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti,...”, s.8

elde edilebilmektedir. Elde edilen bu delillerin kullanılıp kullanılmayacağı konusu öğretilerde tartışılmaktadır.

Şüpheli veya sanık hakkında, telefon numarası gösterilmek suretiyle verilen iletişimin denetlenmesi kararı olduğu halde, hakkında iletişimin denetlenmesi kararı bulunmayan kişinin bu telefonu kullanarak yaptığı görüşmelerin dinlenmesinin ve kayıt altına alınmasının hukuka aykırı sayılması gerektiğini, bu şekilde elde edilen delillerin hukuka uygunluğundan ve ‘tesadüfi delil’ niteliğinin bulunduğundan bahsedilemeyeceğini iddia eden görüşler bulunmaktadır.²⁰⁹

Biz bu görüşe katılmamaktayız, mevcut bir iletişim aracını kimin kullanacağını önceden bilmek mümkün değildir. Bu nedenle, iletişim aracını kullanacak her kişi için tedbir kararı alınması mümkün olmayıp ve hukuka uygun olarak verilmiş bir karara dayanan iletişimin denetlenmesi tedbiri esnasında, farklı kişiler aleyhine elde edilen delillerin de CMK'nın 138. maddesi uyarınca tesadüfen elde edilen delil olarak değerlendirilebilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Bu durum sıkça karşılaşılabilecek bir durum olup, bu şekilde elde edilebilecek deliller göz ardı edilemez ve CMK'nın 138. maddesinin ikinci fıkrasında da bu tür delilleri kapsam dışı bırakacak bir ifade bulunmamaktadır.²¹⁰

Yargıtay vermiş olduğu bir kararda²¹¹, denetimine karar verilen telefonla üçüncü kişilerin yapmış olduğu görüşmelerin dinlenmesi suretiyle elde edilen delilleri tesadüfen elde edilen delil olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte, Yargıtay, dinlemenin yapıldığı dönemde yürürlükte olan 4422 sayılı yasada 5271 sayılı CMK'nın 138. maddesinde olduğu gibi tesadüfen elde edilen delillerin değerlendirilebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamakta idi, tesadüfen elde edilen delillerin delil olarak kullanılmasına ilişkin 4422 sayılı yasada yasal bir dayanak

---

²⁰⁹ Şen, **Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, s.115

²¹⁰ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.469

²¹¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13.06.2006 Tarihli, 2006/4.MD-122 Esas sayılı, 2006/162 Karar sayılı kararı

bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı olduğuna ve değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir.²¹²

Bu kararda dikkat edilmesi gereken diğer nokta ise, 04.12.2004 günü kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanuna kadar tesadüfi olarak elde edilmiş delillerle ilgili bir düzenleme bulunmadığından dolayı, 5271 sayılı CMK'ya göre verilmemiş bir iletişimin denetlenmesi kararı sonucu elde edilen tesadüfi delillerin hukuka aykırı olduğu kabul edilip ve delil olarak değerlendirilemeyecektir.

9.2. KATALOG DIŞI SUÇLARLA İLGİLİ ELDE EDİLEN TESADÜFİ DELİLLER

İletişimin denetlenmesi sırasında sıkça, karara konu olan CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında katalog halinde sayılan suçlar dışında başka suçlarla ilgili bilgiler de elde edilebilmektedir.

Katalog dışındaki suçlarla ilgili tesadüfen elde edilen bilgiler, Alman Hukukunda 'şüphe sebebi' olarak hazırlık soruşturması açısından değerlendirilmekte ve işlendiğinden şüphelenilen bu suçlar hakkında bağımsız bir hazırlık soruşturması açılmasında kullanılabilmektedir.²¹³

Katalog harici suçlarla ilgili olarak elde edilen bilgilerin kullanılması gerektiğini, aksine bir yaklaşımın soruşturma mecburiyeti ilkesi ile bağdaşmayacağı veya elde edilen delillerin kullanılmasının sadece katalog suçlarla sınırlandırılmasının hatalı olduğunu, diğer suçlarla ilgili olarak bu bilgilerin delil olarak kullanılması gerektiğini belirten görüşler bulunmakla birlikte²¹⁴, iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi sonucu elde edilen bilgilerin, katalog dışında kalan suçlardan birisine ilişkin ise CMK'nın açık hükmü uyarınca, bunların delil olarak kullanılmasının mümkün olmadığı

---

²¹² Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.470

²¹³ Kunter, Yenisey, Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.739; Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.178

²¹⁴ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.470

kanaatindeyiz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu verdiği kararında²¹⁵ katalog harici suçlarla ilgili olarak elde edilen delillerin kullanılamayacağı hükme bağlanmıştır.²¹⁶

Delil olarak kullanılması mümkün olmamakla birlikte, öğretideki diğer önemli bir tartışma ise, elde edilen bu bilgilerin CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılmayan suçlar için soruşturma başlatılırken kullanılıp kullanılmayacağı konusudur.

Fıkra da sayılmayan suçlar için soruşturma başlatılırken kullanılıp kullanılmayacağı konusunda farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, katalog dışında kalan suçlarla ilgili bu tür bilgiler soruşturma başlatılmasında kullanılabilirler ancak bunlar hükümde delil olarak esas alınamazlar.²¹⁷ Bir başka görüşe göre, katalog dışında kalan suçlarla ilgili olarak tesadüfen elde edilen bilgilerle soruşturma dahi başlatılamaz.²¹⁸

Tesadüfen elde edilen bilgiler esas alınarak fıkra da sayılmayan suçlarla ilgili araştırmaya başlandığı takdirde, bu durumun tedbirin temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliği taşımasından dolayı, kanunda sayılan belli ağırlıktaki suçlarla sınırlandırılması ile hedeflenen amacı ile bağdaşmayacağı ve hakkında tedbir uygulanmasına olanak bulunmayan suçların da aydınlatılması amacıyla tedbirin kötüye kullanılmasına imkan tanıyacağı savunulmaktadır.²¹⁹

Anayasanın 38. maddesinin 6. fıkrasında, 'kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular'ın delil olarak kabul edilemeyeceğine hükmedilmektedir. 'Tesadüfen elde edilen delil' ile 'kanuna aykırı delil' farklı şeyler olup, usul ve esaslara uygun alınmış karara dayanan iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucu elde edilen bulguların hukuka uygun olduğu kabul edilmeli, bu nedenle, Anayasanın 38. maddesinin 6. fıkrası, CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrası ve CMK'nın 217. maddesinin 2.

---

²¹⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13.06.2006 Tarihli, 2006/4.MD-122 Esas sayılı, 2006/162 Karar sayılı kararı

²¹⁶ Taşkın, **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, s.176

²¹⁷ Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.435; Kunter, Yenisey, Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.737

²¹⁸ Şahbaz, **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, s.164

²¹⁹ Öztürk, Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.641

fıkrasındaki düzenlemeler, hukuka aykırı delillerin başlamış olan bir soruşturmada ve kovuşturmada kullanılmasına ve hükme esas alınmasına ilişkin olduğundan, bu düzenlemelerin katalog kapsamında yer almayan suçlarla ilgili elde edilen tesadüfi bulgulara dayalı olarak soruşturma başlatılmasına engel oluşturmayacağını düşünmekteyiz.²²⁰

Bununla birlikte, iletişimin denetlenmesi tedbirini uygulayanlar kamu görevlisi olup, TCK'nın 279. maddesine göre, kamu görevlilerinin görevleriyle bağlantılı olarak öğrendiği suçları ilgili makamlara bildirme mecburiyeti vardır. O nedenle, tesadüfen elde edilen deliller katalog kapsamındaki suçlara ilişkin olsun olmasın ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi gerektiği, 138. maddede, fıkra sayılmayan suçlarla ilgili bildirimin yapılmasını ortadan kaldıran bir durum bulunmadığı da ifade edilmektedir.²²¹

Ayrıca kolluk kuvvetlerinin bir başka suça ilişkin elde ettiği bilgiye duyarsız kalması mümkün olmayıp²²², 14.01.2007 tarihli ve 27348 sayılı yönetmeliğin²²³ 9. maddesinin 6.,7. ve 8. fıkra hükümleri uyarınca dinleme ve kayda alma, tespit veya sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin tüm kayıt ve dökümler, görevlendirilen kolluk birimi personeline Cumhuriyet başsavcılığına teslim edilmek zorundadır.²²⁴

Bu nedenlerle, usul ve esaslara uygun alınmış karara dayanan iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucu katalog kapsamında bulunmayan suçlara ilişkin elde edilen bulgulara dayanarak Cumhuriyet Savcısının soruşturma başlatabileceğini düşünmekteyiz.

---

²²⁰ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.481

²²¹ A.e., s.478

²²² Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s.435

²²³ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, Bkz., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27348.html>, 15.01.2009

²²⁴ Kaymaz, **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla...**, s.479

SONUÇ ve ÖNERİLER

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri, hukukumuzda ilk olarak 30.07.1999 tarihli ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda düzenlenmişti. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, iletişimin denetlenmesi ile ilgili uygulamaların mutlak suretle açık bir şekilde kanunla düzenlenmesini öngördüğünden, bu kanunun yetersizliği sebebiyle yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktaydı. 04.12.2004 günü TBMM’de kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda, çeşitli eksiklikler yer alsa da, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi AİHM kararları ile ortaya koyulan kriterlere uygun bir şekilde düzenlemiştir.

Telekomünikasyon kavramının tanımlarını incelediğimizde; bu kavramın uzakla iletişimi ifade ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, , ‘telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim’ ifadesi ile ortaya ‘uzakla iletişim yoluyla yapılan iletişim’ ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ifadesi ile de ‘Uzakla İletişim İletişim Başkanlığı’ ifadesi ortaya çıkmaktadır. Telekomünikasyon Kurumu’nun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değişmiş olduğundan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı isminin ‘Telekomünikasyon Başkanlığı’ olarak ve bununla birlikte CMK’nın Beşinci Bölüm başlığında da ‘Uzakla Haberleşmenin Denetlenmesi’ veya ‘Uzakla İletişimin Denetlenmesi’ olarak değişmesi uygun olacaktır.

Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ile iletişimin tespiti işlemlerinin birbirine çok benzer olması, uygulamada karışıklığa yol açabilmektedir. Uygulamada sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbiri için genellikle özel yazılımlar kullanılması nedeniyle, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde özel yazılımlar kullanılmış ise bu işlem sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi kapsamında ele alınmalı, özel yazılımlar kullanılmadan, dökümler üzerinden değerlendirme yapılabilirse bu işlem ise iletişimin tespiti kapsamında ele alınmalıdır.

Kanunda kullanılan ‘kuvvetli şüphe sebebi’ kavramından, basit şüpheden daha yoğun fakat kuvvetli şüphe derecesine ulaşmayan şüphe seviyesi anlaşılmalıdır.

Başka suretle delil elde etme imkanının bulunmaması koşulunun sağlanması için olayın özelliklerine göre, yeterli delilin elde edilemeyeceğine dair makul bir beklentinin bulunması yeterlidir.

Tedbirin süresinin uzatılabilmesi için denetleme kararı ilk defa verilirken mevcut olan koşullardan daha ağır koşulların bulunması gerekli olup, tedbirin uzatılabilmesi için gerekli şüphe derecesinin devam ettiğini gösterir yeni somut bulguların talepte bulunması gerekmektedir.

14.01.2007 tarihli ve 26434 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 12. maddesinin 4. fıkrası ile ilgili, Danıştay 10. Dairesinin 16.10.2007 tarihli ve 2007/2795 sayılı verdiği yürütmeyi durdurma kararı nedeniyle, iletişimin denetlenmesi kararlarında sürenin başladığı anın, sisteme tanıtıldığı an olarak kabul edilmesi imkanı ortadan kalkmış, bununla birlikte, aynı yönetmeliğin 5. maddesinin 3. fıkrası gereği iletişimin denetlenmesi kararlarında sürenin, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına ulaştığı andan itibaren başladığı kabul edilmelidir.

04.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklik nedeniyle, mobil telefonun yerinin tespiti, iletişimin tespiti tedbirlerinin uygulanabileceği suçlar CMK'nın 135. maddesinin 6. fıkrasında sayılan suçlarla sınırlı olmayıp, bu tedbirler Ceza Muhakemesinin konusu olan tüm suçlar için uygulanabilecektir.

Mağdurun rızası üzerine iletişimin tespiti tedbirinin uygulanması, bazı koşullara bağlı tutulmaktadır. Yargıtay verdiği kararlarında bu işlemin, soruşturma ve kovuşturma makamlarının delil toplama hususundaki genel yetkileri kapsamında olduğunu belirtmiş, işlemin gerçekleştirilmesi için herhangi bir koşuldaki söz etmemiştir.

04.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinin 4. fıkrasında, 25.05.2005 tarihinde kabul edilen 5353 sayılı Kanunla değişiklikle yapılmış, bu değişiklikle, sanığın veya şüphelinin yakalanmasını sağlayacak herhangi bir kişiye ait herhangi bir mobil telefonun yeri tespit edilebilmesi sağlanmıştır. Uygulamada yakalanması istenilen şüpheli veya sanık kullandığı iletişim araçlarını kapattığı ve kullanmadığı için, şüpheli veya sanığın birlikte olduğu şeklinde bilgiler elde edilen diğer şahıslara ait mobil telefonların yerinin tespit edilmesi ile şüpheli veya sanığın yakalanmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

İletişimin denetlenmesi tedbirini uygulayacak kişilerin, CMK'nın 137. maddesinin 2. fıkrasında 'Cumhuriyet Savcılığınca görevlendirilen kişiler' olarak ifade edilmesinde amaç, gelişen teknoloji çerçevesinde bazı iletişim araçların tuttuğu kayıtların dinlenmesinin ve metin haline getirilmesinin uzmanlık konusu haline gelmesi mümkün olduğundan ve tüm dünya ülkeleri lisanlarına tercüme edebilecek kolluk mensupları bulunamayacağından, zaman ve koşullara göre bu işlemler en iyi ve en kısa sürede yapacak kişilerin görevlendirilmesini mümkün kılmaktır.

CMK'nın 135. maddesinin 7. fıkrasını incelediğimizde sadece iletişiminin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri ile ilgili genel bir yasaklamaya yer verilmektedir. Buradaki amaç, 135. maddenin genelinde iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri ile ilgili esas ve usuller düzenlenmişken, iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirleri ile ilgili şartların ve uygulamaların –süre, tüm suçlar için uygulanabilir olma- farklılık göstermesi nedeniyle, maddenin kendi fıkraları içerisinde çelişkiye düşmesini önlemektir. Bununla birlikte sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirinin, iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması tedbirleri ile aynı esas ve usullere tabi olması nedeniyle bu tedbirin de fıkra metninde sayılması gerekmektedir.

Tanıklıktan çekinebilecek kişi, tanıklıktan çekinme hakkından feragat edip tanıklık yapabilir, bu kişiler tanıklıktan çekinme haklarını kullanmasa bile, tanıklıktan çekinme hakkından feragat eden kişi ile şüpheli veya sanık arasındaki iletişim dinlenemeyecek ve kaydedilemeyecektir.

CMK'nın iletişimin denetlenmesi ile ilgili maddelerini incelediğimizde suç şüphesi altındaki tanıklıktan çekinebilecek kişiler ile müdafilerin durumu ile ilgili bir düzenlemeye rastlamamakla beraber, 14.01.2007 tarihli ve 26434 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te bu konular düzenlenmektedir. Fakat Danıştay 10. Dairesinin 16.10.2007 tarihli ve 2007/2795 sayılı bu yönetmeliğin ilgili maddeleri hakkında verdiği yürütmeyi durdurma kararı ve kanuni bir düzenleme bulunmaması nedeniyle, suç şüphesi altındaki tanıklıktan çekinebilecek kişiler ve müdafiler ile şüpheli veya sanık arasındaki iletişimin, her iki taraf ile ilgili usulüne uygun verilmiş iletişimin denetlenmesi kararı mevcut olsa bile, denetlenmesi mümkün değildir, bunu mümkün kılacak kanuni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafinin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında kayda alınma işlemi yapılamayacağı CMK'nın 136. maddesi hükmünden anlaşılmakta, bununla birlikte - uygulamada zor gibi görünse de mümkün olduğundan- taşınabilir iletişim araçları açısından büro, konut ve yerleşim yeri dışındaki mekanlarda yapılan iletişime yönelik iletişimin dinlenmesi, iletişimin tespiti, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirleri açısından savunma hakkını güvence altına almak amacıyla, madde metninin “*Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafinin telekomünikasyon araçları hakkında, 135 inci Madde hükmü uygulanamaz*” şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır.

İletişimin denetlenmesi tedbiri için gerekli koşullardan birinin ortadan kalkması durumunda, iletişimin denetlenmesi tedbirine devam edilemeyecektir, edilmesi halinde, CMK'nın 135. maddesinin 7. fıkrasında bahsedilen yasak ihlal edilmiş olacak, elde edilen delillerde kullanılamayacaktır.

Son verme nedeni olarak ‘kararın uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi’ hükmü ile iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasına ilişkin koşulların kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin

kararın verilmesinden önce de ortadan kalkmış olabileceğinden, ‘tedbirin uygulanmasına ilişkin koşullardan birisinin sonradan ortadan kalkması’ hükmünün ayrı ayrı düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü kovuşturmaya yer olmadığı kararının verilebileceği - yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi durumu hariç- diğer hallerinde göz önüne alınması gerekmektedir.

Kovuşturmaya yer olmağı kararı verilmesinin ardından kayıtların on gün içerisinde yok edilmesi gerekmektedir, karara karşı itiraz edilmesi ve kovuşturma kararı verilmesi halinde savcı soruşturmaya yeniden başlayacak olsa bile, soruşturma kapsamında önceden gerçekleştirilen iletişimin denetlenmesine ilişkin elde edilen veriler, yok edilmiş olduğundan, soruşturma kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, hükmün, kovuşturmaya yer olmağı kararının kesinleşmesinden itibaren on gün içinde yok edilmesi şeklinde değiştirilmesi problemi giderecektir.

Kovuşturmaya yer olmadığı kararının verilmesi ile birlikte iletişimin denetlenmesine son verilmesi, itiraz ve itirazın değerlendirilmesi için geçen süre içerisinde, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilebilecek delillerin elde edilememesi sonucunu doğuracaktır. Uygulamada iletişimin dinlenmesi tedbiri ile kayda alma tedbiri iç içe uygulanmaktadır ve kayda alma tedbiri sonucu elde edilen kayıtların dinlenmemesi durumunda bu kayıtlar hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bu nedenlerle, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinin ardından iletişimin dinlenmesi tedbirine son verilmesi, bununla birlikte, kayıt altına alma tedbirinin devam etmesi, itiraz süresinin dolması veya mahkemenin itirazı reddetmesi durumlarında ise dinlenen veya dinlenmeyen tüm kayıtların en geç on gün içinde yok edilmesi, mahkemenin kovuşturma kararı vermesi durumunda ise dinlenmemiş kayıtların dinlenmesi yoluna gidilmesi yönünde bir düzenlemenin yapılması uygun olacaktır.

CMK’nın 137. maddesinin 4. fıkrasında iletişiminin denetlendiği konusunda bildirimde bulunulacak kişiyi belirtmek için ‘ilgisine’ ifadesi kullanılmıştır. İlgili ifadesi tek bir kişiyi ifade ettiğinden, bildirimde bulunulacak kişi iletişimi denetlenen

şüpheli veya sanıktır. Bununla birlikte, gerekli olduğu durumlarda hakimlere üçüncü kişilere de bildirimde bulunulması konusunda takdir yetkisi tanınmalıdır.

CMK'nın 135 ve ilgili devamı maddelerinde sayılan esas ve usullere göre alınmış bir karara dayanmayan iletişim denetlenmesi tedbiri sonucu elde edilen delillerin kullanılması durumunda hukuka aykırılık doğacak, bu deliller dayanak gösterilerek verilen hüküm kesin olarak hukuka aykırı hale gelecektir. Bununla birlikte, CMK'nın 217. maddesinin 2. fıkrasının kesin hükmü doğrultusunda, hukuka aykırı olarak verilmiş iletişimin denetlenmesi tedbiri kararlarına dayanılarak uygulanan diğer koruma tedbirleri ile elde edilen delillerde yargılamada kullanılamayacaktır.

İletişim aracını kullanacak her kişiyi önceden tahmin etmek ve her kişi için ayrı tedbir kararı almak mümkün değildir. Belirtilen esas ve usullere uygun olarak alınmış bir karara dayanan iletişimin denetlenmesi tedbiri esnasında üçüncü kişilerin kendi aralarında yaptığı iletişim sonucu elde edilen deliller, CMK'nın 138. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında tesadüfen elde edilen delil kapsamında değerlendirilebilecektir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanuna kadar tesadüfi olarak elde edilmiş delillerle ilgili bir düzenleme bulunmadığından dolayı, bu kanuna göre verilmemiş bir iletişimin denetlenmesi kararı sonucu elde edilen tesadüfi delillerin hukuka aykırı olduğu kabul edilecek ve delil olarak değerlendirilemeyecektir.

Anayasanın 38. maddesinin 6. fıkrası, CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrası ve CMK'nın 217. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenlemeler, hukuka aykırı delillerin başlamış olan bir soruşturmada ve kovuşturmada kullanılmasına ve hükme esas alınmasına ilişkin olduğundan, usul ve esaslara uygun alınmış karara dayanan iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucu elde edilen bulgular hukuka uygun olduğundan ve iletişimin denetlenmesi tedbirini uygulayanlar kamu görevlisi olup, TCK'nın 279. maddesine göre, kamu görevlilerinin görevleriyle bağlantılı olarak öğrendiği suçları ilgili makamlara bildirme mecburiyeti bulunduğundan katalog

kapsamında yer almayan suçlarla ilgili elde edilen tesadüfi bulgulara dayalı olarak soruşturma başlatılabilecektir.

KAYNAKÇA

- Acurman, Hüseyin : “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, 2007, (Çevrimiçi)
<http://www.kocaelibaros.org.tr/dergi/?islem=goster&makale=45>, 17 Ocak 2008
- Akgül, Arif : “Kentlerde Güvenliğin Sağlanması Ve Suçun Önlenmesinde Bilgi Teknolojisinin Kullanımı”, 2006, (Çevrimiçi) <http://www.sucveceza.com/yazi-228.html>, 11 Ocak 2008
- Aras, Ünal : “Türk Ceza Ve Ceza Yargılaması Hukukunda Telefon Dinleme”, **Mersin Barosu Dergisi**, Yıl 2006, Sayı 21, (Çevrimiçi)
http://www.mersinbarosu.org.tr/diger/dosya/21._6238061786.pdf, 11 Haziran 2008, 88-126.
- Artuk, Mehmet Emin; Gökçen, Ahmet; Yenidünya, A. Caner :**Uygulamalı Ceza Hukuku (Genel Hükümler-Özel Hükümler-Ceza Muhakemesi Hukuku)**, 3. Bs., Ankara, Turhan, 2007.
- Avcı, Feyzullah : “Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği Hak ve Hürriyetinin Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilen Deliller Nedeniyle İhlali”, Konya, y.y., 2006,

- Aydın, Köksal :**Bilişim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1981
- Batum, Süheyl :“Sistemimizin Çocukluk Hastalıkları”, 2004, (Çevrimiçi)
<http://haber.gazetevatan.com/haberdetay.asp?Newsid=34339&Categoryid=4&wid=45>, 15 Haziran 2008
- Baltacı, Vahit :**Yeni TCK ve CMK’da Terör Suçları ve Yargılanması**, Ankara, Seçkin, 2007.
- Barlas, Mehmet :“Ergenekon'u magazin malzemesi yapıp sulandırmaktan kaçınmalıyız...”, **Sabah Gazetesi**, 01 Eylül 2008, (Çevrimiçi)<http://arsiv.sabah.com.tr/2008/09/01/barlas.htm>, 01 Eylül 2008
- Bayram, Levent :**Adli Bilimlerde Ses ve Konuşma İncelemeleri**, Ankara, Seçkin, 2008.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 5. Bs., İstanbul, Beta, 2008.
- Ceylan, Ümit :**Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu**, Ankara, Turhan, 2003
- Coşkun, Enis :**Küresel Gözaltı Elektronik Gizli Dinleme Ve Görüntüleme**, Ankara, Ümit, 2000

- Çoksezen, Atakan : “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Ceza Muhakemesi Tedbiri Olarak İletişimin Dinlenmesi”, (Çevrimiçi) http://www.turkhukuksitesi.com/makale_229.htm, 21 Temmuz 2008
- Darende, M. İhsan : “Ceza Yargılamasında Görüntü Ve Ses Kasetlerinin Delil Olması”, (Çevrimiçi) http://www.turkhukuksitesi.com/makale_222.htm, 20 Haziran 2008
- Doğan, Yusuf Hakkı : “Gizli Ceza Muhakemesi Tedbirleri (Gizli Koruma Tedbirleri)”, (Çevrimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/145.doc>, 19 Haziran 2008
- Durmuş, Murat : “Özel Hayatın Korunması Hakkı ve Bu Çerçeve İstihbarat Faaliyetleri”, Kırıkkale, y.y., 2006
- Dülger, Murat Volkan : “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Organize Suçla Mücadelede Özel Koruma Tedbirleri”, (Çevrimiçi) http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/aihmde_organizesuc.htm, 20.07.2008
- Erdem, Mustafa Ruhan : “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin

- Denetlenmesi”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/115.doc, 15 Haziran 2008
- Ergül, Ozan : “Yargıdan Telefon Dinlemeye Yeni Bir Yorum”, (Çevrimiçi)http://www.yasayananayasa.ankara.edu.tr/docs/analizler/telefon_dinleme.pdf, 25 Eylül 2008
- Eryılmaz Mesut Bedri : “Polis İstihbarat”, **Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim**, Ed. Ümit Cizre, Haz. Volkan Aytar, Z. Selen Artan, S. Mirhan Köroğlu, İstanbul, TESEV, 2006, s.144-153
- Eryılmaz Mesut Bedri : “Suçla Mücadele Politikası Açısından Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Ed. Veli Özer Özbek, Yıl 1, Sayı 1, Ankara, Seçkin, Ekim 2006, s.205-229
- Fert, İsmail : “Polis İstihbaratı Ve Teknik Araştırma”, 2006, (Çevrimiçi) <http://www.sucveceza.com/yazi-259.html>, 11 Ocak 2008
- Gökcen, Ahmet : **Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit El Koyma ve Postada El Koyma**, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1994
- Gözler, Kemal : **Anayasa Hukukuna Giriş**, Bursa, Ekin Kitabevi, 2004

- Günaydın, Şerife :“İnsan Hakları Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı”, Adana, y.y., 2007
- Gürsoy, Ayşegül : “Suçluluğun Önlenmesinde Telefon Dinleme”, İstanbul, y.y., 2006
- Kaymaz, Seydi : **Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi**, Ankara, Seçkin, 2009
- Keklik, Ramazan : “Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi”, **Adalet Dergisi**, Sayı 25, (Çevrimiçi)
http://www.yayin.adalet.gov.tr/25_sayi%20icerik/Ramazan%20KEKLİK.htm, 19 Haziran 2008
- Keleş, Ruşen :**Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1980,
- Kılıç, Barış : “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, 2007, (Çevrimiçi)
<http://www.hukuksokagi.com/makale/telekomunikasyon-yoluyla-yapilan-iletisimin-dinlenmesi.html>, 20 Haziran 2008
- Hakeri, Hakan : “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması”, (Çevrimiçi)
http://portal.hakanhakeri.com/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=35, 17 Mayıs 2008

- Işık, Muzaffer : “Polis ve İnsan Hakları 1997–2000 Projesi”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Ankara, Cilt 1, Sayı 3, 1999, s.101-106
- Karayazgan, Mehmet : “Yeni TCK İle İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması”, **Polis Dergisi**, Sayı 44, (Çevrimiçi)
<http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm>, 20 Ocak 2008
- Koca, Mahmut : “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, (Çevrimiçi)
<http://ogrenci.hacettepe.edu.tr/~b0122202/Inetpub/wwwroot/hukuk/cezahukuku/muhakeme.htm>, 20 Ağustos 2008
- Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe,
: **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 16. Bs., İstanbul, Beta, 2007
- Kühl, Kristian : “30.7.1999 Tarih Ve 4422 Sayılı Türk Yasasının Hukuk Devleti Genel İlkeleri İle Bağdaşp Bağdaşmadığına Dair Hukuki Görüş”, (Çevrimiçi) http://www.bav-savunma.org/tr/belgeler/yeniler/m3_kuehl.html, 17 Ağustos 2008
- Mahmutoğlu, Fatih Selami : “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”,
Polise Görev, Yetki Ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamalarına İlişkin Eğitim Projesi (MUYEP)

Tebliğleri-II, Ankara, Eğitim Dairesi Başkanlığı

Yayınları, 2008

Metin, Ayhan : “Türkiye’de Telefonların Gizlice Dinlenmesi”, **Adalet Dergisi**, Sayı 8, (Çevrimiçi)
http://www.yayin.adalet.gov.tr/8_sayi%20icerik/Ayhan%20METİN.htm, 19 Haziran 2008

Oğuzkan, Ferhan A. :**Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1974

Ozankaya, Özer :**Toplumbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1975

Özbek, Veli Özer :**Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2006.

Özdemir, Kenan : “Türk Hukukunda Ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği”, **Adalet Dergisi**, Sayı 23, (Çevrimiçi)
http://www.yayin.adalet.gov.tr/23_sayi%20icerik/Kenan%20ÖZDEMİR.htm, 17 Ağustos 2008

Özkorul, İsmet : “Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar (Madde 132-140)”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/174.doc, 20 Haziran 2008

Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan; Sırma, Özge; Saygılar, Yasemin F.

:**Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 5. Bs.,

Ankara, Turhan, 2007.

Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan

:**Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Bs.,

Ankara, Seçkin, 2007.

Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan

:**Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Bs.,

Ankara, Seçkin, 2008.

Öztürk, Cemal

: “Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı, Çeşitleri,

Muhtevası, Kaynağı, Ortaya Konması Ve Reddi”, **Polis**

Dergisi, Sayı 44, (Çevrimiçi)

<http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm>, 20

Ocak 2008

Peşter, Bahtiyar

: “Karşılaştırmalı Hukukta İletişim Özgürlüğüne

Müdahale”, y.y., Ankara, 2005

Sartık, İhsan

: “Haberleşmenin Denetlenmesi Bağlamında Telefon

Dinleme Ve Ulusal Ve Uluslar Arası Hukuktaki

Uygulamaları”, **Adalet Dergisi**, Sayı 12, (Çevrimiçi)

http://www.yayin.adalet.gov.tr/12_sayi%20içerik/İhsan%20SARTIK.htm, 15 Nisan 2008

- Sever, Hanifi : **Adli Ses İncelemeleri ve Hukuki Boyutu**, Ankara, Adalet, 2008
- Sever, Hanifi : “Bant Kayıtları Açısından Özel Hayatın Gizliliği - Haberleşme Hürriyeti ve Hukuka Aykırı Deliller”, **Çağın Polisi Dergisi**, Yıl 6, Sayı 67, Temmuz 2007, Ankara, s.42-47
- Sokullu-Akıncı, Füsun : “Polis ve Mağdur Hakları”, **Polise Görev, Yetki Ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamalarına İlişkin Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri-II**, Ankara, Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2008
- Sokullu-Akıncı, Füsun, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinde Yer Alan Maddi Ceza Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle İnternette Çocuk Pornografisi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl 2001, Cilt LIX, Sayı 1-2, Beta, İstanbul
- Sokullu-Akıncı, Füsun, **Polis Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi Polis Alt-Kültürü ve İnsan Hakları**, İstanbul, Gümüş, 1990
- Sokullu-Akıncı, Füsun, “Kişinin Üzerinin Aranması ve İnsan Hakları”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD) Prof. Dr. Lütfi**

Duran’a Armağan Özel Sayısı, Yıl 1988, Sayı 1-3,
İstanbul, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 1990

Soyaslan, Doğan : **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 2. Bs., Ankara, Yetkin,
2006

Sözüer, Adem : “Türkiye’de Ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks,
Faks ve Benzeri Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin
Bir Ceza Yargılaması Önlemi Olarak Denetlenmesi”,
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl
1997, Cilt LV, Sayı 3, s.65-110

Sözüer, Adem : “Organize Suçlulukla İlgili Kovuşturma Yöntemleri
(İletişimin Dinlenmesi)”, **Legal Hukuk Dergisi**, Yıl Ekim
2003, Sayı 10, İstanbul, Legal, 2003, s.2495–2512.

Şahbaz, İbrahim : **İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller**, Ankara,
Yetkin, 2009

Şafak, Ali; Şafak, Ahmet Şükrü

: **Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı**, 9. Bs., Ankara,
Başkent, 2005

Şafak, Ali; Bıçak, Vahit : **Ceza Muhakemesi Hukuku ve Polis**, 3. Bs., Ankara,
Liberte, 1999

- Şahin, Ali Oğuz : “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Kapsamında İletişimin Dinlenmesi Ve Tespiti”, **Adalet Dergisi**, Sayı 3, (Çevrimiçi)http://www.yayin.adalet.gov.tr/3_sayi%20i%C3%A7erik/ali%20o%C4%9Fuz%20%C5%9Fahin.htm, 18 Mayıs 2008
- Şahin, Cumhur :**Ceza Muhakemesi Hukuku -I-**, Ankara, Seçkin, 2007.
- Şen, Bilal : “Elektronik Gözetim”, (Çevrimiçi) <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=64&KKey=121>, 22 Haziran 2008
- Şen, Ersan :**Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, İstanbul, Kazancı, 1996.
- Şen, Ersan :**Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, Ankara, Seçkin, 2008.
- Şen, Ersan :“İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Ed. Veli Özer Özbek, Yıl 2, Sayı 4, Ankara, Seçkin, Ağustos 2007, 97–135
- Şen, Ersan : “Hukuka Aykırı Deliller”, (Çevrimiçi) <http://hakanevcin.blogspot.com/2007/07/hukuka-aykr-deliller-prof-dr-ersan-en.html>, 17 Ağustos 2008

- Tatar, Soner : “Biri Bizi Dinliyor”, 2006, (Çevrimiçi)
<http://www.sucveceza.com/yazi-305.html>, 11 Ocak 2008
- Tatar, Soner : “İletişimin Dinlenmesinin Hukuki Ve Uygulama
Boyutu”, 2007, (Çevrimiçi) <http://www.sucveceza.com>,
11 Ocak 2008
- Taşkın, Mustafa : **Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi**, 2.Bs.,
Ankara, Seçkin, 2008.
- Taşkın, Mustafa : “Türkiye’de Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadelede
Kullanılabilecek Yeni Yöntemler”, **Adalet Dergisi**, Sayı
15, (Çevrimiçi)
[http://www.yayin.adalet.gov.tr/15_sayi%20i%C3%A7erik/](http://www.yayin.adalet.gov.tr/15_sayi%20i%C3%A7erik/Dr.%20Mustafa%20Ta%C5%9Fk%C4%B1n.htm)
[Dr.%20Mustafa%20Ta%C5%9Fk%C4%B1n.htm](http://www.yayin.adalet.gov.tr/15_sayi%20i%C3%A7erik/Dr.%20Mustafa%20Ta%C5%9Fk%C4%B1n.htm) - 15
Mayıs 2008
- Toga, Fahri : “Suçlulukla Mücadelede İletişime Müdahale”, İstanbul,
2006, (Çevrimiçi)
[http://www.adaletvehukuk.org/icerik/makale_detay.php?id](http://www.adaletvehukuk.org/icerik/makale_detay.php?id=3)
=3, 11 Ocak 2008
- Toroslul, Nevzat : **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 2. Bs., Ankara, Savaş, 1999
- Türk, Hikmet Sami : “Örgütlü Suçlar Ve Terörle Mücadele”, **Adalet Dergisi**,
Sayı 11, (Çevrimiçi)

http://www.yayin.adalet.gov.tr/11_sayi%20içerik/Prof.%20Dr.%20Hikmet%20Sami%20TÜRK.htm, 17 Mayıs 2008

Türkay, Kaya :**Uygulayım Terimleri Sözlüğü**, 2. Bs., Ankara, Türk Dil Kurumu, 1980

Uyar, Tulga :**Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**, Ankara, Adalet, 2008.

Vatan, Zeki : **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi**, Ankara, Beta, 2009

Yaşar, Osman :**Uygulamalı ve Yorumlu 5271 Sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu**, Ankara, Cem, 2005.

Yaşar, Osman :**Son Değişikliklerle Gözden Geçirilmiş Yeni İçtihatlı Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu**, Cilt I, Ankara, Seçkin, 2007.

Yenisey, Feridun; Cihan, Erol

:**Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Bs., İstanbul, Beta, 1998.

Yenisey, Feridun :**İnsan Hakları Açısından Arama, Elkoyma, Yakalama ve İfade Alma**, Ankara, A.Ü. SBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, 1995,

Yenisey, Feridun; Altunç, Sinan

- : “İletişimin Denetlenmesi Hakkında”, (Çevrimiçi)
http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/dwnldCntHT.jsp?pFilePath=doc_.fy_.makaleler&pFileName=CMK_135_hakkinda_yeni.doc, 15 Mayıs 2008
- Yerdelen, Erdal : “Soruşturma m.145–174”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/190.doc, 22 Haziran 2008
- Yıldız, Arif; Keskin, H. İbrahim; Sayar, Özgür
: **Ceza Muhakemesi Kanunu ve Kolluğun Adli Yetkileri**, İstanbul, Cem Ofset, 2005
- Yılmaz, Mehmet : “Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Dinleme”, İstanbul, y.y., 2007
- Yılmaz, Zekeriya : **Notlu-Gerekçeli-Genel Açıklamalı Karşılaştırmalı ve Tutanaklı Ceza Muhakemesi Kanunu ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Seçkin, 2005
- Yiğit, Nuri : “Arama, Elkoyma Ve Gizli Koruma Tedbirleri”, (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/155.doc, 17 Ağustos 2008
- Yurtcan, Erdener : **Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yorumu**, İstanbul, Vedat, 2005.

Yurtcan, Erdener : **Ceza Yargılaması Hukuku**, 12. Bs., İstanbul, Beta, 2007.

Yüksekdağ, Hakan : “Özel hayatın gizliliği açısından haberleşme hürriyetinin sınırlandırılması”, y.y., 2005

“Bayan x bombadan tutuklandı”,
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=3969762&tarikh=2006-02-22>, 11 Kasım 2008

“CHP ‘dinleme’ iddiasını Meclis’e taşıyor”, (Çevrimiçi)
<http://www.ntvmsnbc.com/news/448047.asp#storyContinues>, 28 Mayıs 2008

“İddianamede önemli mesafe kaydedildi”, (Çevrimiçi)
<http://www.cnnturk.com/2008/turkiye/11/06/iddianamede.onemli.mesafe.kaydedildi/499479.0/index.html>, 06 Kasım 2008

“Dinlemedeki sorun uygulamada”, (Çevrimiçi)
<http://www.milliyet.com.tr/Siyaset/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&Kategori=siyaset&KategoriID=&ArticleID=986530&Date=04.09.2008&b=Dinlemedeki%20sorun%20uygulamada>, 04 Eylül 2008

YARARLANILAN ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.yayin.adalet.gov.tr>

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr>

<http://www.tbmm.gov.tr>

<http://www.tk.gov.tr>

<http://www.sucveceza.com>

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr>

<http://www.echr.coe.int>

<http://www.egm.gov.tr>

<http://www.kom.gov.tr>

<http://www.anayasa.gov.tr>

<http://www.kentli.org>